

R A P O R T U L F R E E E X

LIBERTATEA PRESEI ÎN ROMÂNIA 2 0 1 0

Integritate Diversitate Responsabilitate Profesionalism Integritate Transparență Democrație participativă
ipativă Transparență Democrație participativă Integritate Democrație participativă Responsabilitate Transp
Spirit critic Integritate Responsabilitate Transparență Profesionalism Integritate Transparență Profesio
Profesionalism Diversitate Transparență Transparență Spirit critic Profesionalism Diversitate Spirit critic
ersitate Responsabilitate Diversitate Profesionalism Integritate Profesionalism Democrație participativă
Integritate Profesionalism Democrație participativă Profesionalism Integritate Transparență Respor
Diversitate Democrație participativă Integritate Diversitate Spirit critic Integritate
Democrație participativă Integritate Diversitate Integritate Diversitate Spirit critic Integritate
Democrație participativă Profesionalism Diversitate

ActiveWatch

Agenția de Monitorizare a Presei

- Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere -

București
2011

R A P O R T U L F R E E E X

LIBERTATEA PRESEI ÎN ROMÂNIA 2 0 1 0

ActiveWatch

Agenția de Monitorizare a Presei

- Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere -

Acest raport a fost redactat în cadrul programului **FreeEx al ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei**. Programul Libertatea de Exprimare - **FreeEx** a fost demarat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei în luna august a anului 1999, cu scopul de a contribui la protejarea și promovarea dreptului la libera exprimare și libertatea presei.

ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei publică rapoarte anuale referitoare la situația libertății presei în România.

Autori:

Liana Ganea
Maria-Adriana Popa
Vlad Ursulean

Mulțumim pentru asistența acordată departamentului FreeEx pe parcursul întregului an:

Mircea Toma, Răzvan Martin,
Dan Mihai, Bogdan Manolea, Ștefan Câdea

Mulțumim pentru contribuția la redactarea acestui raport:

Cristi Godinac, Petrișor Obae, Paul Chioveanu,
Ciprian Nicolae, Mihai Pavelescu, Elisaveta Pătrașcu,
Doru Costea, Sorina Vasile, Nicoleta Fotiade

Tehnoredactare și design:

Dan Ichimescu
Alexandra Câdea

Voluntar corectură:
Iulia Dumitru

**Dacă ți-a fost încălcată libertatea de exprimare,
scrie-ne la freeex@activewatch.ro!**

ISBN 978-973-1983-53-0

© **Agenția de Monitorizare a Presei**
Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere

Calea Plevnei nr. 98, bl. 10C, sector 1, București; CP 2 OP 67

☎ 021 313 40 47 📠 021 637 37 67

✉ office@activewatch.ro 🌐 www.activewatch.ro

Cont IBAN: RO 83 BTRL 0450 1205 A793 02XXBanca Transilvania
Sucursala Știrbei Vodă
C.I.F. 18912239

Cuprins

Metodologie	6
Contextul general	7
Libertatea presei românești, în declin	7
1. Piața media	10
Publicitate, tiraje, audiențe. Schimbări de acționariat	10
Peste 60 de ziare locale închise de la începutul crizei	11
6000 de angajați media concediați de la începutul crizei.....	11
Transferuri de vedete	11
Licențe cu „probleme”.....	12
Colaborări print-tv și noile media	12
Procesul de digitalizare	12
Politicienii și-au făcut televiziuni	13
Realitatea-Cațavencu	13
OTV	14
Statul a făcut controale financiare la televiziunile de știri	14
„Mogulii”: derapajele de la rolul proprietarului de media	14
2. Presiuni politice și economice. Presiuni ale autorităților	16
Presa e o vulnerabilitate a siguranței naționale	16
PDL boicotează televiziunile de știri.....	16
CA-urile televiziunii și radioului public rămân politizate.....	17
Ministerul Turismului plătește jurnaliști.....	17
Arestarea lui Sorin Ovidiu Vîntu	18
Revista Kamikaze, interzisă la chioșcurile Access Press	19
Cenzura Roșia Montană Gold Corporation.....	19
Gândul a renunțat la Zoso de frica lui Badea.....	20
Publicitate	20
Presiuni ale autorităților.....	20
3. Agresiuni, amenințări, insulte	22
Sportivii „fac încălzirea” cu jurnaliștii	22
Europarlamentarul Becali a înjurat-o pe jurnalista Cornelia Popescu	22
Jurnaliști agresați de purtătorul de cuvânt al Spitalului Municipal Rădăuți	22
Funcționar public agresiv cu jurnaliștii din Pașcani	22
2.000 de lei pe capul jurnalistului Cătălin Docea.....	22
Jurnalist bătut de „nași”	23
Un braconier a agresat cameramanul TV Neptun	23
Victimele vedetelor de tabloide.....	23
Premierul Boc se apără de jurnaliști cu SPP-ul.....	23
Jurnalist dâmbovițean agresat de un angajat al Asociației Județene de Fotbal	23
Ruda preotului criminal pune pe fugă ziariștii	24

Victor Ciutacu, amenințat la cumpărături	24
Soarele HotNews „încinge” spirite	24
„Corecții” fizice între redactori-șefi?	24
Poliția Română agresează jurnaliști	24
Jurnalist român agresat de autoritățile bulgare	25
4. Accesul la informațiile de interes public	27
Camera Deputaților acreditează bloggeri	27
Secretizarea declarațiilor de avere	27
Jurnaliștii mureșeni s-au opus limitării accesului la documente publice	27
Accesul presei, interzis la Guvern	27
Raport privind transparența instituțiilor bucureștene	27
SAR vs AVAS & EXIMBANK	27
Jurnalistul Dan Tomozei a publicat o carte despre accesul la informații publice	28
5. Insulta, calomnia, dreptul la viață privată	29
Mircea Badea vs CNA	29
Bună Ziua Iași pierde procese	29
Sorin Roșca Stănescu vs Ringier	29
Ioan T. Morar vs Mihai Tatulici	29
Primarul Hogeia vs jurnalistul Cristian Dogaru	29
Varujan Vosganian vs Jurnalul Național	29
Mălin Bot vs Stelică Mălăieșteanu	29
Jurnalistul George Lăcătuș a câștigat procesul intentat de ANI	30
Elena Udrea vs Olguța Vasilescu	30
Neînceperea urmăririi penale pentru jurnalistul Viorel Ilișoi	
Iulia Sâmbotin vs Iosif Gligor & SBS Broadcasting Media	30
6. Conflicte de muncă	32
Cezar Ion, repus în funcția de director TVR	32
Alina Mirea vs Adevărul Holding	32
Roxana Negoescu vs. Adevărul de Seară	32
Rodica Culcer, din nou șefă a știrilor TVR	32
Tiberiu Lovin & Magdalena Tănăsescu vs România Liberă	32
TVR vs Cosmina Păsărin (conflict contractual)	33
Florentin Deac vs Cuvântul Liber	33
Val de demisii la Telesport	33
FRJ MediaSind cere respect pentru angajații Realitatea	33
Grevă la The Money Channel	33
Foști angajați vs Ziua & Cotidianul	33
7. Etică	34
Morții umblă în prime-time	34
Cristi Tabără, violat de presă	35
Jurnaliștii nu vor să fie confundați cu romii	35

Cațavencu și xenofobia	35
8. Legislație	37
Codurile Penal și Civil	37
Legislația audiovizuală	37
Legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune	42
Legea presei	44
Legislația care reglementează Internetul	45
Legea Agenției Naționale de Integritate	46
Contractului Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media. Standarde ocupaționale .	47
Drepturile de autor	48
Legislație achiziții publice	49
ANEXA 1. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD PENAL	
CARE POT AFECTA LIBERTATEA DE EXPRIMARE	51
Violarea vieții private	51
Compromiterea intereselor justiției	51
Violarea secretului corespondenței	51
Divulgarea informațiilor secrete de stat	51
Comunicarea de informații false	52
Propaganda pentru război	52
ANEXA 2. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD CIVIL	
CARE VIZEAZĂ LIBERTATEA DE EXPRIMARE	52
ANEXA 3. COD DEONTOLOGIC UNIC	55

METODOLOGIE

Departamentul FreeEx a început să publice rapoarte anuale dedicate libertății presei în anul 2000. Scopul acestor rapoarte este să ofere o imagine asupra principalelor evenimente și tendințe în ceea ce privește libertatea de exprimare și, în special, în ceea ce privește libertatea presei.

Raportul de față acoperă în principal evenimentele anului 2010. Cazurile publicate au un rol ilustrativ. Am introdus în raport și cazuri care nu privesc în mod direct presa sau drepturile jurnaliștilor, atunci când am considerat că ele au relevanță pentru modul în care dreptul la libertatea de exprimare și libertatea presei sunt percepute în România.

Acest raport nu este unul exhaustiv, ci reprezintă o oglindă a evenimentelor, așa cum au ajuns acestea la cunoștința noastră și în măsura în care au putut fi documentate.

Încadrăm încălcările libertății de exprimare și ale libertății presei în:

- **Agresiuni:** implică atacuri fizice asupra jurnaliștilor sau a redacțiilor (lovire, confiscarea sau distrugerea echipamentelor de înregistrare, filmare, fotografiere, sechestrarea jurnalistului, devastarea redacției etc.);

- **Amenințări:** implică amenințarea cu moartea, amenințări cu punerea în pericol a integrității fizice a jurnalistului, a familiei sau a bunurilor acestuia, folosirea unui limbaj injurios la adresa jurnalistului.

- **Presiuni ale autorităților:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor instituții ale statului (anchete ale poliției, ale parchetului, ale gărzii financiare sau ale altor instituții ale statului, având drept scop intimidarea presei, arestarea sau reținerea în vederea cercetării, presiuni din partea organelor de anchetă pentru divulgarea surselor confidențiale, confiscarea sau copierea datelor din computere, confiscarea sau copierea unor documente, interceptarea comunicațiilor, introducerea unei legislații defectuoase - care afectează presa, refuzul de a reforma legi etc.);

- **Presiuni politice:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor oameni politici sau a unor partide (presiuni organizate, făcute cu scopul exclusiv de a proteja interesele politice sau de altă natură ale unor partide sau ale unor oameni politici; includ folosirea instituțiilor statului în acest scop, de către partide sau de oamenii politici);

- **Presiuni economice:** presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor de presă, venite din partea unor companii sau a unor oameni de afaceri (oferirea sau anularea unor contracte de publicitate, condiționarea păstrării acestor contracte de nepublicarea unor informații sau de concedierea unor jurnaliști etc.);

- **Accesul la informațiile de interes public:** refuzul autorităților statului sau al unor instituții importante de a pune la dispoziția ziariștilor informațiile de interes public solicitate, ridicarea abuzivă a acreditării;

- **Cenzură:** interzicerea publicării, confiscarea tirajului, ridicarea abuzivă a licenței de emisie;

- **Autocenzură:** actul prin care jurnaliștii se abțin de la publicarea unor informații de interes public ca urmare a presiunilor indirecte venite din partea patronatului sau a conducerii redacției;

- **Conflicte de muncă:** încălcarea drepturilor jurnalistului ca salariat;

- **Legislația:** acte normative care afectează cadrul legislativ în care funcționează presa și care limitează libertatea de exprimare a jurnalistului.

Cadrul economic în care funcționează presa (împărțirea pieței, achiziții, fuzionări, cadrul legislativ, probleme economice etc.) afectează libertatea de exprimare a jurnaliștilor și calitatea produselor media.

Și nerespectarea normelor deontologice afectează dreptul la libertatea de exprimare. De aceea, raportul FreeEx dedică secțiuni speciale analizei succinte a pieței de media și a principalelor probleme legate de etica și autoreglementarea presei.

Cazurile raportate mai jos au drept sursă: investigațiile directe ale echipei FreeEx (discuții și corespondențe cu părțile implicate, cu avocați ai părților, cu instituțiile statului etc.), informații culese cu ajutorul rețelei Freeex (www.groups.yahoo.com/freeex), articole apărute în presa scrisă, știri radio și tv, bloguri și publicații on-line. Raportul nostru se bazează și pe rapoarte oficiale sau rapoarte publicate de alte instituții independente.

În multe dintre cazurile cuprinse în raport am fost sesizați direct de jurnaliști. Dacă ți-a fost încălcată libertatea de exprimare, scrie-ne!

CONTEXTUL GENERAL

Libertatea presei românești, în declin

Anul 2010 a fost unul dificil pentru libertatea de exprimare. România s-a situat pe locul 52 în clasamentul mondial al libertății presei („Press Freedom Index 2010”¹), realizat de organizația Reporteri fără Frontiere. Țara noastră a coborât cu două locuri față de anul precedent. Astfel, libertatea presei s-a aflat în scădere pentru al treilea an consecutiv (anul 2007 - locul 42, anul 2008 - locul 47, anul 2009 - locul 50, anul 2010 - locul 52).

„Protejarea libertății presei continuă să fie o luptă, o luptă a vigilenței în democrațiile vechii Europe”², remarcă autorii indexului mondial al libertății presei. Și OSCE a subliniat într-un studiu că „libertatea presei este amenințată în cele mai multe state europene”³. Raportul „Națiuni în tranziție”, realizat de Freedom House, arată că „starea democrației s-a înrăutățit în România, pe fondul degradării indicatorilor privind procesul electoral, presa independentă și guvernarea națională”⁴.

Cele mai importante evenimente din 2010 cu impact asupra libertății de exprimare:

- De la începutul crizei economice, au fost concediați 6.000 de angajați din mass-media (jurnaliști și personal tehnic) și peste 60 de ziare locale s-au închis. În 2010, veniturile din publicitate au scăzut și tirajele mai multor ziare *quality* s-au înjumătățit față de anul precedent.
- Marii patroni de presă au fost în centrul dezbaterilor publice: Sorin Ovidiu Vîntu a fost reținut pentru favorizarea unui infractor, Dan Diaconescu pentru șantaj, Dan Voiculescu a fost dovedit colaborator al Securității etc. Presa aflată în proprietatea acestora a relatat dezecilibrat, partizan și, pe alocuri, isteric despre aceste evenimente.
- Presa a fost inclusă printre vulnerabilitățile la securitatea națională, în Strategia Națională de Apărare a Țării.
- O problemă serioasă o reprezintă lipsa unor demarcații clare între publicitate și produsele jurnalistice (reclame mascate, „proiecte speciale”).
- Conținutul editorial relevant și verificabil este pe cale de dispariție, sufocat de jurnalismul de haită, isteric, manipulator, opinia partizană și infotainment.
- Autoritățile locale au dat sancțiuni disproporționate și au încălcat în numeroase cazuri libertatea de exprimare. Un jurnalist a fost amendat pentru un banc, iar un gen muzical a fost interzis în transportul public din două orașe.
- Agresiunile fizice și insultele la adresa jurnaliștilor au fost inițiate într-o măsură alarmant de mare chiar de către polițiști și persoane publice.
- Autoritățile și politicienii au promovat inițiative legislative cu impact negativ asupra libertății de

exprimare și a independenței presei (de ex.: legitimații de presă obligatorii, interdicție de publicare pentru cei cu antecedente penale, declarații publice de interese obligatorii pentru jurnaliști, intrarea TVR Internațional în subordinea Ministerului de Externe, retragerea licențelor pentru presa scrisă care defăimează). Din fericire acestea nu au fost adoptate.

- Legea de funcționare a radioului și televiziunii publice nu a fost reformată, iar noile Consilii de Administrație numite în 2010 rămân politizate.
- Curtea Constituțională a vrut să secretizeze date din declarațiile de avere și de interese ale demnitarilor.
- Televiziunile au transformat moartea unor persoane cunoscute în spectacole macabre, rezultat al degradării profesionale a presei.
- Înalta Curte de Casație și Justiție a decis ca insulta și calomnia să nu mai fie judecate în regim de infracțiuni penale.
- Trecerea la televiziunea digitală a fost amânată de Guvern pentru anul 2015.

Piața media a fost în continuare puternic afectată de criză. Tirajele mai multor ziare s-au înjumătățit față de anul precedent. În ultimii doi ani, au fost concediați aproximativ 6.000 de angajați media (jurnaliști și personal tehnic). De la începutul crizei, peste 60 de ziare locale au fost închise. Au existat numeroase schimbări manageriale și de acționariat în presă.

Imixtiunile politicului și a intereselor obscure în activitățile editoriale ale unor instituții de presă/ publicații au avut repercusiuni negative și în sfera de business. În luna august, grupul media german WAZ și-a anunțat decizia de a se retrage de pe piața media din România. Principalul motiv invocat a fost politizarea (distorsionarea politică a) informațiilor din presă, determinată de „oligarhii [care - n.r.] își cumpără ziare și reviste, nu atât pentru a face bani, ci pentru a obține pe această cale influență politică”⁵, potrivit președintelui WAZ, Bodo Hombach.

„Mogulii” au devenit, mai mult ca niciodată, vedetele propriilor instituții de presă. Jurnaliștii au fost puși în situația de acut conflict de interese de a relata despre scandalurile care-i aveau în centru pe propriii patroni și chiar despre arestarea acestora. Acuzațiile includ șantajul, favorizarea infractorului, colaborarea cu Securitatea sau delapidarea. Acoperirea acestor subiecte a fost un test de independență și etică jurnalistică. Televiziunile de știri nu l-au trecut. S-au transformat în avocații patronilor, i-au transformat pe aceștia în martiri și au făcut presiuni asupra justiției.

A fost inventat un nou gen jurnalist: telenovela politică în direct, non-stop. În fiecare zi, în platourile televiziunilor sunt invitați reprezentanți ai partidelor și „analști” dintre cei mai neobișnuiți. De mai multe ori pe zi, în emisiuni-maraton, aceștia dezbate „subiectele zilei” și ajung să se certe pe orice temă, acuzându-se unul pe altul de politizare și manipulare, ca într-o telenovelă fără sfârșit. Protagonistii trăiesc într-o continuă conspirație nedovedită, iar jurnaliștii nu depun eforturi să clarifice lucrurile.

¹ „Press Freedom Index 2010”, Reporters Sans Frontieres, en.rsrf.org, 2010.

² Ibidem.

³ „Media freedom threatened in most European countries, says OSCE”, Honor Mahony, EuObserver.com, 30 iulie 2010.

⁴ „Starea democrației s-a înrăutățit în România”, R.M., HotNews.ro, 30 iunie 2010.

⁵ „WAZ se retrage din România. Adamescu ar putea fi unic proprietar la <<România Liberă>>”, Realitatea.net, 3 august 2010.

Situația e similară politicii-sexy promovate de televiziunile italiene, doar că în locul femeilor tinere cu sâni dezgoliți apar bărbați încruntați, la costum. S-au scris numeroase pamflete și articole de opinie despre acest stil de televiziune, dar până acum nu s-a făcut nici un studiu care să arate impactul real asupra telespectatorilor și asupra sistemului democratic. E din ce în ce mai răspândită ideea că toți politicienii sunt la fel și că nu contează pe cine alegi.

La aceste derapaje, **autoritățile statului au răspuns într-un mod disproportionat și nedemocratic** (în loc să sprijine independența politică și editorială și să folosească resurse pentru a promova jurnalismul de calitate la posturile publice de radio și televiziune). Strategia Națională de Apărare a Țării a inclus printre vulnerabilitățile la adresa siguranței naționale „fenomenul campaniilor de presă la comandă cu scopul de a denigra instituții ale statului prin răspândirea de informații false despre activitatea acestora” și „presiunile exercitate de trusturi de presă asupra deciziei politice în vederea obținerii de avantaje de natură economică sau în relația cu instituțiile statului”. Strategia a fost inițiată de Președinția României și adoptată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.

Pe de altă parte, autoritățile statului continuă să încerce să cumpere bunăvoința jurnaliștilor sponsorizând produse mass-media sau plătind pentru deplasările jurnaliștilor. Principalul partid de guvernământ a boicotat timp de o lună televiziunile de știri „din respect” pentru o informare corectă.

O treime dintre jurnaliștii intervievați într-un studiu recunoșteau că ceea ce scriu este influențat de publicitate.⁶ De notorietate au fost „sponsorizările” acordate de Ministerul Turismului și numeroasele tehnici folosite de Roșia Montană Gold Corporation pentru a influența jurnaliștii și a cenzura articolele defavorabile companiei.

Și în 2010 **jurnaliștii au fost țintele agresiunilor, amenințărilor, intimidărilor și insultelor**. Astfel de comportamente agresive au venit deseori de la politicieni, funcționari publici și, într-o măsură îngrijorător de mare, din partea polițiștilor. Printre agresori s-au numărat și sportivi renumiți, cum ar fi șahista Elisabeta Polihroniade sau fostul tenisman Ilie Năstase. Europarlamentarul George Becali a înjurat din nou o jurnalistă care se interesa de declarația sa de avere. Un jurnalist din Valea Jiului a aflat că un grup organizat din zonă era dispus să plătească 2.000 de lei pentru agresarea sa fizică. Doi cameramani au fost bătuți de un braconier, și, respectiv, de un bodyguard, iar camerele de luat vederi le-au fost distruse. Un paparazzo amator a fost lovit ușor cu mașina de o vedetă. În mai multe orașe, reprezentanți ai forțelor de ordine au agresat jurnaliști, în timp ce aceștia încercau să documenteze subiecte pe care le considerau de interes public. Într-o dezbatere publică, Christian Ciocan, purtătorul de cuvânt al Poliției Capitalei, a afirmat că cetățenii au dreptul să filmeze și să fotografieze

⁶ „Media Transparency in Romania: Final Professional Report”, dr. Katerina Tsetsura & colab., Gaylord College of Journalism and Mass Communication, University of Oklahoma, USA, 2010. Studiu realizat pe un eșantion de 66 de jurnaliști și 127 de specialiști în relații publice.

polițiști, indiferent dacă sunt sau nu în timpul programului, atâta timp cât poartă uniformă, dar că eventualele ostilități întâmpinate din partea oamenilor legii pot fi cel mult sancționate ulterior de către superiorii acestora, nu (întotdeauna) prevenite. Comisarul a precizat și că „polițiștii nu atacă, polițiștii se apără”.

Un jurnalist din Iași a primit o amendă de 200 de lei pentru că le-a spus prietenilor, pe stradă, un banc cu polițiști. Administrația Străzilor din București (ASB) a cerut eliminarea legendelor unei expoziții de fotografie despre mineriadele din 13-15 iunie 1990 pe motiv că ar fi instigat la violență. Un elev din Timișoara a fost victima unei descinderi în forță a trupelor speciale ale poliției după ce comisese o posibilă crimă informatică. Acesta intrase neautorizat în site-ul Inspectoratului Școlar Județean și postase mesaje injurioase la adresa unor politicieni. Autoritățile locale din Galați și Cluj au interzis manelele în transportul în comun și, respectiv, în taxiuri. Și organizatorii unui festival la Iași au interzis manelele în timpul evenimentului. În toate cazurile, interzicerea manelelor a fost văzută ca o măsură „igienică”, luată la pachet cu ținuta decentă și curățenia. Nu s-a făcut vreo referire la alte genuri muzicale. Presa nu a relatat critic despre aceste interdicții.

În 2010, politicienii și autoritățile statului s-au întrecut în inițiative legislative nedemocratice. Două inițiative de **legi restrictive ale presei** au fost respinse de Senat, una dintre ele la limită. Inițiativa lui Ioan Ghișe propunea introducerea de legitimații de jurnalist obligatorii pentru profesarea meseriei. Jurnalistul trebuia să treacă un examen psihologic, nu trebuia să aibă antecedente penale și nu putea să aibă surse de venit din zona de afaceri. Legea a fost respinsă de Comisia de mass-media a Senatului cu 4 voturi împotriva, 2 pentru și 2 abțineri. Legea Prigoană, care propunea, prin amendamente la legea audiovizualului, introducerea unor licențe obligatorii pentru presa scrisă și pentru presa on-line, a fost din fericire respinsă atât de Comisia de mass-media a Camerei Deputaților cât și de plen, și, ulterior, de Comisia de mass-media a Senatului. Prigoană propunea retragerea temporară sau definitivă a licenței pentru publicațiile care nu puteau face proba verității pentru afirmații defăimătoare la adresa unei persoane. Consiliul Național al Audiovizualului ar fi fost responsabil de retragerea licențelor.

Lia Olguța Vasilescu a anunțat în vara lui 2010 că intenționează să propună o **lege care să oblige proprietarii de ziare on-line să modereze comentariile și forumurile**. „Trebuie să curățăm forumurile, site-urile serioase, agențiile de știri de toți nevropații și perversii care înjură și folosesc cuvinte obscene la adresa tuturor”⁷, a explicat Lia Olguța Vasilescu. În urma protestelor publice, Vasilescu a renunțat la inițiativă și, pentru moment, și-a îndreptat atenția spre autoreglementare.

Nici în 2010 politicienii nu au reușit să reformeze **legea de funcționare a televiziunii și radioului public**. În Senat a fost propusă o formă nerealistă a legii, care ignora concluziile dezbaterilor anterioare cu angajații celor două instituții, cu organizațiile neguvernamentale și sindicatele. Legea a fost criticată public de peste 20 de organizații

⁷ „BREAKING NEWS - CNA ar putea reglementa postările pe net”, Inpolitics.ro, 10 august 2010.

neguvernamentale și sindicate și a fost respinsă de plenul Senatului. Cum raportul anual al televiziunii publice fusese respins, iar mandatul Consiliului de Administrație al radioului expirase, Parlamentul a trecut la numirea noilor CA-uri. Din nou, partidele au numit în CA-uri persoane pe baza afilierii lor politice, mai degrabă decât pe baza unor criterii de competență.

Tot în 2010, deputatul Silviu Prigoană a mai avut o propunere legislativă „remarcabilă”: **trecerea TVR internațional în subordinea Ministerului Afacerilor Externe**. Proiectul a fost adoptat tacit de Cameră. În decembrie 2010 a fost respins de Comisia de mass-media a Senatului.

Codul de reglementare în audiovizual a fost reformat de Consiliul Național al Audiovizualului (CNA), după un proces de consultare publică. Codul rămâne criticabil în câteva puncte. O inițiativă a câtorva membri CNA de a modifica principiul *must carry* nu s-a materializat în Parlament. Procesul de trecere la televiziunea digitală a fost amânat în mod neașteptat de Guvern, chiar în plin proces de desfășurare a licitației pentru primele două multiplexe. Amânarea are un impact negativ în primul rând pentru dezvoltarea rețelelor de Internet wireless.

Anul 2010 a fost un an tensionat pentru ziariști, cu întâzieri salariale, restructurări, șicanări și presiuni patronale greu de tolerat. Însă mulți jurnaliști s-au opus presiunilor și și-au apărat drepturile, în multe cazuri cu succes. **Contractul Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media** a fost prelungit fără modificări (semnarea s-a făcut în primele zile ale anului 2011). În încercarea de a strânge mai multe taxe la stat, Guvernul a introdus **taxe suplimentare pentru contractele de drepturi de autor**. Astfel, pentru contractele realizate în cadrul unor activități dependente (tehnica de lucru aparține firmei plătitoare, cheltuielile de deplasare le suportă firma plătitoare, angajatul se află într-o relație de subordonare), taxele și impozitele sunt identice celor pentru angajații cu contract de muncă. Sindicatele au afirmat că această modificare nu sprijină protejarea drepturilor de muncă pentru jurnalistul angajat, deoarece încurajează legal companiile să renunțe la contractele de muncă.

Accesul la informațiile de interes public rămâne marcat de o cultură a lipsei de transparență a instituțiilor statului. Jurnaliștii și cetățenii se lovesc de nenumărate refuzuri de acces la informații. Totuși, în instanță au fost câștigate câteva procese importante, care dădeau, de pildă, acces la un contract de achiziție de servicii publicitate și promovare, care era păstrat confidențial, invocându-se legea secretului bancar, și la un contract de privatizare. Publicarea de către autorități a informațiilor din oficiu rămâne deficitară.

Tot în 2010, jurnaliștii și publicul au fost la un pas de a pierde posibilitatea de a accesa necondiționat **declarațiile de avere și de interese ale demnitarilor (informații de interes public)**. Curtea Constituțională a afirmat într-o decizie că obligația de publicare a declarațiilor de avere și interese ale demnitarilor constituie o încălcare a dreptului fundamental la respectul și ocrotirea vieții private. Consecința imediată a fost apariția unei propuneri de modificare a legii de funcționare a Agenției Naționale de Integritate, inițiată în Parlament, care crea două tipuri de

declarații: o declarație publică și una confidențială (depusă numai la ANI). Noul sistem ar fi împiedicat controlul public al averii și intereselor demnitarilor. Legea a fost respinsă de Președintele Băsescu și, ulterior, această prevedere a fost modificată de Parlament.

Înalta Curte de Casație și Justiție (ICCJ) a confirmat, în urma unui recurs în interesul legii promovat de Procurorul General, faptul că neconstituționalitatea dezincriminării de către Parlamentul României a **infracțiunilor de insultă și calomnie, declarată în februarie 2007**, nu a însemnat că aceste infracțiuni au redevenit penale. Acest recurs limpește după aproape 4 ani o situație de incertitudine legislativă. Decizia ICCJ confirmă faptul că orice sancțiune de drept penal (amendă penală sau amendă administrativă) pentru fapte de insultă și calomnie, dispusă de către organele judiciare ulterior datei de 12 august 2006 (data de intrare în vigoare a legii de abrogare a art. 205 - 207 Cod Penal), a încălcat o condiție esențială prevăzută de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, deoarece interferența cu dreptul garantat de art. 10 din Convenția Europeană nu era prevăzută de lege.

Multe procese de insultă și calomnie au fost pierdute de cei care le-au intentat. Judecătorii se raportează din ce în ce mai mult la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Un proces care primise o decizie definitivă la tribunal și obliga un jurnalist la plata a 25 000 de euro daune morale, iar televiziunea la care era corespondent la plata a 75 000 de euro, către trei reclamânți, a fost casat de Curtea de Apel Alba.

În curând vor intra în vigoare **noile Coduri civil și penal**. Acestea au menținut dezincriminarea insultei și calomniei, dar aduc modificări importante în ceea ce privește protecția dreptului la imagine, reputație, demnitate și viață privată. Codul civil nou va introduce și o formă de interdicție temporară a publicării. Sistemul juridic nu este pregătit pentru incorporarea noilor legi și, în lipsa unor programe eficiente de pregătire a judecătorilor, procurorilor și avocaților, există riscul unei aplicări neunitare, chiar extrem de diferite, a noilor prevederi.

Dificultățile financiare au creat un climat de instabilitate și compromis în presă. Îngrijorător este și faptul că procesul de autoreglementare a presei nu a progresat remarcabil în 2010. Televiziunile au speculat decesul unor persoane celebre și au transformat moartea acestora într-un spectacol mediatic. Familiile lor au fost aproape hărțuite și atrase într-un joc de declarații morbide. Mass-media continuă să etnicizeze infracțiunile și acceptă comentarii extrem de violente și rasiste din partea unor cititori.

Cu toate acestea, presa este cea mai credibilă sursă privind informațiile despre corupție⁸, potrivit studiului „Percepția cetățenilor asupra corupției din instituțiile publice: cauze, practici, prevenire”. De asemenea, un alt studiu relevă că trei din cinci români consideră că presa este independentă⁹.

⁸ „Presa, prima sursă credibilă privind informațiile despre corupție”, Mediafax.ro, 25 august 2010. Studiu realizat de Agenția Națională a Funcționarilor Publici, în parteneriat cu Asociația „Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă”.

⁹ „Treii din cinci români consideră că presa este independentă”, Mediafax.ro, 1 octombrie 2010. Studiu comandat de Asociația „Pro Democrația” și realizat de Compania de Cercetare Sociologică și Branding (CCSB).

1. PIAȚA MEDIA

În precedentul Raport FreeEx (despre situația presei românești din 2009) scriam că anul 2010 se anunță ca un an de stabilizare și reșezare și că se încearcă modele noi de business, colaborări între presa scrisă, TV și online¹⁰. Aceste așteptări s-au concretizat doar parțial.

Publicitate, tiraje, audiențe. Schimbări de acționariat

În contextul accentuării crizei economice, piața media a fost fluctuantă¹¹, potrivit Studiului Național de Audiență, și a suferit transformări majore, în special pentru a supraviețui scăderii veniturilor din publicitate. Excepție au făcut televiziunile, care, în primele trei trimestre ale anului, au reușit să mențină cuantumul investițiilor în publicitate la un nivel comparativ cu al anului 2009 (160 de milioane de euro)¹². Acest lucru a fost posibil în condițiile în care televiziunile au difuzat mai multe reclame, întrucât prețurile pentru publicitatea TV au scăzut¹³. Multe posturi au depășit timpul de publicitate permis de lege (12 min/oră) și au fost sancționate de Consiliul Național al Audiovizualului. Din păcate, presiunile economice au întetit compromisul și au diversificat formele subtile de manifestare ale acestuia. În consecință, reclamele mascate au devenit „proiecte speciale”¹⁴ - umbrelă terminologică sub care au început să se ascundă advertorialele nesemnificate ca atare.

În 2010, investițiile în publicitatea pentru print au scăzut cu 25-30 de milioane de euro¹⁵. Tirajele mai multor ziare *quality* (Adevărul, Evenimentul Zilei) s-au înjumătățit față de anul 2009¹⁶, iar scăderea vânzărilor s-a resimțit și în cazul tabloidelor, însă într-o proporție mai mică. Au fost și publicații care și-au menținut tirajul sau au înregistrat numai mici fluctuații (Capital, România Liberă, Click!)¹⁷.

La începutul anului, publicațiile *Gardianul*, *Ziua* și *Cotidianul* și-au suspendat aparițiile în print, iar primele două au renunțat și la versiunile online, în timp ce site-ul *Cotidianul.ro* a fost achiziționat de Cornel Nistorescu, de la *Realitatea-Cațavencu*.

În luna februarie s-a realizat „tranzacția anului pe piața de presă scrisă”¹⁸: Ringier a vândut *Evenimentul Zilei* și

Capital către nou-înființata companie *Editura Evenimentul și Capital*, al cărei acționar majoritar este omul de afaceri Bobby Păunescu. Pe 1 iulie, Ringier (deținătoare a publicațiilor românești *Libertatea*, *Bolero*, *Libertatea pentru femei*, *Bravo*, *Unica*, *BravoGirl*) și *Axel Springer* (partener *Edipresse* în România) au fuzionat, înființând compania *Ringier Axel Springer Media AG*¹⁹.

Omul de afaceri Dan Adamescu, principalul acționar al companiei de asigurări *Astra*, a cumpărat de la *WAZ* jumătate din compania *Medien*, devenind astfel unicul proprietar al ziarului *România Liberă* și al celorlalte reviste editate de companie²⁰.

În septembrie, săptămânalul *Money Express* a devenit lunar, după ce a înregistrat pierderi de 500.000 de euro în prima jumătate de an²¹. De altfel, și alte publicații de business au fost puternic afectate de criză. În trimestrul al doilea al anului, *Săptămâna Financiară* și *Capital*, lider pe acest segment de piață, au avut vânzări cu 45%, respectiv 37% mai mici decât în perioada similară a anului 2009²².

În luna iunie, Adrian Sârbu a ieșit complet din acționariatul companiei *Pro TV SA*, deținute de *Central European Media Enterprises (CME)*, după ce a cedat către *CME* și ultimele 5 procente ale acțiunilor sale²³. În al doilea trimestru al anului, veniturile companiei *Pro TV SA* au scăzut cu 10% față de același trimestru al anului 2009²⁴. Astfel, de la suma de 48,5 milioane de dolari, s-a ajuns la cea de 43,5 milioane de dolari. Adrian Sârbu a rămas acționar la *Publimedia*, *Apropo Media* și *Mediafax*, companii pe care le-a reunit într-o singură entitate, *Mediafax Group*.

În noiembrie, Sorin Oancea a demisionat de la *Intact* și a preluat jumătate din acțiunile *B1 TV*²⁵. Totodată, el a devenit managerul postului.

În 2010 s-au lansat două posturi noi de televiziune: *10 TV* (aparținând companiei *RCS&RDS*) și *România Ta* (deținută de *Honorius Prigoană*, membru *PDL*), iar la portofoliul *Discovery Networks România* s-a adăugat televiziunea pentru femei *TLC*. În ianuarie, postul de știri *N24* s-a transformat în televiziune generalistă și și-a schimbat denumirea în *N24 Plus*. Jurnalistul *Radu Moraru* a preluat, în luna iulie, 60% din pachetul de acțiuni al postului de televiziune *Vox News*, iar celelalte 40 de procente au rămas în proprietatea lui Bobby Păunescu²⁶.

¹⁰ „Raportul FreeEx 2009. Libertatea presei în România”, *ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei*, mai 2010, p. 10.

¹¹ „Audiența presei românești, în scădere în perioada ianuarie-decembrie 2010”, *Ana Obretin*, *Mediafax.ro*, 22 martie 2011.

¹² „Publicitatea TV la 9 luni: 160 mil. €”, *Carmen Neacșu*, *Financiarul.com*, 26 octombrie 2010.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ „Forbes. Depresia pieței de publicitate”, *Petre Barbu*, *Adevărul.ro*, 7 octombrie 2010.

¹⁵ „Căderea printului în 2010. Studiu de caz *Adevărul Holding*”, *Petrișor Obae*, *PaginaDeMedia.ro*, 28 februarie 2011.

¹⁶ „Analiză: Evoluția ziarelor în 2010. *Evenimentul Zilei* și *Adevărul* și-au înjumătățit vânzările. Titlurile, pe larg”, *Carmen Maria Andronache*, *PaginaDeMedia.ro*, 9 martie 2011.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ „2010 în presa scrisă - vânzarea *EVZ*, demisia lui *Cornețeanu*, concedieri și scăderi salariale”, *Alexandra Buzaș*, *Mediafax.ro*, 24 decembrie 2010.

¹⁹ „Ringier Axel Springer Media AG a fost înființată și devine operațională”, *Mediafax.ro*, 2 iulie 2010.

²⁰ „Adamescu, unic proprietar la *Astra* și *România Liberă*”, *Ziarul Financiar*, *ZF.ro*, 3 august 2010.

²¹ „*Money Express* devine lunar”, *Petrișor Obae*, *PaginaDeMedia.ro*, 15 septembrie 2010.

²² „Criza mușcă și din presa de business: Liderii ziarelor de afaceri au pierdut până la 45% din vânzări”, *Andra Gheorghe*, *DailyBusiness.ro*, 7 septembrie 2010.

²³ „Adrian Sârbu iese complet din acționariatul *Pro TV SA*”, *Petrișor Obae*, *PaginaDeMedia.ro*, 28 iunie 2010.

²⁴ „Grupul media *CME*: venituri mai mari la nivel regional și mai mici în România, în trimestrul doi. Adrian Sârbu: Numai *Cehia* și *Slovenia* au început să-și revină”, *V.O.*, *HotNews.ro*, 28 iulie 2010.

²⁵ „E oficial: Sorin Oancea, 50% din *B1 TV*”, *Petrișor Obae*, *PaginaDeMedia.ro*, 2 decembrie 2010.

²⁶ „*Radu Moraru* a preluat 60% din postul *Vox News*”, *Petrișor Obae*, *PaginaDeMedia.ro*, 29 iulie 2010.

În luna august, Tribunalul București a dispus intrarea în faliment a postului Telesport, ca urmare a cererii de insolvență înaintate de Telesport Intermedia SRL²⁷.

Presiunile financiare au lovit și în emisiunile *quality*. În luna august, jurnaliștii din departamentul de reportaje și anchete al emisiunii „Reporterii Realității”, de la Realitatea TV, au fost mutați la departamentul de știri²⁸. O lună mai târziu, Antena 3 a suspendat emisiunea de reportaje și anchete Reporter Special. „Constat doar că în programele de televiziune românești va fi de-acum o oră de publicistică mai puțin în fiecare săptămână”²⁹, a scris pe blogul personal jurnalistul Vlad Petreanu, coordonatorul proiectului de la Antena3.

În ceea ce privește audiențele TV, în 2010 nu au avut loc schimbări spectaculoase. PRO TV a rămas „lider absolut de audiență”³⁰, iar, printre cele mai urmărite emisiuni (de divertisment) s-au numărat: „Dansez pentru tine”, „Land of Jokes”, „Pe muchie de cuțit” etc. Meciurile de fotbal au crescut surprinzător audiența TVR în luna iunie³¹ (cu 100.000 de telespectatori), iar luna septembrie i-a readus pe români în fața televizoarelor într-un număr mai mare decât în lunile de vară, în special seara³². Potrivit raportului de activitate al Societății Române de Televiziune, TVR a încasat venituri din publicitate cu 9,2% mai mari decât în 2009, în valoare de aproximativ 38,5 milioane de lei³³. Cu toate acestea, televiziunea publică a încheiat anul cu un deficit de 161,9 milioane de lei³⁴.

Pe timp de vară, posturile de radio din Capitală au avut cu 120.400 de ascultători mai puțin față de aceeași perioadă din 2009³⁵, cel mai acut declin de audiență fiind înregistrat de Radio 21 (-85.000 de ascultători)³⁶. În clasamentul celor mai ascultate radiouri s-au situat: Kiss FM, România Actualități, Radio ZU și Europa FM, cu peste un milion de ascultători pe zi, conform unui studiu realizat de IMAS-Marketing și Sondaje și Mercury Research³⁷. Potrivit datelor parțiale, publicitatea încasată de radioul public în 2010 s-a ridicat la valoarea de 4,5 milioane de lei, în scădere cu aproximativ 3 milioane de lei față de anul precedent³⁸. În luna iulie,

²⁷ „Postul Telesport intră în faliment”, Ziare.com, 5 august 2010.

²⁸ „Emisiunea Reporterii Realității a fost semi-desființată”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 12 august 2010.

²⁹ „Emisiunea Reporter Special, suspendată”, Vlad Petreanu, petreanu.ro, 24 septembrie 2010.

³⁰ „PRO TV, lider absolut de audiență și în 2010”, ProTv.ro, 3 ianuarie 2011.

³¹ „Meciurile de fotbal au săltat audiența TVR”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 2 iulie 2010.

³² „AUDIENȚE: Septembrie îi aduce pe români la TV. Toate televiziunile cresc seara”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 4 octombrie 2010.

³³ „Raport TVR: Televiziunea Publică - venituri din publicitate de 9,65 milioane de euro, în 2010”, Mediafax.ro, 15 aprilie 2011.

³⁴ „Televiziunea Publică a încheiat anul 2010 cu un deficit de 161,9 milioane de lei”, Mediafax.ro, 15 aprilie 2010.

³⁵ „Radiourile din București au pierdut 120 de mii de ascultători. Radio 21 e cel mai afectat”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia.ro, 20 septembrie 2010.

³⁶ Ibidem.

³⁷ „Audiența radio de vară: Kiss FM, România Actualități, Radio ZU și Europa FM au înregistrat peste un milion de ascultători pe zi”, V.O., HotNews.ro, 20 septembrie 2010.

³⁸ „Radioul Public a încasat din publicitate circa 4,5 milioane de lei, în 2010”, Mediafax.ro, 27 decembrie 2010.

Radio România Actualități a semnat un acord cu o companie italiană, pentru a emite și în Italia.

În încercarea de a atrage și menține audiența, posturile de radio au apelat la diferite strategii inovative de marketing: frecvențe anti-țânțari³⁹ (Magic FM), campanii pentru „băgătorii de seamă” (Radio ZU), concursuri cu premii în biciclete sau mingi, bilete la circ sau la concerte, DVD-uri etc. (Kiss FM, Radio 21)⁴⁰.

De la 1 ianuarie 2012, audiențele vor fi măsurate de Kantar Media, companie care a câștigat licitația organizată de Asociația Română pentru Măsurarea Audiențelor (ARMA)⁴¹.

Peste 60 de ziare locale închise de la începutul crizei

De la începutul crizei și până spre finele lui 2010 au dispărut mai mult de 60 de publicații locale, dintre care peste 40 doar în 2010, potrivit vicepreședintelui Asociației Patronale a Editorilor Locali, Gruică Ienăsoiu⁴². În 2010, Midas Media a devenit lider de piață și cea mai mare regie de presă locală din România, potrivit unui comunicat al companiei. Partenerii regiei dețin publicații cu un tiraj total de 230.000 de exemplare și o audiență estimată la peste un milion de cititori pe ediție⁴³.

6000 de angajați media concediați de la începutul crizei

În 2010 s-au înregistrat numeroase cazuri de emisiuni TV, publicații și posturi de radio desființate/ suspendate/ falimentare, concedieri, restructurări și tăieri salariale, jurnaliști care și-au schimbat locul de muncă, schimbări manageriale și de acționariat etc. În luna august, președintele Federației Române a Jurnaliștilor MediaSind, Cristi Godinac, a anunțat că, potrivit datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, de la începutul crizei economice au fost concediați 6000 de angajați media (cu tot cu personalul tehnic și administrativ), iar FRJ MediaSind a intentat peste 50 de procese împotriva unor companii sau grupuri de presă⁴⁴.

Transferuri de vedete

De asemenea, criza economică și efectele sale, precum și diferite alte circumstanțe au determinat mai multe „transferuri” de jurnaliști/ vedete de televiziune între instituțiile de presă. Așa se face că Mircea Radu a revenit la TVR, Robert Turcescu a plecat de la Realitatea la B1TV,

³⁹ Paranteză nerelevantă statistic: vrând să testeze eficacitatea frecvenței anti-țânțari, unul dintre membrii echipei FreeEx a fost „ciuruit” în mașină de nesuferitele insecte, deși a tot dat mai tare volumul radioului.

⁴⁰ „Ce fac radiourile pentru audiență: alungă țânțarii, atrag bicicliștii și recunosc meseria de băgător de seamă”, V.O., HotNews.ro, 6 iulie 2010.

⁴¹ „Kantar Media va măsura audiențele TV din 2012”, Costin Ionescu, HotNews.ro, 17 ianuarie 2011.

⁴² „Peste 60 de ziare locale au fost închise în doi ani de criză”, Financiarul.com, 22 decembrie 2010.

⁴³ „Midas Media a devenit lider de piață și cea mai mare regie de presă locală din România”, Informația-zilei.ro, 5 noiembrie 2010.

⁴⁴ „Ziaristii, fără drept la replică”, Bursa.ro, 12 august 2010.

ProTV a încheiat colaborarea cu Gabriel Jugaru, Antena 1 i-a înlocuit pe prezentatorii principalului buletin de știri (Alessandra Stoicescu și Lucian Mândruță), Liana Stanciu a plecat de la B1 TV, Răzvan Dumitrescu a lăsat Realitatea pentru Antena3, Liviu Mihaiu și-a mutat temporar „pastilele de ecologie” de la Realitatea la TVR, Adelin Petrișor s-a angajat la postul public de televiziune, Moise Guran s-a orientat dinspre Antenă spre TVR și Europa FM, Radu Moraru a devenit „nașul de la 10TV”, Corina Drăgotescu s-a întors la Realitatea etc. De remarcat că, în contrapondere cu valul de demisii de la Realitatea TV, s-a înregistrat un aflus de colaborări cu televiziunea publică.

Licențe cu „probleme”

În 2010, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) s-a dovedit a fi exigent în acordarea/ prelungirea licențelor TV.

În luna octombrie, după publicarea stenogramelor unor convorbiri telefonice dintre Vîntu și ziaristi din grupul Realitatea-Cașavencu, din care reieșeau presiunile editoriale exercitate de patron, CNA a amânat într-o primă fază luarea unei decizii de prelungire a licenței postului Realitatea TV. A fost discutată lipsa de echidistanță a postului⁴⁵ și s-a cerut completarea dosarului de licență cu un document de strategie editorială și un cod etic asumat. În cele din urmă, CNA a luat o decizie de prelungire a licenței. Șase membri au votat pentru prelungire, dar trei au votat împotriva.

CNA a respins acordarea licenței pentru televiziunea erotică LuXx TV, pe motiv de incompatibilitate cu legislația românească⁴⁶, care permite doar preluarea în sistem codat a unor televiziuni străine de această natură.

De asemenea, în 2010 Consiliul a respins în trei rânduri grila de programe pentru postul generalist ZEUS TV (fostul Canal Teleshop, cumpărat de Luis Lazarus cu scopul înființării unei televiziuni generaliste) și a cerut, de fiecare dată, refacerea acesteia.

În decembrie, posturile Imobiliare TV și Turism TV au obținut licențe de difuzare, dar membrii CNA au menționat riscul ca posturile de acest tip să facă publicitate mascată. În replică, proprietarul acestor televiziuni, omul de afaceri grec Ilias Papageorgiadis a spus: „Dacă facem publicitate mascată toată lumea va zice foarte repede că nu suntem serioși și nu ne va mai urmări programele”⁴⁷.

În 2010 Consiliul a acordat în total 4 licențe radio și 17 licențe tv⁴⁸.

Colaborări print-tv și noile media

În 2010, tot mai multe publicații și-au dezvoltat conținutul multimedia de pe site-uri, au realizat interviuri online și emisiuni interactive. În ceea ce privește publicitatea online, aceasta a atins în primul semestru al lui 2010 suma record de 10 milioane de euro, potrivit unui studiu efectuat de IAB

România și de PricewaterhouseCoopers (PwC)⁴⁹. Mai mult, potrivit tot unui raport PwC, „Cheltuielile pentru acces la Internet și cele de publicitate vor fi pilonii creșterii pieței românești de media și divertisment în perioada 2010-2014”⁵⁰. În luna aprilie, grupurile media, regiile de vânzări interactive și mai multe companii online au anunțat adoptarea unui „set de principii care să guverneze gestionarea campaniilor de *performance marketing* [marketing bazat pe performanță - n.r.] pe toate site-urile pe care le editează și/sau le reprezintă din punct de vedere al vânzării spațiilor de publicitate”⁵¹, în scopul maturizării industriei de publicitate online din țara noastră.

În luna februarie, cotidianul Gândul și-a relansat site-ul împreună cu secțiunea video, Gândul TV⁵². În septembrie, Evenimentul Zilei și-a transformat departamentul online într-o redacție de sine stătătoare⁵³.

În luna mai, SC PRO TV SA a obținut licență de la ANCOM (Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații) pentru implementarea postului PRO TV 3D. „Am solicitat ANCOM o licență pentru a emite 3D și intenționez să implementăm canalul anul acesta. Acest canal nu va fi în simulcast cu programul Pro TV. Credem că nu avem suficiente motive astăzi să transformăm transmisia HD într-o transmisie eminamente 3D”⁵⁴, a declarat Head of TV Technology Claudiu Paraschiv, de la CME.

Tot în luna mai, Apropos Media a lansat primul site de *easy blogging* din România, Bule.ro⁵⁵, care le permite utilizatorilor să-și creeze instantaneu bloguri.

În luna iunie, cotidienele ProSport și Gazeta Sporturilor au apărut în versiuni tridimensionale, împreună cu ochelari speciali pentru vizualizare 3D.

În iulie, blogul DailyCotcodac a lansat prima versiune print a unui blog românesc, sub forma unui ziar satiric de opt pagini⁵⁶.

Procesul de digitalizare

În 2010, Guvernul a decis amânarea procesului de tranziție de la televiziunea analogică terestră la cea digitală până în anul 2015, în condițiile în care termenul-limită inițial fusese stabilit pentru 2012 (termen agreat de întreaga Uniune Europeană, inclusiv România, cu excepția Poloniei). Cu toate acestea, mai multe televiziuni au continuat

⁴⁹ „Record în publicitatea online din România”, Ana Băcă, Evz.ro, 16 decembrie 2010.

⁵⁰ „Accesul la internet și publicitatea vor susține creșterea pieței românești de media și divertisment în 2010-2014 - raport PwC”, V.O., HotNews.ro, 5 iulie 2010.

⁵¹ „Greeii internetului românesc au adoptat un set de principii pentru publicitatea online”, Money.ro, 14 aprilie 2010.

⁵² „Gândul.info și-a lansat noua versiune de site”, Dragoș Tănase, Apropos.ro, 1 martie 2010.

⁵³ „Reorganizare: Evenimentul Zilei și-a împărțit departamentul online în redacție”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 15 septembrie 2010.

⁵⁴ „PRO TV 3D va fi implementat în acest an”, Mediafax.ro, 11 mai 2010.

⁵⁵ „Apropos Media a lansat Bule.ro, primul site de easy blogging din România”, Mediafax.ro, 13 mai 2010.

⁵⁶ „Daily Cotcodac, primul blog din România pe print”, DailyCotcodac.ro, 6 iulie 2010.

⁴⁵ „CNA a amânat decizia de prelungire a licenței Realitatea TV”, Mediafax.ro, 26 octombrie 2010.

⁴⁶ „Televiziunea erotică LuXx TV nu a primit licență CNA”, Mediafax.ro, 17 august 2010.

⁴⁷ „Posturi noi: Imobiliare TV și Turism TV au primit licența”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia.ro, 14 decembrie 2010.

⁴⁸ Raportul anual al CNA, pagina 8 - www.cna.ro.

procesul de digitalizare experimentală care a debutat în 2006 (ProTV a fost prima televiziune din România care a început să transmită și în format High Definition). Astfel, posturile B1 TV, Vox News și Acasă TV au primit acordul CNA pentru a transmite experimental programe HD (mai multe date în secțiunea Legislație a prezentului raport).

Politicienii și-au făcut televiziuni

În pofida crizei economice, au existat politicieni interesați să lanseze proiecte media în 2010. Astfel, în luna septembrie, ministrul pentru Relația cu Parlamentul, Valentin Adrian Iliescu, a preluat televiziunea vâlceană Etalon. În acest context, contracandidatul său la funcția de președinte al PDL Vâlcea, Romulus Bulacu, a susținut că politicianul ar putea folosi televiziunea în scopuri personale. Valentin Adrian Iliescu declarase anterior că își dorește o televiziune care „să prezinte o imagine corectă a evenimentelor care se petrec în Vâlcea și pe plan național”⁵⁷.

În octombrie, Honorius Prigoană, fiul deputatului Silviu Prigoană, a primit licență de la CNA pentru lansarea postului de știri România Ta, care a început să emită la 1 decembrie. Deși momentan postul de televiziune nu are nici o stație locală, tatăl lui Honorius Prigoană, consultantul televiziunii⁵⁸, a înregistrat la OSIM peste 100 de titluri de posturi TV. În ianuarie 2011, postul a intrat în șomaj tehnic⁵⁹.

În septembrie, Adevărul Holding (al cărui acționar este Dinu Patriciu, om de afaceri și fost lider PNL) a primit licență din partea CNA pentru înființarea postului de televiziune Adevărul TV, investiție estimată la 37,4 milioane de euro. Alexandru Sassu, directorului executiv al diviziei TV Adevărul Holding, a declarat că televiziunea va fi una generalistă și va conține aproximativ 40 de televiziuni locale⁶⁰.

Realitatea-Cașavencu

Grupul Realitatea-Cașavencu a traversat transformări dramatice în 2010. Tensiunile au avut în centrul lor dificultățile financiare ale grupului și publicarea transcrierilor convorbirilor telefonice dintre patronul Sorin Ovidiu Vîntu și unii dintre angajații săi. Stenogramele discuțiilor au scos la iveală implicarea abuzivă a afaceristului în conținutul editorial⁶¹ (mai multe despre stenograme, în capitoul Etică din prezentul raport).

În martie, 16 jurnaliști de la publicația Academia Cașavencu au acuzat presiuni editoriale și cenzură și au decis să-și dea demisia și să pornească pe cont propriu „Kamikaze”, o nouă publicație satirică, cu subtitlul: „Fără moguli! Săptămâna scăpat de sub control”. „Vreau să plec

într-un loc unde să pot scrie despre Roșia Montană”⁶², a declarat Mircea Toma, unul dintre fondatorii (și „dezertorii”) Academiei Cașavencu (Mircea Toma este și președintele ActiveWatch).

Apogeul problemelor grupului a fost atins în luna septembrie, când Sorin Ovidiu Vîntu a fost arestat preventiv pentru 29 de zile⁶³ pentru favorizarea infractorului Nicolae Popa (apropiat al acestuia), acuzat pentru delapidare și complicitate la abuz și condamnat în lipsă la 15 ani de închisoare, în dosarul devalizării Fondului Național de Investiții. După șapte zile de arest, procurorii au admis recursul formulat de apărătorii lui Vîntu și au decis cercetarea acestuia în stare de libertate, cu interdicția de a părăsi țara⁶⁴.

În martie, agenția de presă Reuters a cerut falimentul Realitatea TV și NewsIn, din cauza datoriilor acumulate⁶⁵. În luna august, afaceristul Sorin Ovidiu Vîntu a scos la vânzare, cu excepția postului de televiziune Realitatea TV, întregul Grup Realitatea-Cașavencu, din cauza problemelor financiare ale trustului⁶⁶. Cu câteva zile înainte, Agenția France-Presse solicitase falimentul societății Realitatea Media SA și al agenției de presă NewsIn, pe motiv de neachitare a datoriilor⁶⁷.

În luna iulie, compania Cașavencu SA a intrat în faliment. „Societatea care editează revista Academia Cașavencu și care a editat multe alte reviste intră în faliment. Revista apare în continuare. Marca urmează să fie evaluată și vândută”⁶⁸, a declarat Doru Bușcu, directorul editorial al revistei.

Pornind de la conjunctura financiară nefavorabilă accentuată în perioada crizei (trustul a înregistrat numai în anul 2009 un deficit de 39 de milioane de euro⁶⁹), s-a remarcat un „exod” al jurnaliștilor de la Realitatea TV către trusturile concurente⁷⁰. În octombrie, managementul Realitatea Media a fost preluat de compania Asesoft, deținută de omul de afaceri Sebastian Ghiță⁷¹. Semnat pe 5 ani, contractul de management presupune o investiție de 75 de milioane de euro. În primăvara lui 2011, Sorin Ovidiu Vîntu a intrat în conflict cu Sebastian Ghiță și a fost reținut 24 de ore pentru că l-ar fi șantajat și amenințat pe acesta cu moartea.

⁶² „Ziaristii Cașavencu: Plecăm din cauza cenzurii”, Oana Dan, Evz.ro, 3 martie 2010.

⁶³ „Vîntu, arestat: Asistați la cea mai cumplită perioadă din istoria României de după 1989”, Evz.ro, 10 septembrie 2010.

⁶⁴ „Sorin Ovidiu Vîntu a ieșit din arest! Nu a vrut să spună nimic presei”, ȘtirileProTv.ro, 16 septembrie 2010.

⁶⁵ „Reuters cere falimentul Realitatea TV”, Cristi Ciupercă, RomâniaLibera.ro, 9 martie 2010.

⁶⁶ „Imperiul lui Vîntu se năruie ca un castel de nisip”, Liviana Rotaru, Evz.ro, 18 august 2010.

⁶⁷ „Vîntu are datorii și la francezi: France Presse cere insolvența Realitatea Media și NewsIn”, DailyBusiness.ro, 4 august 2010.

⁶⁸ „Cașavencu SA intră în faliment”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 26 iulie 2010.

⁶⁹ „39 de milioane de euro minus la Realitatea Media”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia.ro, 12 august 2010.

⁷⁰ „Exodul vedetelor de la Realitatea TV”, Iulia Brunea, Adevărul.ro, 6 octombrie 2010.

⁷¹ „Sebastian Ghiță, patronul Asesoft, preia managementul grupului de presă Realitatea Cașavencu”, Realitatea.net, 25 octombrie 2010.

⁵⁷ „PDL cumpără televiziuni. Valentin Adrian Iliescu, ministrul pentru Relația cu Parlamentul, a cumpărat televiziunea Etalon din Vâlcea”, Petre C., Optimalmedia.ro, 20 septembrie 2010.

⁵⁸ „Prigoană a primit licență pentru televiziunea de știri România Ta”, RomâniaLibera.ro, 12 octombrie 2010.

⁵⁹ „Încremenit în proiect: <<România>> lui Prigoană a intrat în șomaj tehnic”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia.ro, 21 ianuarie 2011.

⁶⁰ „Adevărul Holding are licență TV”, Iulia Bunea, Adevărul.ro, 12 octombrie 2010.

⁶¹ „Stenogramele din dosarul Vîntu”, ActiveWatch.ro, 21 octombrie 2010.

La începutul lunii noiembrie, compania Chello Zone a devenit unic acționar al postului de televiziune pentru femeii Romantica TV, după ce a preluat cele 49 de procente din acțiunile deținute de grupul Realitatea-Cașavencu. Motivele pentru care Romantica TV a intrat integral în portofoliul Chello au fost determinate de scăderea încasărilor din publicitate, potrivit directorului general Chello Networks SRL, Dorian Ciubuc⁷².

Pe 7 aprilie 2010 a început să emită Publika TV, postul de televiziune deținut de Sorin Ovidiu Vîntu în Republica Moldova.

Sorin Ovidiu Vîntu nu apare în continuare în actele de proprietate ale Realitatea-Cașavencu. În septembrie 2010, Vitalie Dobândă, administratorul Blue Link Comunicazioni (acționarul principal al grupului), a fost schimbat cu Ioana și Ionuț Codrin Vîntu, copiii lui S.O.Vîntu⁷³. În februarie 2006, Vîntu recunoscuse că se află în spatele acestui off-shore.

OTV

Un alt patron de presă certat cu legea în 2010 a fost Dan Diaconescu, patronul OTV. Pe 22 iunie, el a fost reținut pentru 24 de ore de procurorii DNA, alături de Doru Pârv, unul dintre colaboratorii săi, pe motiv că i-ar fi pretins unui primar 200.000 de euro pentru a nu difuza la TV un material compromițător pentru acesta. A doua zi, cei doi au fost arestați preventiv pentru 29 de zile, dar Dan Diaconescu a făcut recurs și a reușit să-i convingă pe magistrați să fie cercetați în stare de libertate⁷⁴.

Statul a făcut controale financiare la televiziunile de știri

În 2010, ANAF a făcut o serie de cercetări la Realitatea Media și Intact Media Group, invocând suspiciuni de evaziune fiscală. „Inspectorii ANAF inventariază la această oră bunurile Realitatea Media, în vederea aplicării sechestrului, ca măsură asiguratorie în vederea recuperării unor datorii la bugetul de stat calculate de Fisc la peste 16 milioane de RON, au declarat pentru HotNews.ro surse ANAF”⁷⁵.

Realitatea Media a susținut că a fost un control efectuat la comandă politică, în contextul „presiunilor constante din partea actualei puteri politice”. „Realitatea Media atenționează opinia publică de faptul că, pentru prima oară după Revoluție, se află în fața unui abuz fără precedent al puterii politice împotriva unei instituții media. Compania noastră nu se va lăsa intimidată și va sesiza instanțele competente”⁷⁶, se arăta într-un comunicat de presă.

⁷² „Chello Zone a preluat pachetul de acțiuni deținut de grupul Realitatea la televiziunea Romantica”, Mediafax.ro, 9 noiembrie 2010.

⁷³ „Narcisa Iorga, CNA: Realitatea putea pierde licența deoarece Vîntu nu a fost acționar al postului”, RomâniaLiberă.ro, 28 octombrie 2010.

⁷⁴ „Dan Diaconescu, cercetat în stare de libertate”, Sorin Solomon, România-actualități.ro, 25 iunie 2010.

⁷⁵ „Surse: Fiscul aplică sechestrul asigurător pe bunurile de la Realitatea Media pentru o datorie de 16 milioane de RON”, D.T., HotNews.ro, 22 iunie 2010.

⁷⁶ Ibidem.

„Mogulii”: derapajele de la rolul proprietarului de media

În luna august, grupul media german WAZ și-a anunțat decizia de a se retrage de pe piața media din România. Principalul motiv invocat a fost politizarea (distorsionarea politică a) informațiilor din presă, determinată de „oligarhii [care - n.r.] își cumpără ziare și reviste, nu atât pentru a face bani, ci pentru a obține pe această cale influență politică”⁷⁷, potrivit președintelui WAZ, Bodo Hombach.

Termenul „mogul” s-a încetățenit în ultimii ani, pentru a-i defini pe marii patroni de presă din România. El definește, de obicei, o persoană cu putere financiară mare, dobândită din alte afaceri decât presa, care uneori este și politician sau care susține prin produsele sale media formațiuni politice. Unii dintre acești „moguli” au și interese legate de administrarea justiției, cu anchete deschise de procurori sau cu procese pe rol. Pentru o parte a publicului există suspiciunea că astfel de patroni folosesc, în mod mai mult sau mai puțin vizibil, „arma media” pentru a-și rezolva interesele din zona politică, de afaceri sau din justiție. Suspiciunea a fost confirmată în momentele care ei au avut probleme cu autoritățile statului (vezi arestările)⁷⁸ și de modul în care campaniile electorale au fost reflectate în presa aflată în proprietatea acestora.

Acest tip de patron riscă să devină extrem de nociv pentru presă în ansamblul ei, promovând un tip de jurnalism cu mari probleme de etică, care îi reprezintă interesele personale. Substituirea agendei personale celei de interes public are ca efect potențial atât compromiterea profesiei de jurnalist cât și a rolului mass-media.

Sorin Ovidiu Vîntu, Dan Voiculescu, Dinu Patriciu, frații Micula, familia Păunescu, Dan Diaconescu, Silviu Prigoană sunt câteva dintre exemplele cele mai importante, după averea lor personală și după mărimea companiilor de presă pe care le dețin.

Unii patroni de presă din România au fost foarte vizibili în 2010, fie prin arestări, fie prin suspiciuni că au colaborat cu Securitatea, fie pentru că au fost acuzați de presiuni editoriale. Din acest punct de vedere, cei mai prezenți în materialele jurnalistice au fost Sorin Ovidiu Vîntu, Dan Diaconescu și Dan Voiculescu.

Am menționat anterior despre arestările lui Vîntu și Diaconescu. La data redactării acestui raport (aprilie 2011), amândoi sunt cercetați în stare de libertate și susțin că în spatele arestărilor se află președintele Traian Băsescu. Într-un interviu acordat publicației Bursa, Sorin Ovidiu Vîntu a declarat că președintele îl urăște „dincolo de orice bănuială”⁷⁹. Tot în 2010 au apărut în presă informații potrivit cărora Vîntu ar fi colaborat cu Securitatea, folosind numele conspirativ „Nuș”⁸⁰. Dosarul este pe rol la CNSAS.

⁷⁷ „WAZ se retrage din România. Adamescu ar putea fi unic proprietar la <<România Liberă>>”, Realitatea.net, 3 august 2010.

⁷⁸ „Raportul FreeEx 2009. Libertatea presei în România”, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, mai 2010.

⁷⁹ „Exclusiv: Interviul cu Sorin Ovidiu Vîntu. Izolați-l pe Băsescu, domnilor!”, Bursa.ro, 9 august 2010.

⁸⁰ „Cazul Vîntu, pe rol la CNSAS”, Mirela Corlățan, EvZ.ro, 13 iulie 2010.

După ce a fost eliberat din arestul preventiv, Dan Diaconescu și-a anunțat intenția de a candida la Președinție și a înființat Partidul Poporului.

Dan Voiculescu și-a sporit vizibilitatea personală participând la diferite emisiuni ale trustului Intact⁸¹. Și asupra sa au continuat să planeze suspiciunile că ar fi colaborat cu Securitatea, iar, în martie 2011, a venit și decizia irevocabilă a Înaltei Curți: Voiculescu a colaborat cu Securitatea sub numele conspirativ „Felix”.

Concluzii:

- Piața media a fost puternic afectată de criză și de dispariția conținutului relevant și verificabil, sufocat de jurnalismul isteric și de opinie.
- Tirajele mai multor ziare s-au înjumătățit față de anul precedent. În ultimii doi ani, au fost concediați aproximativ 6.000 de angajați media (jurnaliști și personal tehnic). Peste 60 de ziare locale au fost închise, de la începutul crizei.
- Au dispărut mai multe ziare centrale și, odată cu ele, și arhive online care stocau materiale jurnalistice importante, adunate în ani de zile.
- S-a remarcat o migrație fără precedent a jurnaliștilor de la o instituție de presă la alta.
- Au existat numeroase schimbări manageriale și de acționariat în presă.
- Doi proprietari de presă au fost reținuți, unul (Sorin Ovidiu Vîntu), pentru favorizarea unui infractor acuzat de complicitate la abuz și delapidare, iar celălalt (Dan Diaconescu), pentru șantaj.

- Mai multe instituții de presă au adus inovații în conținut și promovare. Eficiența lor este încă neclară.
- Presa susținută artificial descurajează investițiile sănătoase în media și jurnalismul onest.

Recomandări pentru proprietarii de media:

- Investițiile pe termen scurt, centrate pe supraviețuirea instituțiilor de presă, nu trebuie să ignore efectele asupra calității și responsabilității presei. Respectul pentru public este cea mai sigură investiție.
- Presa responsabilă aduce profit. Investiți în formarea jurnaliștilor și editorilor profesioniști.

Recomandări pentru jurnaliști și editori:

- Nu tolerați abuzurile patronilor mass-media. Acestea decredibilizează presa în ansamblul său.
- Editorii trebuie să fie mediatori între manageri/prorietari de presă și jurnaliști, să protejeze libertatea editorială a redacției și să își asume responsabilitate profesionalizării redacției.

⁸¹ „Dan Voiculescu pune piciorul în prag: Fac audiență cu mâna mea!”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 29 iunie 2010.

2. PRESIUNI POLITICE ȘI ECONOMICE. PRESIUNI ALE AUTORITĂȚILOR

Anul acesta, a fost dificil să facem o separare clară între presiunile politice și economice asupra mass-media. În multe cazuri, cele două domenii par să fi fuzionat. 2010 a fost un an care a scos din nou la iveală mecanisme prin care oameni de afaceri cumpără mass-media ca să obțină influență politică. Unele dintre cazurile de mai jos se referă exclusiv la presiuni politice sau ale autorităților.

Presa e o vulnerabilitate a siguranței naționale

Presa a fost inclusă în Strategia Națională de Apărare a Țării printre vulnerabilitățile la adresa siguranței naționale. Documentul menționează „fenomenul campaniilor de presă la comandă cu scopul de a denigra instituții ale statului prin răspândirea de informații false despre activitatea acestora” și „presiunile exercitate de trusturi de presă asupra deciziei politice în vederea obținerii de avantaje de natură economică sau în relația cu instituțiile statului”. Strategia a fost inițiată de Președinția României, adoptată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) și înaintată în data de 23 iunie 2010 Parlamentului României⁸².

Strategia a fost întâmpinată cu un val dur de critici din partea jurnaliștilor și a multor organizații ale societății civile. „Acest document oficial, care conține enunțuri superficiale și acuzații împotriva presei în ansamblul ei, constituie o amenințare severă la adresa libertății cuvântului, prin faptul că el poate fundamenta inițiative legislative menite să desființeze orice afirmație critică la adresa instituțiilor statului. De aceea condamnăm afirmațiile din Strategia CSAT și facem un apel la Parlamentul României să aducă modificările necesare acestui document, eliminând referirile la vulnerabilitatea pe care o reprezintă critica de presă”⁸³, se afirmă într-un comunicat semnat de peste 20 de organizații de media, drepturile omului și bună guvernare.

Confederația Sindicatelor Democratice din România CSDR și Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind au făcut o petiție la Parlamentul European, în care spun că „Includerea unei astfel de aserțiuni în documentele oficiale ale CSAT reprezintă o încercare de răsturnare a sistemului democratic din România, fapt fără precedent în istoria recentă a țării noastre”⁸⁴.

Petiția a fost inițial închisă în plenul Comisiei de Petiții a Parlamentului European, în condițiile în care au votat 16 eurodeputați PPE, majoritatea din PDL, deși grupul avea dreptul doar la 12 membri. Din cauza acestei nereguli, petiția a fost redeschisă, iar Comisia de Petiții așteaptă votul Parlamentului României asupra acestui document. La data redactării acestui raport, strategia se află pe

⁸² „Strategia Națională de Apărare a Țării reprezintă un risc la adresa democrației”, ActiveWatch.ro, 23 iunie 2010.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ „Petiția FRJ MediaSind și CSDR depusă la Parlamentul European împotriva strategiei CSAT”, MediaSind.ro, 11 octombrie 2010.

agenda comisiilor de apărare reunite. Dacă va fi adoptată fără modificări, Comisia de Petiții ar putea propune o rezoluție a Parlamentului European și ar putea solicita Comisiei Europene să declanșeze procedura de infringement împotriva României, a declarat pentru FreeEx președintele FRJ MediaSind, Cristian Godinac.

PDL boicotează televiziunile de știri

Pe 8 aprilie, PDL a decis că membrii săi nu mai au voie să participe la emisiunile posturilor de televiziune Realitatea TV și Antena 3. „Din respect pentru o informare corectă a cetățenilor, de mâine (...) reprezentanții săi [trebuie - n.r.] să nu mai participe la emisiunile de dezbatere ale Antena 3 și Realitatea TV, până când aceste posturi vor reveni la o informare critică dar corectă a opiniei publice”⁸⁵, a declarat Gheorghe Flutur, vicepreședintele partidului.

Unii membri PDL au protestat față de decizia Biroului Permanent. „Boicotul decis joi seara la BPN e un gest pripit. Chiar dacă e așezată sub semnul unui condițional - «până când aceste posturi nu vor reveni la o informare critică, dar corectă a opiniei publice» - decizia introduce o limitare a libertății de exprimare”⁸⁶, a scris pe blog europarlamentarul PDL Cristian Preda. „Știți de ce s-a decis? Dacă oamenii de la PDL nu mai merg la televiziuni, acestor televiziuni o să le scadă ratingul, nu o să mai aibă bani de publicitate, patronii ăștia răi o să sărăcească. A fost o mostră de decizie proastă”⁸⁷, a afirmat într-o dezbatere publică deputatul PDL Sever Voinescu.

Federația Europeană a Jurnaliștilor (FEJ) l-a acuzat pe Emil Boc de intoleranță. „Acțiunile primului ministru ilustrează un grad de intoleranță înfricoșător pentru libertatea presei”⁸⁸, a declarat Aidan White, secretarul general al FEJ.

După o lună, partidul a renunțat la măsură, invocând același argument ca atunci când a decis să boicoteze: „Apar multe știri distorsionate și este nevoie să apară la televizor miniștrii și reprezentanții partidului”⁸⁹, a spus Gheorghe Flutur.

Viziunea politicianilor asupra presei a fost cea mai vizibilă în solicitarea pe care a făcut-o prim-ministrul Emil Boc Televiziunii Române: a cerut ca în fiecare miercuri, la ora de vârf, să aibă propria emisiune⁹⁰.

⁸⁵ „PDL nu își mai trimite reprezentanții la emisiunile Realitatea TV și Antena3”, Mediafax.ro, 8 aprilie 2010.

⁸⁶ „Antena3”, Cristian Preda, CristianPreda.ro, 4 septembrie 2010.

⁸⁷ „PDL a vrut să-i sărăcească pe mogulii”, Florin Ciornei, EvZ.ro, 17 mai 2010.

⁸⁸ „Boc, acuzat de intoleranță de Federația Europeană a Jurnaliștilor”, Realitatea.net, 13 aprilie 2010.

⁸⁹ „PDL renunță la interdicția față de televiziunile de știri”, Mediafax.ro, 11 mai 2010.

⁹⁰ „Emil Boc s-a cerut pe sticlă: vrea emisiune săptămânală la TVR. Doar la o oră de vârf!”, Lucian Gheorghiu, old.Cotidianul.ro, 30 martie 2010.

CA-urile televiziunii și radioului public rămân politizate

În martie 2010, raportul de activitate al SRTV pe 2008 a fost respins de Parlament. Alexandru Sassu, Președintele - Director General al SRTV (care venise în această funcție în 2007, din poziția de vice-președinte al Partidului Social Democrat), precum și întreg Consiliul de Administrație, și-au încheiat astfel mandatul⁹¹. Prin efectul legii, Alexandru Sassu a rămas director general interimar până la numirea unui nou Consiliu de Administrație.

În mai, Comisia de Mass-Media a Senatului a lucrat la un nou proiect de lege de funcționare a Societăților Române de Radio și Televiziune. Dezbaterile au condus la un eșec, noul proiect fiind criticat de un grup larg de sindicate și organizații de media și drepturile omului. În iunie 2010, acest proiect de lege a fost respins de plenul Senatului (procesul este detaliat în capitolul Legislație al prezentului raport) și s-a trecut la numirea noilor membri ai CA-urilor celor două instituții, pe baza vechii legi.

PDL a numit-o în Consiliul de Administrație al Televiziunii publice chiar pe șefa biroului de presă al acestui partid, Ada Meseșan. Alți nominalizați pentru CA al SRTV au fost Călin Botez, consilier al președintelui Camerei Deputaților, Roberta Anastase și Cătălin Baba, secretar de stat în Ministerul Educației, fost șef al cancelariei și consilier al premierului Emil Boc. Nicoleta Nicolicea (CA al SRTV), propusă de PDL, este soția deputatului independent Eugen Nicolicea. Demeter Andras Istvan, propus de UDMR pentru CA al SRR, și devenit Președinte Director General, era consilier personal al ministrului Culturii. Josef Klein, membru supleant în CA al SRR, era consilier de presă la cabinetul vicepremierului Marko Bela, în timp ce Cosmin Irimieș, membru supleant în CA al SRTV, era șef de cabinet al consilierului primului ministru, Călin Hintea. Claudiu Brânzan (CA al SRTV), membru PSD și purtător de cuvânt al acestui partid la Galați din 2003, a fost numit în 2009 și prefect de Galați de către ministrul Dan Nica (PSD). Anne Marie Jugănar (CA al SRTV) a candidat la alegerile parlamentare din 2008 într-un colegiu din București din partea Alianței PSD-PC. Stejărel Olaru (CA al SRR) a candidat, de asemenea, în 2008 din partea PNL la Caraș-Severin⁹².

Un comunicat al unui grup de organizații ne-guvernamentale mai arăta că: „Alături de aceștia, apar în componența consiliilor de administrație și persoane a căror reputație profesională este chestionabilă, nominalizate

⁹¹ „Parlamentarii au respins raportul de activitate al TVR pe 2008. Alexandru Sassu, demis de la conducerea SRTV, îl acuză pe Boc de presiuni politice. Raportul radioului public a fost adoptat”, L.P., C.M. HotNews.ro, 30 martie 2010.

⁹² „Componența actuală a consiliilor de administrație NU garantează independența radioului și televiziunii publice”, comunicat semnat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Profesioniștilor de Presă - Cluj, Federația Română a Jurnaliștilor - MediaSind, Liga Jurnaliștilor din Sibiu, Asociația Patronală a Editorilor Locali, Convenția Organizațiilor de Media, Asociația Profesională Radio, Fundația Soros România, AltpheL, Institutul pentru Politici Publice, Uniunea Jurnaliștilor Maghiari din România, Asociația Jurnaliștilor din România, Sindicatul Jurnaliștilor din Televiziunea publică, Sindicatul 2002 din SRTV, Sindicatul Jurnaliștilor Profesioniști, 29 iunie 2010 - www.ActiveWatch.ro.

atât de partidele politice, cât și de angajații celor două instituții. De exemplu, Cristian Nițulescu, desemnat de PSD, a fost acuzat de mai mulți jurnaliști ai Direcției Știri drept principalul responsabil de cenzură și favorizarea PSD și a candidatului Adrian Năstase în jurnalele de știri ale televiziunii publice, culminând cu campania electorală din toamna lui 2004 (ceea ce determinat constituirea Comisiei parlamentare de anchetă a activității SRR și SRTV). Sorin Burtea (ales de angajații SRTV) a fost amendat de CNA pentru o emisiune considerată «manipulatorie», îndreptată împotriva schimbării legii de funcționare a SRR și SRTV. Cei doi au încălcat prin aceste acțiuni și Statutul jurnalistului din televiziunea publică, fapt confirmat de Comisia de Etică din această instituție. De asemenea, Traian Bărbulescu (desemnat de către angajații SRTV) a fost, la rândul său, subiectul mai multor articole din presa locală și centrală, care semnalau stilul abuziv de conducere, inclusiv posibile fapte ilegale. Alți membri ai Consiliilor de Administrație se află în posibil conflict de interese cu instituțiile pe care sunt chemați să le conducă. De exemplu, pe baza informațiilor de la Registrul Comerțului și a declarațiilor sale de avere, presa a relatat că Bogdan Hossu deține un pachet de acțiuni de 9 la sută la Accor Service SRL, firmă care, prin contract direct cu SRR, tipărește și furnizează tichetele de masă ale salariaților din serviciul public de radiodifuziune⁹³.

Aceleași organizații și-au exprimat dezamăgirea față de „modul în care partidele politice, Guvernul și Președinția au înțeles să își desemneze reprezentanții în Consiliile de Administrație ale serviciilor publice de radio și televiziune, perpetuând controlul politic asupra instituțiilor și amânând încă o dată promisa lor reformare în beneficiul public⁹⁴”.

Ministerul Turismului plătește jurnaliști

Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului (MDRT) a fost acuzat în mai multe cazuri că plătește jurnaliști. În luna aprilie, HotNews.ro a publicat o anchetă care arăta că Ministerul Turismului s-a angajat să sponsorizeze o emisiune la Realitatea TV, care se făcea deja și fără acești bani⁹⁵. În urma unor negocieri directe, Ministerul Turismului a devenit în 2009 coproducător al emisiunii „Realitatea All Inclusive” și s-a angajat să plătească 200.000 de euro.

Emisiunea a rulat mai multe luni din 2010, dar Ministerul Turismului a refuzat să mai plătească vreun ban. Cătălin Popa, directorul executiv al Realitatea TV, a susținut că ministerul a blocat contractul pentru că televiziunea a criticat PDL. „La fel de straniu e faptul că, deși pare să fie într-o situație financiară dificilă, Realitatea TV nu caută să-și recupereze datoria în justiție, ci anunță că suma poate fi considerată sponsorizare pentru Guvernul Boc și pentru turismul din România⁹⁶”, a scris HotNews.ro.

Același minister a cheltuit 180.000 de euro pentru excursii oferite către jurnaliști, ONG-iști și persoane implicate în

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ „Soarta ciudată a unui contract de 200.000 de euro: Ministerul Elenei Udrea nu plătește, Realitatea TV renunță la bani”, Attila Biro, HotNews.ro, 20 aprilie 2010.

⁹⁶ Ibidem.

turism. Anunțul de atribuire a fost pentru „organizarea de vizite educaționale și de informare, în România, pentru reprezentanții mass-media, tour-operatori, reprezentanți ai societăților comerciale cu activități în turism din țară și străinătate, reprezentanți ai asociațiilor sau organizațiilor neguvernamentale cu activitate în turism, ai administrației publice centrale sau locale, alți lideri de opinie, specialiști în turism din țară și străinătate”⁹⁷. În urma unei anchete, revista Kamikaze susține că aceste contracte au fost acordate firmei familiei unui consilier de secretar de stat al MDRT, care mai are contracte în valoare de aproape patru milioane de lei cu acest minister⁹⁸.

Arestarea lui Sorin Ovidiu Vîntu

Pe 10 septembrie, patronul Realitatea TV a fost arestat pentru favorizarea lui Nicolae Popa, condamnat în lipsă la 15 ani de detenție pentru fraudarea a peste 300.000 de investitori FNI. Televiziunea a reacționat furibund la arestarea patronului. Potrivit lui Mihai Mălaimare, membru CNA, a urmat o „degradare fabuloasă a media românești”⁹⁹ în felul în care s-au relatat evenimentele.

CNA a amendat posturile Realitatea TV și Antena 3 cu 15.000 de lei „pentru lipsa de echilibru în prezentarea punctelor de vedere aflate în opoziție, pentru lipsa distincției între fapte și opinii, pentru încălcarea dreptului la propria imagine”¹⁰⁰. B1 TV a primit o somație.

A urmat publicarea unor convorbiri telefonice între Vîntu și jurnaliști, care au conturat un trust media complet subordonat capriciilor și intereselor patronului. „Nu sunteți liberi, nene. Vă convine, lucrați, nu vă convine, plecați, ce mare c...!”, îi spunea Vîntu lui Sergiu Toader, fostul președinte al Grupului Realitatea-Cașavencu. „Da, bătrâne, de asta am nevoie, de o construcție foarte eficientă, [care] să răspundă comenzilor economice la care este supusă. Nimic altceva”¹⁰¹, adăuga acesta.

Într-o discuție cu Doru Bușcu, director editorial la Academia Cașavencu, S.O.Vîntu a mai spus: „Încă o chestiune, tati: să nu avem discuții: (...) în momentul în care a trecut pe finanțarea mea, Academia Cașavencu este o organizație patronală. Ea trebuie să răspundă intereselor patronatului. Intereselor de business ale patronatului. (...) Cui îi place rămâne, cui nu-i place pleacă. S-a terminat cu glumele de genul independență editorială, să îmi pot face eu șmenurile”¹⁰².

„Ei sunt agresați în funcție de interesele mele. Atât! Eu

⁹⁷ „Udrea cheltuiește încă 180.000 de euro ca să plimbe oengști și ziariști prin România”, KamikazeOnline.ro, 23 iulie 2010.

⁹⁸ Ibidem.

⁹⁹ Mihai Mălaimare, membru CNA, citat de HotNews.ro în articolul „Cazul Vantu la TV, vazut de CNA” din 21 septembrie 2010.

¹⁰⁰ „Cazul Vîntu la TV, văzut de CNA: Opinii și fapte la grămadă, acuzații fără dovezi, dezechilibru total al punctelor de vedere. Rezultatul: Amenzi totale de 15.000 de lei pentru Realitatea și Antena3”, C. Ionescu, HotNews.ro, 21 septembrie 2010.

¹⁰¹ „Viziunea lui Vîntu despre mass-media: O construcție foarte eficientă, care să răspundă comenzilor economice la care este supusă”, HotNews.ro, 18 octombrie 2010.

¹⁰² Ibidem.

asta încerc să-ți spun. Că, dacă fixăm ca strategie că de mâine susținem actele guvernului, de mâine, trustul ăsta de presă, inclusiv Academia Cașavencu, susține actul de guvernare”¹⁰³, a mai spus Vîntu, potrivit stenogramelor.

Stenogramele au confirmat acuzațiile de cenzură pe care le-au adus jurnaliștii care pleaseră din trust cu câteva luni în urmă și au înființat revista Kamikaze.

Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a scris atunci că „stenogramele descriu un mod de gândire care limitează libertatea editorială și impune promovarea unei agendei personale în detrimentul celei de interes public”¹⁰⁴. „Este dreptul oricărui patron de presă să decidă linia editorială a canalului mediatic, respectând însă principiul libertății editoriale și rolul fundamental al presei: acela de a lucra în interes public. Obligația informării corecte a publicului apare și în *Legea Audiovizualului din România art. 3 (2)*: Toți furnizorii de servicii media audiovizuale au obligația să asigure informarea obiectivă a publicului prin prezentarea corectă a faptelor și evenimentelor și să favorizeze libera formare a opiniilor”¹⁰⁵, a mai semnalat Centrul pentru Jurnalism Independent.

Deși respectivele stenograme au arătat fața necenzurată a presei românești, felul în care au ajuns să fie publicate e discutabil. CJI a atras atenția că „ele fac parte din dosarul unei cauze aflată la judecătoria, fiind astfel liber accesibile de către presă. Cu toate acestea, ele prezintă aspecte din viața privată a unor persoane care nu au legătură cu speța (<<favorizarea infractorului>>). Dreptul acestor persoane la viața privată a fost încălcat nu numai de presă, ci și de autoritățile statului, acelea care aveau datoria să protejeze acest drept fundamental. Art. 91 (3) din Codul de procedură penală spune: «După sesizarea instanței, copia suportului care conține înregistrarea convorbirii și copiile de pe procesele-verbale se păstrează la grefa instanței, în locuri speciale, în plic sigilat, la dispoziția exclusivă a judecătorului sau a completului investit cu soluționarea cauzei»”¹⁰⁶.

În plus, jurnalistul Petrișor Obae (care apare în stenograme cu o conversație din cadrul unei documentări jurnalistice) a afirmat că se creează un precedent periculos pentru relația cu sursele. „Relația de dialog ziarist - sursă devine, prin acest precedent și fără voia actorilor implicați în procesul jurnalistic, una tripartită, în care cea de-a treia parte (ascunsă la butoane) are ultimul cuvânt de spus. Un principiu de bază al meseriei - confidențialitatea sursei - este spulberat de-a dreptul”¹⁰⁷.

Discuția e departe de ce declara public Stelian Tănase,

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ „Punct de vedere al Centrului pentru Jurnalism Independent asupra publicării stenogramelor din dosarul Sorin Ovidiu Vîntu”, Centrul pentru Jurnalism Independent, 19 octombrie 2010.

¹⁰⁵ „Punct de vedere al Centrului pentru Jurnalism Independent asupra publicării stenogramelor din dosarul Sorin Ovidiu Vîntu”, Centrul pentru Jurnalism Independent, 19 octombrie 2010.

¹⁰⁶ Punct de vedere al Centrului pentru Jurnalism Independent asupra publicării stenogramelor din dosarul Sorin Ovidiu Vîntu, Centrul pentru Jurnalism Independent, 19 octombrie 2010.

¹⁰⁷ „DEZBATERE: Semnal de alarmă. Relația jurnalist-sursă, pusă grav în pericol de stenogramele SOV”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 20 octombrie 2010.

cel care ar fi urmat să ocupe funcția de director general al Realitatea TV: „Regulile BBC se vor aplica în post punct cu punct. Sunt reguli jurnalistice foarte dure pentru România, pentru presa de aici, dar încercăm din punct de vedere al meseriei să aplicăm acele reguli. [...] În discuțiile cu mine, Sorin Ovidiu Vîntu s-a obligat să nu intervină niciodată, telefonic sau în alt fel, în politica editorială, în programe”¹⁰⁸. Declarația a fost făcută în fața Consiliului Național al Audiovizualului, înainte de decizia acestui for de a prelungi licența postului. După prelungirea licenței, Stelian Tănase nu a mai ocupat funcția de director editorial, el fiind, deci, doar un sol credibil, care să convingă CNA de faptul că postul ar fi urmat să și schimbe abordarea editorială.

Revista Kamikaze, interzisă la chioșcurile Access Press

Revista fondată de jurnaliștii care au plecat de la Academia Cațavencu a fost interzisă în rețeaua de difuzare „Acces Press”. Jurnaliștii de la Kamikaze au susținut că rețeaua este deținută de două offshore-uri cipriote controlate de Sorin Ovidiu Vîntu, tocmai patronul revistei de la care au plecat¹⁰⁹. Revista a prezentat și documentul prin care Liliana Spiridon, administratorul Access Press, a interzis vânzarea revistei. „Orice abatere de la prezenta regulă va fi sancționată conform clauzelor contractului de franciză”¹¹⁰, se menționează în document.

Cenzura Roșia Montană Gold Corporation

Cel mai flagrant caz de presiune economică făcută de o companie în 2010 e legat de exploatarea minieră de la Roșia Montană. 12 jurnaliști cunoscuți și cu funcții de management editorial (Robert Turcescu, Ioan T. Morar, Mihai Tatulici, Emil Hurezeanu, Doru Bușcu, Dragoș Nedelcu, Sorin Freciu, toți din grupul Realitatea-Cațavencu; Livia Dilă - B1TV, Floriana Jucan - Qmagazine, Vlad Macovei - Evenimentul zilei, Rareș Bogdan - Ziua de Cluj, Adrian Bucur - Prima TV, Marian Voicu - TVR, Roxana Voloșeniuc - Elle¹¹¹) au făcut în luna august o călătorie în Noua Zeelandă, plătită de Roșia Montană Gold Corporation (RMGC), firma care vrea să înceapă exploatarea. Excursia a costat câte 10.000 de euro pentru fiecare invitat¹¹². Contactat de jurnaliști, Robert Turcescu a susținut că e în concediu, iar alții au spus că vizita e una de documentare și nu îi obligă să scrie favorabil despre proiect¹¹³. Deplasarea într-o excursie de lux a unui editor, pe cheltuiala unei companii care poate fi subiect de documentare jurnalistică, poate avea un efect direct de auto-cenzură asupra jurnaliștilor aflați în subordinea

¹⁰⁸ „Noul director Stelian Tănase: Regulile BBC se vor aplica <<punct cu punct>> la Realitatea TV, printr-un proiect care <<i>s-a părut OK</i>> lui Sorin Ovidiu Vîntu”, C.I., HotNews.ro, 29 septembrie 2010.

¹⁰⁹ „Revista Kamikaze reclamă faptul că este interzisă pe rețeaua de difuzare a presei Acces Press, <<controlată de Sorin Ovidiu Vîntu>>”, HotNews.ro, 29 martie 2010.

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ “Cine e în Noua Zeelandă cu Roșia Montana? Turcescu, Tatulici, Hurezeanu, Livia Dilă, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 23 august 2010.

¹¹² „Robert Turcescu, Emil Hurezeanu și Mihai Tatulici, în excursie de 10.000 de euro pe banii Roșia Montană Gold Corporation”, Iulia Bunea & Valeria Cupă & Dan Străuț, Adevărul.ro, 23 august 2010.

¹¹³ „Roșia Montană - ziariștii momiți se dau în concediu”, Iulia Bunea & Raluca Preda & Valeria Cupă, Adevărul.ro, 24 august 2010.

respectivului editor.

Nu e prima excursie de acest gen. „În perioada 2004-2010, politicieni locali și ziariști din aproape toate trusturile de media au participat la deplasări în Finlanda, Noua Zeelandă și Spania, la mine care folosesc tehnologii similare cu cea pe care RMGC intenționează să o folosească la Roșia Montană”¹¹⁴, a scris HotNews.ro, citând o firmă care prestează servicii de comunicare pentru RMGC.

Majoritatea televiziunilor și ziarelor naționale difuzează publicitate de la RMGC. Cotidianul a lansat cifra de 12 milioane de euro plătiți presei în ultimii trei ani, în special către televiziuni¹¹⁵. O excepție e ziarul Adevărul, care a refuzat în 2010 publicitatea motivând: „Roșia Montana este un proiect controversat, cu care nu vrem să ne asociem. Este un proiect pe care eu îl cred profund imoral”¹¹⁶, a spus Peter Imre, directorul general al Adevărul Holding.

Pe 3 martie, o parte din redacția revistei Academia Cațavencu și-a dat demisia, invocând presiuni editoriale, inclusiv în subiectele legate de Roșia Montană¹¹⁷.

Pe 6 iulie, jurnalistul freelancer Tiberiu Lovin a găsit în Săptămâna Financiară un text publicitar pentru RMGC, prezentat ca articol jurnalist¹¹⁸.

Pe 28 ianuarie 2011, Platforma pentru București a semnalat că articole din România Liberă și Capital, care dăunau intereselor RMGC, au dispărut de pe site-urile lor la scurt timp după publicare. 40 de ONG-uri au acuzat publicațiile de cenzură¹¹⁹.

România Liberă a răspuns acuzațiilor astfel: „deciziile editorilor au vizat strict imperativele clarității și conciziei, fără ca ele să afecteze în vreun fel informația esențială din articol, dar și nevoia ca într-o dezbatere atât de controversată precum este cea din jurul proiectului <<Roșia Montană>> să fie prezentate atât punctele de vedere exprimate de contestatari, cât și cele ale susținătorilor acestuia”¹²⁰.

O căutare după „Roșia Montană” pe site-ul României Libere afișează, însă, o suită de articole scrise parcă de firma de PR a RMGC, cum ar fi „Roșia Montană, alături de rugby-ul românesc”, „Constructorii susțin Proiectul Roșia Montană” sau „Roșia Montană Gold Corporation are un nou vicepreședinte de resurse umane”¹²¹.

¹¹⁴ „Politicieni și ziariști din aproape toate trusturile au vizitat mine din Finlanda, Noua Zeelandă și Spania în perioada 2004-2010. <<Evident, RMGC susține efortul financiar al deplasării>>”, C.I., HotNews.ro, 24 august 2010.

¹¹⁵ „Roșia Montană a dat presei peste 12 milioane de euro în ultimii 3 ani”, Dan Odagiu, Cotidianul.ro, 27 august 2010.

¹¹⁶ „Adevărul nu mai vrea publicitate pentru Roșia Montană”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 30 iulie 2010.

¹¹⁷ „Redactorii Academia Cațavencu vor să plece și să facă un ziar nou. Fondatorii se pregătesc <<să o ia de la zero, ca în '90>>”, Costin Ionescu, HotNews.ro, 3 martie 2010.

¹¹⁸ „Cât costă un P? P de la Publicitate”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 6 iulie 2010.

¹¹⁹ „Scrioare deschisă: Cenzură la România Liberă?”, FreeEx, blog. ActiveWatch.ro, 28 ianuarie 2011.

¹²⁰ „România Liberă respinge (parțial) suspiciunile de cenzură”, Blogul ActiveWatch, 31 ianuarie 2011.

¹²¹ Căutare după „Roșia Montană” pe site-ul RomâniaLiberă.ro.

Gândul a renunțat la Zoso de frica lui Badea

În luna martie, ziarul Gândul a invitat un blogger cunoscut în secțiunea „Comunitate” de pe site. Decizia l-a deranjat pe Mircea Badea, realizatorul emisiunii „În gura presei” de la televiziunea Antena 3. Acesta a sugerat că, dacă linkul nu va dispărea de pe site, nu va mai cita în revista presei respectivul cotidian. După nici două ore de la încheierea emisiunii, linkul către blog a fost scos de pe site-ul Gândul¹²².

Publicitate

O treime dintre jurnaliștii intervievați în studiul „Media Transparency and Media Practices in Romania”¹²³ au recunoscut că ceea ce scriu e influențat de publicitate. Jumătate dintre aceștia cred că patronul canalului media influențează conținutul difuzat pe respectivul canal. Petre Barbu, senior editor Forbes, a scris într-un editorial că „Puterea oamenilor de publicitate a crescut considerabil în fața presei. Ei dictează ceea ce trebuie și ce nu trebuie să apară despre clienții lor în mass-media”¹²⁴.

Presiuni ale autorităților

Amendat pentru un banc. În luna august, Ștefan Aneculăesei, realizator de programe la Radio Nord Est FM Iași, a primit o amendă de 200 de lei pentru că a spus prietenilor, pe stradă, un banc cu polițiști: „Știți de câți polițiști e nevoie ca să schimbi un bec? E nevoie de trei polițiști să schimbi un bec. Unul să țină de el și doi să rotească masa”¹²⁵. Un polițist l-a auzit și l-a dus la secție, unde l-a amendat. În procesul-verbal a notat: „Contravenientul a fost depistat împreună cu numiții B.R. și D.C. în galeriile de pe bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt și care, la vederea patrului de poliție comunitară, a adresat expresii jignitoare la adresa acestora (bancuri cu polițiști) de natură să lezeze demnitatea și onoarea lor și a instituției pe care o reprezintă”¹²⁶. „Am depus contestație, aștept să fiu chemat la judecătoria împreună cu martorii pe care îi am”, a declarat Ștefan Aneculăesei pentru FreeEx în luna noiembrie.

CSM judecă libertatea de informare. Judecătorul Carmen Mihaela Tropcea, inspector șef al CSM, a afirmat, într-un document oficial, că un jurnalist care cere opinia unui procuror pentru un articol poartă o discuție privată, iar înregistrarea interviului ar fi „neautorizată”. Afirmările au fost făcute într-un răspuns la o sesizare făcută de jurnalistul Mălin Bot, după ce fostul procuror DIICOT Carmen Martinov a folosit un limbaj colorat când acesta a sunat-o în legătură

cu o investigație despre mafia imobiliară din Timișoara¹²⁷. Jurnalistul sesizase CSM, întrebând dacă comportamentul procurorului încalcă Statutul magistraților.

„Convorbirea apare ca fiind una de natură privată”, spune răspunsul CSM. „Convorbirea privată este difuzată într-un spațiu public fără acordul procurorului, motiv pentru care apare întrebarea legitimă a existenței dreptului dumneavoastră de a difuza o înregistrare neautorizată [...]. Suntem în situația unei înregistrări neautorizate, fapt care nu vă mai oferă protecție, în calitatea dumneavoastră de jurnalist, din punctul de vedere al dreptului pe care îl aveți în accepțiunea CEDO”, potrivit inspectorului șef al CSM.

Expoziție despre mineriade cenzurată. În luna iunie, Reprezentanții Administrației Străzilor din București (ASB) au intervenit în conținutul expoziției de fotografie „Constatare la Fața Locului”, dedicată mineriadelor din 13-15 iunie 1990 și organizată de Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc. Administrația Străzilor a solicitat telefonic retragerea legendelor fotografiilor din pasajul Universității, pe motiv că ar fi fost expuse fără autorizație scrisă. Mai mult, reprezentantul ASB a pretins că textele care însoțeau fotografiile din cadrul expoziției „instigă la violență” și a invocat, în sprijinul acestei decizii, reclamații verbale anonime. Organizatorii expoziției s-au conformat, din dorința de a nu intra în conflict cu autoritățile¹²⁸.

Reacție disproporționată. În noiembrie, mascați de la trupele speciale IPJ și procurori DIICOT au descins în forță la domiciliul unui elev de 18 ani din județul Timiș, au pus cu fața la podea membri ai familiei acestuia, l-au reținut pe tânăr, l-au audiat timp de mai multe ore și au confiscat hard-disk-ul de la calculatorul acestuia. Elevul Gabriel Morărașu accesase neautorizat site-ul Inspectoratului Școlar Județean pentru a posta mesaje injurioase la adresa unor politicieni. ActiveWatch și alți comentatori au criticat public reacția disproporționată a autorităților la gestul tânărului¹²⁹.

Manele interzise. Pe 28 februarie, primăria din Galați a interzis manelele în autobuzele și microbuzele din oraș¹³⁰. Măsura a fost luată alături de regula de a purta o îmbrăcăminte decentă. O lună mai târziu, autoritățile din Cluj le-au interzis taximetriștilor să asculte acest gen de muzică în timpul serviciului, să arunce gunoarie pe geam și să mănânce semințe. „Suntem cărați fără voia noastră în diverse scandaluri. Le doresc clujenilor să asculte doar heavy-metal la maximum în taxiuri”¹³¹, a declarat cântărețul Gabi de la Oradea.

După încă o lună a venit rândul Iașului: organizatorii

¹²² „<<Gândul>> a renunțat la Zoso de frica lui Mircea Badea”, Alina Vătăman, EvZ.ro, 5 martie 2010.

¹²³ „Media Transparency in Romania: Final Professional Report”, dr. Katerina Tsetsura & colab., Gaylord College of Journalism and Mass Communication, University of Oklahoma, USA, 2010. Studiu realizat pe un eșantion de 66 de jurnaliști și 127 de specialiști în relații publice.

¹²⁴ „Forbes. Depresia pieței de publicitate”, Petre Barbu, Adevărul, 7 octombrie 2010.

¹²⁵ „Amendat că a spus bancuri cu polițiști”, Libertatea.ro, 2 septembrie 2010.

¹²⁶ Ibidem.

¹²⁷ „CSM: Jurnaliștii nu au voie să înregistreze procurorii și încalcă <<viața privată>> a acestora dacă fac publice înregistrările”, Mălin Bot, MălinBot.wordpress.com, 20 decembrie 2010.

¹²⁸ „Cum cenzurezi o expoziție de fotografie”, Maria-Adriana Popa, blog.ActiveWatch.ro, 24 iunie 2010.

¹²⁹ „Scrisoare deschisă: Urare de 2011 pentru ministrul Administrației și Internelor, domnul Constantin Traian Igaș”, FreeEx, ActiveWatch.ro, 6 ianuarie 2011.

¹³⁰ „Primăria a decis: Manelele lui Guță și Salam sunt interzise la Galați”, Corina Misăilă & Vali Truțașu, Adevărul.ro, 28 februarie 2010.

¹³¹ „Interzis la manele în taxi!”, Libertatea.ro, 31 martie 2010.

Festivalului Berii au interzis prin contract manelele. „Vom avea mai multe toalete, mai mulți oameni la curățenie. Vom interzice prin contract manelele”¹³², a declarat Bogdan Mindirigiu, organizatorul festivalului.

În toate cazurile, interzicerea manelelor a fost văzută ca o măsură „igienică”, luată la pachet cu ținuta decentă și curățenia. Nu s-a făcut vreo referire la alte genuri muzicale. Presa a relatat cu entuziasm în favoarea acestor interdicții.

Primarul nu suportă să fie huiduit. Primarul Călărașului a fost huiduit de cetățenii municipiului la sărbătoarea dedicată aniversării a 415 ani de la atestarea documentară a orașului. Nicolae Dragu nu a suportat huiduielile și a reacționat imediat: „Sunteți niște javre. La revedere, javrelor. N-o să mai aveți primar niciodată în viața voastră. Ați fost în mizerie. Asta e mulțumirea voastră? Nu vă e rușine, nemernicilor?”. După care, Dragu a continuat: „Voi nu reprezentați Călărașul, o haită de derbedei și golani, la revedere. Trăiască Călărașul. De ce huiduiți? V-am scos din mizerie”¹³³, și a plecat de pe scenă, în huiduielile localnicilor.

Distribuție blocată în Tulcea. La sfârșitul lunii iulie, în Tulcea nu mai existau puncte de difuzare a presei locale și centrale. „Societatea SC Mega Group, care editează cotidianul Obiectiv, a fost somată să ridice în 48 de ore toate cele patru chioșcuri de difuzare a presei plasate legal, în baza unui contract de închiriere, pe domeniul public al orașului. Astăzi, ca să cumperi un ziar local sau central în orașul Tulcea, trebuie să mergi în zonele periferice ale orașului, acolo unde mai există doar șase chioșcuri de difuzare a presei, care aparțin unei alte societăți comerciale autorizate”¹³⁴, a scris Jurnalul Național.

Contactați de FreeEx, reprezentanții ziarului Obiectiv de Tulcea au relatat că presiunile la adresa distribuției din chioșcurile lor de ziare au început în momentul în care au publicat știri negative la adresa primarului Constantin Hogeă. Deși punctele de distribuție nu aveau autorizație de comerț stradal de 3 ani, primarul s-ar fi sesizat abia după publicarea acestor materiale. În plus, fostul director al publicației Obiectiv își anunțase intenția de a candida la Primărie.

Și reprezentanții ziarelor tulgene Delta și Acum au declarat pentru FreeEx că au întâmpinat în trecut presiuni din partea primarului Hogeă. Primarul le-ar fi solicitat celor din rețelele Obiectiv și Șoc să nu distribuie Delta, întrucât prezenta materiale negative la adresa lui. Ziarul a ajuns să fie distribuit în magazine. „Am ajuns să vindem ziarul printre șosete și chiloți”, a declarat pentru FreeEx Marcel Marin, directorul cotidianului Delta.

În ceea ce privește ziarul Acum, primarul ar fi dispus desființarea chioșcurilor de distribuție după mai multe luni

în care publicația amânase plata chiriei. Coincidență sau nu, dispoziția primarului a venit abia după ce ziarul Acum ar fi publicat datoriile acestuia la întreținere. Un al doilea exemplu că primarul a „descoperit” litigiile acestui ziar cu Primăria abia după publicarea unor articole defavorabile lui.

Contactat de FreeEx, primarul tulgăean Constantin Hogeă a refuzat să comenteze. La acel moment (iulie 2010), în Tulcea mai rămăseseră doar șase chioșcuri de distribuție a presei, amplasate la marginea orașului.

În acest moment situația distribuției ziarelor din Tulcea s-a remediat. Primarul a scos la licitație punctele de distribuție a presei. Chioșcurile au fost preluate de mai multe companii, evitându-se astfel monopolul.

Concluzii:

- Scandalurile care au implicat moguli au arătat că aceștia controlează politica editorială a canalelor media (și o schimbă în funcție de interesele lor economice, politice și juridice). Acești patroni înțeleg deontologia doar ca pe un ornament pe care să-l etaleze din când în când, iar mulți jurnaliști (și manageri editoriali) din trusturile lor acceptă situația și participă la realizarea intereselor patronilor.
- Încurajați de dificultățile presei de a se autoregamenta, politicienii de la putere au exercitat numeroase presiuni asupra jurnaliștilor care i-au criticat.
- Menționarea presei printre vulnerabilitățile siguranței naționale deschide calea către măsuri mai dure împotriva libertății de exprimare.
- Anul 2010 a demonstrat că banii pot cumpăra tăcerea sau partizanatul mass-media. În cazul Roșia Montană, presa a cedat la numeroase tehnici de presiune și cenzură.
- Distribuția presei a rămas un segment vulnerabil al actelor de cenzură.

Recomandări pentru jurnaliști și editori:

- Delimitați-vă ferm de tentativele de presiune (și ingerință) editorială și semnați public aceste situații. Invocați clauza de conștiință din contractul colectiv de muncă.
- Informați organizațiile de media dacă sunteți victime ale presiunilor sau ale cenzurii.
- Faceți publice (împreună cu articolul) sursele de finanțare (altele decât ale redacției) pentru deplasările de presă.

Recomandări pentru politicieni, autorități și mediul de afaceri:

- Libertatea de exprimare și libertatea presei sunt vitale pentru o societate democratică. Susțineți și protejați libertatea de expresie și diversitatea exprimării în toate formele sale.
- Sprijiniți presa care diseminează conținut editorial relevant și verificabil. Aceasta sprijină la rândul ei un cadru propice pentru inovație, un mediu de afaceri sănătos și o clasă politică competentă.
- Respectați independența editorială a presei.
- Presa liberă și responsabilă este mediul cel mai potrivit pentru a vă transmite mesaje.

¹³² „Manele interzise prin lege la Iași”, Felix Guzga, ZiarulDelași.ro, 20 aprilie 2010.

¹³³ „VIDEO. Primarul Călărașului, Nicolae Dragu, către alegători: Sunteți niște javre. La revedere, javrelor, v-am scos din mizerie”, R.M., HotNews.ro, 28 septembrie 2010.

¹³⁴ „Tulcea - acces interzis la publicațiile locale și centrale”, Jurnalul.ro, 28 iulie 2010.

3. AGRESIUNI, AMENINȚĂRI, INSULTE

Și în 2010 jurnaliștii au fost țintele agresiunilor, amenințărilor, intimidărilor și insultelor. Astfel de comportamente agresive au venit deseori de la politicieni, funcționari publici și, într-o măsură alarmantă, chiar din partea polițiștilor.

Sportivii „fac încălzirea” cu jurnaliștii

Jurnalistul Viorel Sima a fost lovit, în a doua lună a anului, de șahista Elisabeta Polihroniade (75 de ani). „Nu am crezut după 17 ani de presă că mi se poate întâmpla așa ceva. Am scris despre box și alte sporturi mai dure, însă am fost agresat tocmai la șah!”¹³⁵, a declarat jurnalistul. Viorel Sima a fost agresat pentru că tocmai filmase cu telefonul mobil cum șahista lovide o altă persoană¹³⁶. Șahista a negat incidentul, în ciuda faptului că martorii au susținut relatarea jurnalistului.

Pe 15 iulie, fostul tenisman Ilie Năstase a înjurat și amenințat o jurnalistă care îl filma cu telefonul mobil în timp ce se plimba cu iubita sa pe o stradă din Timișoara¹³⁷. „Cum aveți voi voie să îmi faceți poze și să mă filmați, așa am și eu voie să reacționez. Dacă vine cineva și mă deranjează, am și eu dreptul să fac ce vreau. Eu nu sunt om rău, dar dacă vine și mă ia cu răul în față și cu un aparat pe care mi-l pune în față, reacționez și eu. Ea (n.r. jurnalista) nu are dreptul asupra mea mai mult decât am eu dreptul asupra ei. Și când o să se dea o lege în care spune că cel care vine și mă deranjează face și el pușcărie cum fac și eu dacă îl bat pe el, atunci o să meargă bine România. Nu are nimeni dreptul mai mult asupra mea decât am eu asupra lui. De ce? Că el e ziarist și eu ce, marionetă?”¹³⁸, a declarat ulterior fostul tenisman.

Europarlamentarul Becali a înjurat-o pe jurnalista Cornelia Popescu

În data de 10 martie, europarlamentarul George Becali a înjurat-o pe jurnalista Cornelia Popescu, de la publicația „Ziua Veche”¹³⁹, într-un interviu telefonic legat de contradicțiile din declarațiile sale de interese. „Și tu ce vrei acum, să sugi p..., ce vrei? Pă’ da, dă-te-n p... mea, ce ești tu, anchetatoare, ce ești, procuratoare? Îmi bag p... în declarația de avere și în tine! Da, dă-te-n p... mea!”¹⁴⁰, i-a spus europarlamentarul Becali ziaristei Cornelia Popescu.

Comportamentul politicianului a fost condamnat public de organizațiile Reporterii Fără Frontiere și ActiveWatch,

¹³⁵ „Violențe la șah: Elisabeta Polihroniade a pocnit un jurnalist”, *Adevărul.ro*, 20 februarie 2010.

¹³⁶ „Elisabeta Polihroniade a lovit două persoane la Adunarea Generală a FR de Șah. Șahista neagă incidentul”, *V.M.*, *HotNews.ro*, 20 februarie 2010.

¹³⁷ „Ilie Năstase înjură și amenință o ziaristă - VIDEO”, *Antena3.ro*, 29 august 2010.

¹³⁸ „Ilie Năstase înjură o reporteră care îl filma și o amenință că îi va sparge fața dacă nu oprește camera”, *R.M.*, *HotNews.ro*, 29 august 2010.

¹³⁹ „L-am căutat pe europarlamentarul Becali la interese. El și-a băgat p... în noi!”, *Ziua Veche*, *ZiuaVeche.ro*, 10 martie 2010.

¹⁴⁰ „Înjurături de europarlamentar”, *VideoNews.Antena3.ro*, 15 martie 2010.

care s-au declarat „scandalizate de comentariile vulgare și obscene” adresate de Becali jurnalistei. „Declarațiile de interese financiare pe care le fac parlamentarii europeni nu sunt doar obligatorii, ci sunt, de asemenea, de interes public. Jurnaliștii au o obligație în a pune întrebări legate de aceste declarații, iar parlamentarii europeni trebuie să răspundă în detaliu. Reacția absurdă a lui Becali nu reușește să ascundă dorința sa de a evita acest subiect. Natura exactă a intereselor sale financiare și a posesiunilor sale trebuie să fie explicată”¹⁴¹, au adăugat cele două organizații, într-un comunicat de presă transmis în România și la Parlamentul European.

Jurnaliști agresați de purtătorul de cuvânt al Spitalului Municipal Rădăuți

În aceeași perioadă, jurnalista Alina Băbeanu și cameramanul Sorin Mateciuc, corespondenți Realitatea TV Suceava, au fost agresați de purtătorul de cuvânt al Spitalului Municipal Rădăuți, cardiologul Doru Iliescu. Deși jurnaliștii intraseră în spital cu acordul directorului, pentru a vorbi cu două adolescente lovite de o mașină, purtătorul de cuvânt, chemat de acasă de portar pentru a-i întâmpina pe jurnaliști, și-a pierdut cumpătul. „A dat de mai multe ori cu pumnii în obiectiv, l-a trântit de un dulap pe colegul meu, ne-a tras pe amândoi de haine, ne-a imobilizat cu ajutorul paznicului și ne-a băgat cu forța în lift, după care ne-a escortat până la poarta spitalului. În timp ce eram afară a sosit și managerul general, pe care doctorul Iliescu l-a amenințat că-și dă demisia dacă ne lasă să filmăm”¹⁴², a declarat jurnalista Alina Băbeanu. În urma anchetei demarate de conducerea spitalului, medicului Doru Iliescu i-a fost retrasă funcția de purtător de cuvânt și i s-a redus indemnizația cu 5% pentru trei luni¹⁴³.

Funcționar public agresiv cu jurnaliștii din Pașcani

Tot în luna martie, consilierul financiar de la Serviciul de Finanțe Locale din Pașcani, Dumitru Damian, a înjurat un reporter TV BIT. „Ești o cârpă”, „Ești o nulitate”, „Du-te dracului” - i-a spus acesta jurnalistului, lezat de un articol mai vechi, care semnala că unul dintre copiii funcționarului ar fi urmat să beneficieze pe nedrept de ajutor social¹⁴⁴.

2.000 de lei pe capul jurnalistului Cătălin Docea

Pe 27 aprilie, Convenția Organizațiilor de Media (COM) a trimis o scrisoare deschisă către autorități, în care semnala că „Integritatea fizică și chiar viața jurnalistului Cătălin Docea, director al cotidianului Ziarul Văii Jiului, din Petroșani, ar putea fi în pericol”¹⁴⁵. COM a solicitat

¹⁴¹ „România: Comportament scandalos al europarlamentarului George Becali față de o jurnalistă”, *ActiveWatch.ro*, 15 martie 2010.

¹⁴² „Jurnaliști agresați de conducerea Spitalului Rădăuți”, *Cristina Rusu*, *MonitorulSV.ro*, 10 martie 2010.

¹⁴³ „Sanctiune pentru doctorul Doru Iliescu, în cazul jurnaliștilor agresați”, *Cristina Rusu*, *MonitorulSV.ro*, 12 martie 2010.

¹⁴⁴ „Funcționar public cu reflexe de golan”, *ZiarulOrizont.ro*, 24 martie 2010.

¹⁴⁵ „Convenția Organizațiilor de Media solicită protecția autorităților pen-

protecția autorităților pentru jurnalistul Docea întrucât, conform probelor (concludente și alarmante), un grup organizat din Valea Jiului era dispus să plătească 2.000 de lei pentru agresarea fizică a acestuia. Cătălin Docea a susținut că persoanele implicate în această „afacere” i-au dat de înțeles că dețin informații cu privire la programul, domiciliul, traseele pe care le frecventează și autoturismul acestuia. Jurnalistul a considerat că toate aceste mesaje erau menite să îl intimideze și să îl facă să înțeleagă că este urmărit și că „oricând i se poate întâmpla ceva”.

Cătălin Docea a inițiat în ultimii ani mai multe investigații jurnalistice care vizau reprezentanți ai administrației și ai instituțiilor publice cu atribuții în menținerea ordinii publice din zona Valea Jiului. Pe 19 aprilie 2010, jurnalistul a depus o plângere la Parchetul de pe lângă Tribunalul Hunedoara, prin care reclama faptul că integritatea personală și activitatea profesională îi erau puse în pericol de reprezentanți și foști reprezentanți ai Poliției, administrației și mediului de afaceri din Valea Jiului, în complicitate cu persoane din lumea interlopă. Contactat de FreeEx, Cătălin Docea a relatat că Parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale împotriva numitului Bălăeț Dumitru, concluzionând că fapta reclamată de jurnalist nu s-a petrecut. Instanța a admis existența ei, însă a decis că „faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii”. De la finalizarea procesului, jurnalistul nu a mai primit amenințări.

Jurnalist bătut de „nași”

La începutul lunii mai, reporterul „Click!” Călin Radu a fost bătut de controlori în tren, drept „pedeapsă” pentru articolele scrise de jurnalist pe tema șpăgilor luate de ceferiști. Reporterul a fost luat pe sus, aruncat pe podea și lovit chiar în compartimentul în care se aflau controlorii și polițiștii în civil¹⁴⁶.

Un braconier a agresat cameramanul TV Neptun

Pe 8 mai, Constantin Dărac, cercetat pentru braconaj și transport de vânat braconat, l-a agresat pe cameramanul Marius Panțu, de la TV Neptun, în localitatea constănțeană Zorile, din comuna Adamclisi. Bărbatul de 42 de ani a fost arestat pentru ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii și ordinii publice. Potrivit procurorilor, agresorul l-a pus la pământ pe cameraman și l-a lovit cu pumnii și picioarele, după care a izbit cu o piatră în camera de luat vederi și i-a furat caseta¹⁴⁷. „De fapt, trei inși mă țineau, iar el mi-a sucit mâna și mi-a luat caseta”, a povestit cameramanul, pentru FreeEx. Întrebat cum au evoluat lucrurile, Marius Panțu a spus: „În principiu, nu s-a mai întâmplat nimic. Procurorul mi-a sugerat să mă constituie ca martor și nu ca parte vătămată în proces, spunând că am mai multe șanse să câștig astfel. Personal, nu mai am încredere în autorități. Am rămas cu camera spartă, cu un gust amar și cu spaima prin care am trecut. Lucrez în presă

tru jurnalistul Cătălin Docea”, ActiveWatch.ro, 27 aprilie 2010.

¹⁴⁶ „Controlorii m-au bătut în tren de m-au rupt”, Click.ro, 9 mai 2010.

¹⁴⁷ „Agresorul jurnaliștilor rămâne în arest”, Cristina Carapcea, TelegrafOnline.ro, 17 iunie 2010.

de foarte mult timp, dar a cam început să mă lase rece”.

Victimele vedetelor de tabloide

Un reporter care voia cu insistență să obțină un interviu în club de la „vedeta” de tabloid Codin Maticiu a fost agresat, în luna iunie, de bodyguardii acestuia¹⁴⁸. Reporterul Adrian Velea, de la emisiunea „Acces Direct”, a fost lovit cu capul în gură, iar camera de filmat a cameramanului său a fost distrusă. Poliția a demarat o anchetă în acest caz. Contactat de FreeEx, Adrian Velea a spus că Maticiu și unul dintre bodyguardii acestuia au primit din partea procurorilor propuneri de începere a urmăririi penale, primul pentru amenințare, iar celălalt pentru lovire.

În luna iulie, Monica Columbeanu a fost acuzată că a lovit intenționat cu mașina un paparazzo amator de la „CanCan”, care încerca să o fotografieze¹⁴⁹. „I-am abordat cu camera și cu aparatul de fotografiat intenționând să le luăm un interviu. I-am urat domnului Columbeanu <<La mulți ani!>>, l-am întrebat cum se simte la vârsta de 53 de ani, moment în care acesta ne-a injurat. Doamna Columbeanu s-a urcat în mașină și atunci bănuiesc că s-a întâmplat ceva. Era o discuție mai aprinsă între cei doi. Din acel moment s-a schimbat situația. Eu am vrut să plec, le-am urat o seara bună, moment în care doamna Columbeanu a tras de volan și a intrat în mine. M-a lovit cu botul mașinii în genunchi, moment în care eu am căzut pe mașină. Când am pus piciorul jos am simțit o durere groaznică. După ce m-a lovit a început să zâmbească, probabil a crezut că a glumit”¹⁵⁰, a declarat fotografu.

Premierul Boc se apără de jurnaliști cu SPP-ul

Pe 15 iunie, premierul Emil Boc le-a cerut SPP-iștilor să instaleze un cordon de protecție împotriva jurnaliștilor, în perimetrul sălii de ședințe a Parlamentului unde urma să aibă loc votarea unei moțiuni de cenzură. Un jurnalist s-a strecurat pe sub cordon și a încercat să ajungă la premier, dar a fost reținut de SPP¹⁵¹, iar altercațiile dintre SPP-iști și jurnaliști au escaladat și s-au lăsat cu haine rupte și amenințări. În cele din urmă, premierul le-a cerut celor de la pază să-i „lase în pace” pe jurnaliști.

Jurnalist dâmbovițean agresat de un angajat al Asociației Județene de Fotbal

În luna iunie, jurnalistul Costin Mihai a fost agresat în timp ce realiza un reportaj la Asociația Județeană de Fotbal din Dâmbovița. Potrivit unui comunicat al IPJ Dâmbovița, „În data de 28 iunie 2010, în jurul orei 11:00, Poliția Municipiului Târgoviște a fost sesizată, prin apelul de urgență 112, de M. Costin, angajat al unei televiziuni locale, că, în timp

¹⁴⁸ „Video. Gărzile lui Codin Maticiu au agresat un reporter”, Libertatea.ro, 5 iunie 2010.

¹⁴⁹ „Monica Columbeanu, acuzată că a dat intenționat cu mașina peste un fotograf - VIDEO”, Mediafax.ro, 7 iulie 2010.

¹⁵⁰ „Monica Columbeanu s-a urcat la volan bătută, a lovit un paparazzo cu mașina și a fugit de la locul accidentului”, Agenda.ro, 1 iulie 2010.

¹⁵¹ „Altercații soldate cu haine rupte și amenințări cu arestarea între jurnaliști și SPP la Parlament”, Mediafax.ro, 15 iunie 2010.

ce se afla în apropierea Asociației Județene de Fotbal din municipiul Târgoviște, a fost agresat și i-au fost aduse injurii de către N. Șerban. La fața locului s-a deplasat o echipă de polițiști care, în urma primelor verificări efectuate, a constatat că în ziua respectivă, în jurul orei 10:45, în timp ce efectua un reportaj la asociația în cauză, M. Costin a fost agresat și amenințat de un angajat al instituției respective. M. Costin s-a prezentat la sediul Poliției Municipiului Târgoviște unde a depus plângere împotriva lui N. Șerban pentru săvârșirea infracțiunilor de lovire sau alte violențe și amenințare. Se continuă cercetările pentru stabilirea cu exactitate a tuturor cauzelor și împrejurărilor producerii evenimentului. La finalizarea acestora, se va propune o soluție legală parchetului¹⁵².

Ruda preotului criminal pune pe fugă zăriaștii

La sfârșitul lunii iunie, jurnaliștii Prima TV și Kanal D prezenți la înmormântarea preotului Denes Cseh, care și-a strângulat copiii și apoi s-a sinucis, au fost agresați de o rudă a criminalului¹⁵³. Mihálcso Jozsef, legitimat ulterior de poliție, a încercat să împiedice accesul jurnaliștilor la înmormântare, i-a amenințat și a trântit camera unui operator TV¹⁵⁴.

Victor Ciutacu, amenințat la cumpărături

Jurnalistul Victor Ciutacu a fost agresat verbal de două persoane, în luna august, în incinta unui centru comercial. „Erau doi, cam la treizeci și ceva de ani. Unul era mai violent. Nu m-am uitat cu atenție la ei, pentru că eram cu un copil după mine, principala mea grijă era copilul. Au venit după mine când ieșeam din mall, înjurându-mă și acuzându-mă că suntem niște mincinoși, că instigăm poporul împotriva domnului președinte Băsescu și că mințim că se trăiește rău în România, și că ei trăiesc foarte bine în România”¹⁵⁵, a povestit Victor Ciutacu. „Dacă depun plângere e chiar penibil, eu sunt un om întreg în clipa asta, nu am nici cea mai mică zgârietură, ca să mă duc să depun plângere la Poliție. Maximum au fost înjurăturile și amenințările, dar fizic nu am nimic. Bănuiesc că poliția, dacă simte nevoia, se poate autosesiza, că a apărut în ziare, și poate să ceară înregistrările video”¹⁵⁶, a mai spus jurnalistul.

Soarele HotNews „încinge” spirite

În octombrie, Avram Valer, primarul comunei Măgura Ilvei, din județul Bistrița-Năsăud, i-a înjurat la telefon pe reporterii HotNews, nemulțumit de o anchetă jurnalistică din care reieșea că ar fi acordat 400.000 de euro pentru

un contract, în cadrul unei licitații suspectate de trucaj¹⁵⁷. „Futu-vă soarele vost’ de...” - le-a spus edilul, făcând referire la logo-ul HotNews.

„Corecții” fizice între redactori-șefi?

Pe 15 octombrie, Răzvan Bibire, redactorul șef de la Ziarul de Bacău (deținut de apropiați ai primarului Romeo Stavarache¹⁵⁸), a susținut că a fost lovit cu pumnul de Lucian Bogdănel, șeful trustului de presă Deșteptarea, din același județ (patronat de Dumitru Sechelariu). „Astăzi, la protestul din fața sediului PDL Bacău, am observat că sunt fotografiat/filmat cu telefonul de un anume domn, întâmplător șef peste Trustul de Presă Deșteptarea, patronat de Dumitru Sechelariu. L-am tras și eu în câteva instantanee și l-am lăsat în plata Domnului. Domnul în cauza s-a simțit, însă, atins la orgoliu. Că, deh, numai el are voie să facă poze la alții, el nu poate fi pozat. Așa că vine lângă mine, îmi trage un pumn în stomac și-mi urlă-n ureche: <<poze să-i faci lu’ nevastă-ta>>”¹⁵⁹, a povestit Bibire, pe site-ul său. Contactat de FreeEx, Lucian Bogdănel a negat că l-ar fi lovit pe Bibire: „Nu pot să comentez pe marginea fabulațiilor emise de unii colegi de breaslă. Eu nu am ieșiri din astea agresive, care țin de regnul animal. El [Bibire -n.r.] a scris pe blogul personal povestea asta. Dacă l-aș fi lovit cu adevărat, era un subiect important, trebuia să intre în ziarul dânsului. Pe blogul lui, a mai luat bătaie de vreo șase ori de-atunci. S-ar zice că e bătut de toată lumea. I-am zis într-adevăr că poate să-și pozeze și nevasta, dacă tot avea un aparat așa sofisticat. În locul dumneavoastră, aș trata cu precauție poveștile lui”.

Poliția Română agresează jurnaliști

În 2010 s-au înregistrat numeroase situații în care polițiștii au acționat abuziv în raport cu drepturile fundamentale la liberă exprimare și acces la informații de interes public. La începutul lui 2011, ActiveWatch i-a trimis o scrisoare deschisă ministrului Administrației și Internelor, Constantin Traian Igaș, în care îi semnala astfel de abuzuri¹⁶⁰.

Cluj. În mai, un jurnalist clujean a fost bruscat de un polițist îmbrăcat în civil pentru că a făcut o fotografie în apropierea unui mall unde polițiștii verificau o valiză suspectă, abandonată într-un coș de gunoi. „Eram în fața mall-ului și vorbeam la telefon, iar un polițist m-a atenționat să nu stau pe scările complexului comercial. Am coborât și am rămas să văd ce se întâmplă. Când am văzut duba SRI am înțeles despre ce este vorba și am scos telefonul și am făcut o poză, timp în care un domn a venit la mine și m-a prins de mână, trăgându-mă după el și în același timp zbierând să șterg poza”¹⁶¹, a povestit jurnalistul. „În câteva

¹⁵² „Jurnalistul Costin Mihai acuză că a fost bătut la Asociația Județeană de Fotbal”, Marius Buga, Sock.ro, 28 iunie 2010.

¹⁵³ „Târgu-Mureș: UPDATE Agresorul jurnaliștilor de la înmormântarea preotului Denes Cseh, legitimat de polițiști”, Claudia Sas, Adevărul.ro, 30 iunie 2010.

¹⁵⁴ „Jurnaliști de la Prima Tv și Kanal D agresați la înmormântarea preotului unitarian și a celor doi copii”, Carol Andrei, OradeaSibiu.ro, 30 iunie 2010.

¹⁵⁵ „Victor Ciutacu, agresat de doi simpatizanți ai președintelui Băsescu”, Jurnalul.ro, 10 august 2010.

¹⁵⁶ Ibidem.

¹⁵⁷ „Audio: Cum explică un primar PDL din Bistrița-Năsăud că a acordat un contract de 400.000 de euro în urma unei licitații suspecte de trucaj. Plus un mesaj pentru reporterii HotNews: F..u-vă soarele vost’ de...”, Attila Biro, HotNews.ro, 21 octombrie 2010.

¹⁵⁸ „Ultimul tun al lui Stavarache”, Mirela Romanet, Jurnalul.ro, 13 iunie 2008.

¹⁵⁹ „Se poate umfla orzu-ntr-o Limbă?”, Răzvan Bibire, Contrasens.com, 15 octombrie 2010.

¹⁶⁰ „Scrisoare deschisă: Urare de 2011 pentru ministrul Administrației și Internelor, domnul Constantin Traian Igaș”, ActiveWatch.ro, 6 ianuarie 2011.

¹⁶¹ „Bombă la Iulius Mall. În agitația creată de valiza suspectă, un jurnalist clujean a fost agresat”, Nicușor Ciorbă, FTR.ro, 27 mai 2010.

secunde, [...], un bărbat îmbrăcat în civil l-a apucat de braț, amenințându-l că, dacă nu șterge poza, va pleca de acolo cu poliția. [...] Domnul l-a dus cu forța către duba poliției, unde am văzut că au purtat o discuție aprinsă. Nu mi s-a părut deloc normal comportamentul domnului, care fără nici un argument concret și fără să se legitimeze în vreun fel, l-a smucit pe amicul meu”¹⁶², a spus o prietenă a jurnalistului.

București. În luna august, bloggerul și jurnalistul freelancer Mihai Șerban a fost lovit de un om al legii în timp ce filma cu telefonul mobil o mașină de Poliție staționată pe banda a doua a carosabilului, în miez de noapte, fără a avea în funcțiune semnalele luminoase¹⁶³. Bloggerul a fost apoi amendat pentru că a traversat strada neregulamentară în timp ce filma. Incidentul nu este singular, întrucât pe Internet au fost postate, și în decursul anului 2009, mai multe înregistrări de situații în care simpli cetățeni au fost legitimați și/sau conduși la secție doar pentru că își exercitau dreptul de a filma/ fotografia polițiști¹⁶⁴.

Suceava. În luna octombrie, jurnalistul sucevean Dinu Zară a fost agresat în prezența unui polițist care nu a intervenit în aplanarea conflictului. Inițial, polițistul a încercat să descurajeze ziaristul să filmeze perimetrul unde tocmai avusese loc un accident rutier și i s-a adresat zeflemitor: „Paparazzi, hai lasă-ne, frate... dă-i drumul de aici”¹⁶⁵. Încurajat de atitudinea acestuia, un apropiat al celui care provocase accidentul l-a lovit peste față pe reporter, sub privirile aceluiași polițist, care a asistat pasiv. Jurnalistul i-a solicitat agentului să intervină și să-l legitimeze pe agresor, însă a fost refuzat, ceea ce a determinat ca amenințările și injuriile la adresa lui să continue. „Deși i-am cerut să intervină, i-am spus că vreau să depun plângere împotriva agresorului și i-am solicitat să îl legitimeze, polițistul, pe care ulterior am aflat îl cheamă Alexandru Duțuc, a refuzat și, prin acest comportament, l-a încurajat pe agresor, care apoi m-a amenințat din nou cu bătaia. Mi se pare incredibil că poți fi agresat pe stradă, chiar lângă sediul poliției, de față cu un polițist, fără ca acesta să intervină”¹⁶⁶, a povestit jurnalistul, care a depus plângere la poliție și la Parchet.

Reșița. În decembrie, jurnalistul Mircea Popovici, de la Antena 1 din Reșița, a fost agresat de mascații de la Poliția de Frontieră pentru că filma o descindere violentă a acestora într-o locuință. Potrivit martorilor, agresorii i-au distrus camera de filmat, l-au pus la pământ și l-au amenințat cu pistolul la tâmplă. „Filmam de pe domeniul public cum mascații trăgeau de doi tineri și îi loveau, unuia i-au spart gura. Pe mine m-au trântit pe jos, mi-au spus să nu mișc și mi-au pus pistolul la tâmplă. Le-am explicat că sunt de la presă, dar degeaba, mi-au luat camera și au rupt microfonul”¹⁶⁷, a povestit jurnalistul.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ „Să trăiască Miliția Română de secol XXI”, Cristian China-Birta, Chinezu.eu, 24 august 2010.

¹⁶⁴ „Abuz poliția Târgoviște februarie 2009”, Youtube.com, 11 februarie 2009.

¹⁶⁵ „Un jurnalist din Suceava reclamă că a fost agresat în fața unui polițist”, Webtv.Realitatea.net, 11 octombrie 2010.

¹⁶⁶ „Ziarist agresat sub ochii poliției. VIDEO”, Sergiu Rusu, Evz.ro, 11 octombrie 2010.

¹⁶⁷ „Un jurnalist de la Antena 1, agresat de mascații Poliției de frontieră!”, Victor Nafiru, Argument-CS.ro, 31 decembrie 2010.

Târgoviște. În noiembrie, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind a protestat față de agresiunile poliției comunitare din Târgoviște asupra unor jurnaliști de la trustul de presă Artpress¹⁶⁸. Pe 25 noiembrie, o echipă a trustului a fost bruscată de un polițist la SC Termica Târgoviște, în timp ce jurnaliștii încercau să afle motivul unei eventuale sistări a alimentării cu apă caldă și căldură pe timp de iarnă. În aceeași zi, fondatorul trustului Artpress, Teodor Vasiliu, a fost bătut, pus la pământ și lovit cu capul de un calorifer de polițiștii care asigurau paza Primăriei Târgoviște¹⁶⁹. Teodor Vasiliu a povestit pentru FreeEx că a depus plângere, însă Parchetul Târgoviște a decis neînceperea urmăririi penale în cazul polițistului agresiv. „Eu doar am încercat să introduc la o ședință publică a Primăriei un tânăr care a crescut la casa de copii și nu avea nici locuință, nici serviciu, nici părinți. Polițiștii, transformați într-un fel de paznici ai Primăriei, nu l-au lăsat să intre și l-au lovit. Am sărit în apărarea lui și m-am postat între el și polițiștii care îl băteau pe nedrept. Așa am ajuns să fiu și eu lovit. Sunt foarte nemulțumit și dezamăgit și sunt mulți gazetari ca mine. Mi-am pierdut încrederea în instituțiile statului”, a spus jurnalistul, care a renunțat să facă recurs, din lipsă de timp, potrivit spuselor sale.

ActiveWatch a organizat, în septembrie 2010, o dezbatere cu purtătorul de cuvânt al Poliției Capitalei, comisarul Christian Ciocan, la care au participat bloggeri și jurnaliști. Reprezentantul Poliției i-a încurajat pe interlocutori să filmeze/ fotografieze orice situație care ridică suspiciunea unui abuz din partea polițiștilor, dar a specificat faptul că polițiștii pot încălca orice regulă de circulație, cu excepția celor de la nivelul căii ferate, însă nu au voie să consume băuturi alcoolice în timpul programului. De asemenea, „polițiștii nu pot fi filmați pe mijlocul străzii decât de pe trotuar, căci legea nu le permite pietonilor să staționeze pe partea carosabilă”¹⁷⁰, potrivit comisarului Christian Ciocan. Cei mai mulți dintre bloggerii și jurnaliștii care au participat la dezbatere au plecat de la eveniment descurajați. Asta pentru că, deși au dreptul să filmeze și să fotografieze polițiști, indiferent dacă sunt sau nu în timpul programului, atâta timp cât poartă uniformă, eventualele ostilități întâmpinate din partea oamenilor legii pot fi cel mult sancționate ulterior de către superiorii acestora, nu (întotdeauna) prevenite. Comisarul a precizat și că „polițiștii nu atacă, polițiștii se apără”¹⁷¹.

Jurnalist român agresat de autoritățile bulgare

În luna august, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind și Asociația CivicMedia au trimis un memoriu către Ministerul Afacerilor Externe (MAE), în care au solicitat sprijinul autorităților pentru jurnalistul Marius Șerban, căruia i s-a înscenat în 2009 un proces penal în Bulgaria, după ce a intrat în conflict cu mafia parcarilor¹⁷².

¹⁶⁸ „Jurnaliștii de la Trustul de Presă ARTPRESS din Târgoviște agresați de poliția comunitară”, MediaSind.ro, 26 noiembrie 2010.

¹⁶⁹ „Atac criminal al poliției comunitare!”, Laura Manafu & Andrei Vasiliu, JurnalDeDâmbovița.Artpress.ro, 26 noiembrie 2011.

¹⁷⁰ „Christian Ciocan: Polițiștii nu atacă, polițiștii se apără”, Maria-Adriana Popa, blog.ActiveWatch.ro, 23 septembrie 2010.

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² „Răspunsul MAE la memoriul FRJ MediaSind cu privire la procesul din

Pe 20 august 2009, aflat într-o vizită de documentare în Bulgaria, Marius Șerban și-a găsit mașina mutată de firma de ridicat autovehicule și blocată într-o altă parcare, deși staționase regulamentar. Fiindcă nu a acceptat să plătească o taxă pretinsă, jurnalistul a fost agresat de un angajat al parcării, care, la venirea polițiștilor, a pretins că el a fost cel atacat și a depus o plângere la poliție. Jurnalistul român a povestit, însă, că a fost vorba doar de niște îmbrânceli, fapt confirmat și de colega sa Corina Nistor, martor la întregul incident. „Ulterior, am fost arestat pentru 24 de ore, umilit, intimidat, forțat să semnez documente în limba bulgară (nu am semnat declarațiile prezentate de procuror, însă, am fost forțat să le semnez pe cele ale polițiștilor, la eliberare, fără interpret)”, a povestit Marius Șerban, într-un memoriu adresat MAE. În luna decembrie, jurnalistul a fost găsit nevinovat de Judecătoria din Varna. Pretinsul agresat a făcut recurs. „Problema cea mare este că oamenii plătesc aceste taxe de parcări, în loc să se opună, iar autoritățile române sunt nepăsătoare, dacă nu se pune presiune pe ele”, a spus Marius Șerban, pentru FreeEx.

Concluzii:

- Politicienii, funcționarii publici și polițiștii au fost principalii agresori ai jurnaliștilor în 2010.
- Atunci când nu sunt ei înșiși agresori ai jurnaliștilor, unii polițiști asistă pasiv la atacurile asupra acestora.
- Procesele împotriva agresorilor sunt cronofage și abundă de obstacole birocratice, ceea ce face ca jurnaliștii agresați să își piardă încrederea în autorități și motivația de a merge până la capăt în Justiție.

Recomandări pentru autorități:

- Respectați misiunea jurnaliștilor de a colecta și difuza informații. Agresiunile, amenințările și insultele la adresa presei sunt inacceptabile, în special când vin din partea autorităților și a persoanelor publice.
- Reprezentanții forțelor de ordine trebuie să se autosesizeze atunci când un jurnalist (sau orice alt cetățean) este agresat.
- Rolul polițiștilor este să apere, nu să atace.
- Condamnați public agresiunile la adresa jurnaliștilor, informați despre sancțiuni și despre finalizarea cazurilor, diseminați studii de caz în Academia de Poliție și instituții similare de învățământ, la angajarea polițiștilor comunitari și la panourile de comunicare ale secțiilor de poliție.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Depuneți plângeri împotriva agresorilor și faceți publice incidentele de acest fel, încercați să adunați probe, martori și date exacte.
- Sesizați organizațiile de media dacă sunteți agresați și solicitați sprijinul acestora (reacții publice, discuții cu autoritățile, asistență juridică etc.).

4. ACCESUL LA INFORMAȚIILE DE INTERES PUBLIC

Camera Deputaților acreditează bloggeri

La începutul anului 2010, în urma cererii de acreditare a unei jurnaliste¹⁷³ și a unei scrisori deschise a câtorva organizații de media, a fost declanșat un proces de consultare pe tema acreditării bloggerilor la Camera Deputaților. Un argument adus în discuție a fost acela că presa este un domeniu dinamic și că atât Parlamentul European cât și Casa Albă acreditează ziariști independenți/ bloggeri de câțiva ani deja. S-au adus o serie de amendamente Regulamentului, astfel încât să fie permisă și acreditarea freelancerilor la Camera Deputaților. Totuși, sistemul de acreditare rămâne unul extrem de birocratic, freelancerii trebuind să prezinte trei recomandări din partea a 3 jurnaliști care sunt membri ai unor organizații (asociații) profesionale de media din România, o mapă profesională care să includă minimum 6 materiale difuzate sau publicate de o instituție media în ultimele 12 luni din momentul depunerii cererii de acreditare și o declarație în care să precizeze care este Codul deontologic la care subscriu, pe care să îl anexeze într-o copie conformă cu originalul. Noul regulament a fost adoptat în martie 2010.

Secretizarea declarațiilor de avere

În aprilie, Curtea Constituțională (CCR) și-a depășit atribuțiile, analizând din oficiu (deci, fără a fi sesizată, așa cum prevede legea) anumite articole de funcționare a Agenției Naționale de Integritate. În acest context, Curtea a declarat că este neconstituțională publicarea pe Internet a declarațiilor de avere¹⁷⁴ ale demnitarilor, impusă de Agenția Națională de Integritate (ANI). Decizia, publicată ulterior în Monitorul Oficial, invocă faptul că expunerea pe Internet a declarațiilor de avere le încalcă celor vizați dreptul la viață privată. CCR a susținut că este neconstituțională „expunerea nejustificată în mod obiectiv și rațional, pe pagina de internet, a datelor referitoare la averea și interesele persoanelor”¹⁷⁵.

La sesizarea jurnaliștilor și a organizațiilor de media, care au catalogat decizia ca fiind „o abdicare de la principiile transparenței și responsabilității aferente statutului demnitarilor și funcționarilor publici”¹⁷⁶, președintele Traian Băsescu a întors legea în Parlament (vezi detalii în capitoul pe Legislație al acestui raport).

¹⁷³ În august 2009, ziarista independentă Emilia Șercan solicitase Camerei Deputaților acreditarea ca ziarist freelance, în timpul documentării pentru un film-anchetă legat de averile parlamentarilor. Camera Deputaților i-a răspuns că „regulamentul de funcționare nu prevede acreditarea de jurnaliști freelanceri”. Vezi „Raportul FreeEx 2009. Libertatea presei în România”, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, mai 2010.

¹⁷⁴ „Iepuri cu faruri în ochi. Denunț”, Liviu Avram, Adevarul.ro, 6 mai 2010.

¹⁷⁵ „CCR: Obligația de a publica declarațiile de avere și de interese încalcă dreptul la viață privată”, NewsIn, Realitatea.net, 22 aprilie 2010.

¹⁷⁶ „Scrisoare pentru Președinte: NU promulgați Legea ANI”, Convenția Organizațiilor de Media, ActiveWatch.ro, 13 mai 2010.

Jurnaliștii mureșeni s-au opus limitării accesului la documente publice

În luna iulie, filiala din Mureș a Federației Române a Jurnaliștilor MediaSind a protestat împotriva limitării, de către Consiliul Local, a accesului presei la documente de interes public. „Sindicatul Mediasind, filiala Mureș, ia act, cu îngrijorare, de intenția Executivului Primăriei Târgu Mureș [n.r. Consiliul Local] de a limita accesul la informațiile publice. În acest sens sprijină demersul făcut de ziariști, care doresc să informeze corect opinia publică, pe baza documentelor și nu prin metoda folclorică (din gură în gură), așa cum probabil dorește primarul Dorin Florea. Noi, în calitate de ziariști care activează în Târgu Mureș, am luat act cu îngrijorare de declarațiile primarului municipiului, Dorin Florea, vizavi de posibilitatea ca presa să nu mai aibă acces la materialele ce intră în dezbateră Consiliului Local Municipal, sub motivația puerilă a economiei de hârtie”¹⁷⁷, se arată într-un comunicat MediaSind Mureș. Jurnaliștii au criticat inițiativa primarului mureșean Dorin Florea, care se oferise „să fie cel care explică verbal conținutul acestor documente, ori de câte ori va fi solicitat în acest sens”¹⁷⁸.

Accesul presei, interzis la Guvern

Pe 25 august, Guvernul a interzis accesul presei la o discuție pe tema impozitării drepturilor de autor, deși jurnaliștilor li se spusese inițial că vor putea participa¹⁷⁹.

Raport privind transparența instituțiilor bucureștene

În decembrie, ActiveWatch a publicat un „Raport de monitorizare a administrației publice locale în procesul dezvoltării urbane”. Printre altele, analiza a arătat că, pe parcursul celor 10 luni de monitorizare, problemele identificate în administrarea domeniului public au fost: totala lipsă de transparență decizională și comunicare publică a Primăriei Sector 5; practica desfășurării ședințelor consiliului local în regim extraordinar în Sectorul 2 (aceste ședințe se anunță cu foarte puțin timp înainte sau nu se anunță deloc); lipsa rapoartelor de activitate ale comisiilor de specialitate; lipsa informațiilor cu privire la datele de contact ale consilierilor locali și a coordonatelor, în vederea solicitării audiențelor publice¹⁸⁰. Astfel, potrivit raportului, cu excepția Primăriei Sectorului 6, nici o altă instituție din cele monitorizate nu avea publicate pe site-ul instituției datele de contact ale consilierilor locali (e-mail, telefon, fax)¹⁸¹.

SAR vs AVAS & EXIMBANK

În 2010, Societatea Academică Română (SAR) a câștigat procesele intentate EXIMBANK și AVAS în scopul determinării

¹⁷⁷ „Jurnaliștii protestează împotriva refuzului Primăriei Târgu Mureș de a le pune la dispoziție documente publice”, BistrițaOnline.ro, 8 iulie 2010.

¹⁷⁸ Ibidem.

¹⁷⁹ „Guvernul invită ziariștii la discuția lui Boc cu creatorii pentru DDA, apoi interzice accesul presei”, Mediafax.ro, 25 august 2010.

¹⁸⁰ „Raport de monitorizare a administrației publice locale în procesul dezvoltării urbane”, ActiveWatch, OrașulEștiTu.ro, 15 decembrie 2010, p. 4.

¹⁸¹ Ibidem, p. 5.

celor două companii să transparentizeze două contracte de interes public. Este vorba de un contract de achiziție de servicii publicitate și promovare, pe care EXIMBANK l-a ținut confidențial, invocând legea secretului bancar, și de contractul de privatizare încheiat între AVAS și Ford¹⁸².

Jurnalistul Dan Tomozei a publicat o carte despre accesul la informații publice

În 2010, jurnalistul sibian Dan Tomozei a publicat o carte¹⁸³ despre obstacolele pe care le-a întâmpinat din partea autorităților locale în urma unor solicitări de date referitoare la utilizarea banului public, în baza legii 544/2001, privind liberul acces la informațiile de interes public. „<<Iluzia democrației>> este un îndemn la curaj, la realism și, de ce nu, un îndemn la revoltă împotriva celor care se sprijină pe indiferența generală pentru a transforma administrația în afacere personală și de grup”¹⁸⁴, potrivit autorului, jurnalist de peste 18 ani. Cartea prezintă modul în care s-au raportat autoritățile sibiene la informații de interes public (achiziții publice, licitații, deplasări din bani publici etc.), încercând să le ascundă sau să tergiverseze pe cât posibil dezvăluirea acestora. Din cauză că multe dintre solicitările sale de informații au fost ignorate sau tratate cu superficialitate, jurnalistul a acționat în instanță mai mulți reprezentanți ai instituțiilor publice. „În urma proceselor pentru aflarea adevărului, am adăugat și proba că democrația românească este originală și în cadrul instanțelor de judecată. Și, în final, că, deși poți să ai dreptate cu document și parafă prezidențială, autoritățile locale nu pun prea mare preț pe Justiție”¹⁸⁵, a mai povestit autorul.

„Primăriile din județul Sibiu sunt, cu puține excepții, refractare la comunicare. Unele dintre ele nu sunt pregătite să adopte o poziție serioasă nici după somații, fapt ce ar conduce la un permanent și obositor dialog în Justiție. Practica demonstrează că atitudinea față de solicitarea publică este una puțin responsabilă, iar, acolo unde există un minim interes, energiile sunt canalizate spre tergiversare”¹⁸⁶, a remarcat Dan Tomozei. „Tergiversarea răspunsului pare să fie cuvântul de ordine al administrației publice locale. Pentru o asemenea ipostază, reprezentanții autorității par să cunoască legea la perfecție, speculând la virgulă orice posibilitate de a amâna răspunsul”¹⁸⁷, a adăugat jurnalistul. Pe parcursul a opt studii de caz, în care a solicitat informații unor primării sibiene (Avrig, Cristian, Mediaș, Micăsasa, Rășinari, Roșia, Slimnic, Tâlmaci), jurnalistul a demonstrat că numai „50% dintre primării socotesc legea o obligație”¹⁸⁸ și respectă accesul la informațiile de interes public.

¹⁸² „Am câștigat din nou în instanță cu EXIMBANK și AVAS”, Societatea Academică Română, SAR.org.ro, 2010.

¹⁸³ „Iluzia democrației. Bariere în calea accesului la informația publică”, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010.

¹⁸⁴ Ibidem, p. 6.

¹⁸⁵ Ibidem.

¹⁸⁶ Ibidem, p. 34.

¹⁸⁷ Ibidem, p. 35.

¹⁸⁸ Ibidem, p. 36.

Concluzii:

- Autoritățile tergiversează sau ignoră obligația de a oferi informații de interes public și uneori chiar îngreunează (birocratic) accesul la aceste informații.
- Deși termenul prevăzut de lege pentru oferirea informațiilor de interes public solicitate verbal de către jurnaliști este de 24 de ore, autoritățile invocă diferite obstacole birocratice. Uneori, răspunsurile vin abia în 30 de zile de la înregistrarea cererilor (termenul maxim admis legal).
- Bloggerii și jurnaliștii freelanceri sunt tratați cu retință de către autorități.
- Companiile ce desfășoară afaceri care implică bani publici sunt refractare la a transparentiza aceste tranzacții.

Recomandări pentru jurnaliști și editori:

- Citiți și folosiți Legea accesului la informațiile de interes public¹⁸⁹.
- Solicitați număr de înregistrare pentru fiecare cerere de informații de interes public.
- Potrivit Legii 544/ 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, autoritățile sunt obligate să vă informeze în scris cu privire la întârzierea răspunsului, dacă depășesc 10 zile de la înregistrarea cererii.
- Dacă autoritățile nu vă răspund în 30 de zile de la înregistrarea solicitării de informații, adresați-vă instanței. Plângerile pe această temă se judecă în regim de urgență și sunt scutite de taxa de timbru.

Recomandări pentru autorități:

- Legea 544/ 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public are caracter obligatoriu, nu facultativ.
- Sprijiniți misiunea presei de a informa și nu obstructionați accesul cetățenilor la informațiile publice.
- Presa independentă, care publică articole relevante și verificabile, poate exista doar pe baza accesului la o infrastructură de resurse și informații publice.
- Asigurați accesul gratuit și online la informațiile de interes public.
- Pentru a evita o amendă de 20% din salariul minim brut pe economie pentru fiecare zi de întârziere a furnizării informațiilor, respectați termenul legal prevăzut de Legea 544/ 2001.

¹⁸⁹ „Ghid juridic pentru ziariști”, ediția a III-a, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, ActiveWatch.ro, 2009.

5. INSULTA, CALOMNIA, DREPTUL LA VIAȚĂ PRIVATĂ

Mircea Badea vs CNA

La începutul anului, Curtea Supremă de Justiție a decis reducerea unei amenzi acordate de CNA postului Antena3 în 2009, pentru una din emisiunile „În gura presei”, moderate de Mircea Badea¹⁹⁰. Pe 3 martie 2009, CNA amendase postul de televiziune Antena 3 cu 100.000 de lei, deoarece Mircea Badea, moderatorul emisiunii „În gura presei”, ar fi instigat la violență împotriva presupușilor ucigași ai handbalistului Marian Cozma, ucis în Ungaria. „Sper că acel comando, n-am alt termen la îndemână, trimis din Muntenegru să-i rezolve pe garoi, bă, sper să și-i rezolve. Adică, să nu bată atâta drumul degeaba și să-i prindă și să-i rezolve pe băieții!”¹⁹¹, a spus în direct Mircea Badea.

Instanța a decis micșorarea amenzii de la 100.000 de lei la 10.000 de lei. Astfel, „instanța a admis în parte acțiunea radiodifuzorului, în sensul reducerii cuantumului amenzii la 10.000 lei, iar în rest a respins acțiunea”¹⁹². Potrivit Raportului de Activitate al CNA pentru anul 2010, „Din cele 388 de decizii de sancționare aplicate în anul 2010 au fost contestate în instanță 40, până în prezent fiind soluționate 28 de dosare, din care 27 în favoarea CNA, iar într-unul a fost admisă acțiunea radiodifuzorului”¹⁹³.

Bună Ziua Iași pierde procese

Pe 30 martie, consilierul local ieșean Sorin Ionescu a câștigat procesul intentat jurnaliștilor de la Bună Ziua Iași (BZI, ziar trimis în judecată de DNA pentru șantaj de presă, în anul 2005) și de la trustul Delta Press, pentru publicarea unor articole calomnioase la adresa lui, a familiei și a firmei sale¹⁹⁴. Instanța a obligat jurnaliștii la plata unor daune morale în valoare de 10.000 de lei.

În luna iunie, ziarul BZI a mai pierdut un proces de calomnie, intentat de omul de afaceri Dănuț Prisecariu. Trei jurnaliști ai publicației (Tudor Leahu, Constantin Mazilu, Ioana Gavriluță) au fost obligați de instanță să plătească daune morale în valoare de un leu, să publice pe propria cheltuială hotărârea judecătorească irevocabilă în BZI și în alte trei cotidiane locale și să plătească cheltuieli de judecată în valoare de 20.000 de lei¹⁹⁵.

Sorin Roșca Stănescu vs Ringier

Pe 6 mai, Convenția Organizațiilor de Media (COM) a redactat un protest împotriva deciziei disproporționate a Judecătoriei Sectorului 2¹⁹⁶, care a obligat Ringier să

publice în Evenimentul Zilei, Adevărul, România Liberă și Libertatea sentința de 9 pagini care îi dădea câștig de cauză lui Sorin Roșca Stănescu în procesul intentat împotriva Ringier. În 2005, Sorin Roșca Stănescu a reclamat faptul că ziarul Evenimentul Zilei, editat la acea vreme de SC Ringier România SA, a publicat două articole denigratoare la adresa sa.

Convenția Organizațiilor de Media a considerat că, potrivit practicii Curții Europene a Drepturilor Omului, „publicarea integrală a celor 9 pagini în regim de publicitate este o sancțiune disproporționată la adresa libertății de exprimare și are un efect inhibitoriu major atât asupra editorului cât și asupra jurnalistului care a scris articolul incriminat. [...] Considerăm că, în cazul de față, sancțiunea poate produce acest efect descurajant, fiind disproporționată, astfel încât publicarea dispozitivului hotărârii ar fi suficientă și în măsura să satisfacă exigențele CEDO și ale practicii judiciare în materia art. 10 privind libertatea de exprimare”, se arată într-un comunicat al COM.

Ioan T. Morar vs Mihai Tatulici

Pe 5 iulie, jurnalistul Ioan T. Morar a câștigat definitiv și irevocabil procesul intentat de jurnalistul Mihai Tatulici împotriva sa, în 2005. Dosarul a fost respins ca nefondat. „În urmă cu câțeva vreme, pe 22 decembrie 2005, am scris articolul <<Zece pentru Cântarea României>> în care mi-am spus părerea despre reflexele uteciste ale lui Mihai Tatulici”¹⁹⁷, a povestit jurnalistul Ioan T. Morar pe blogul său, după aflarea sentinței irevocabile.

Primarul Hogeia vs jurnalistul Cristian Dogaru

În luna iulie, primarul tulcean Constantin Hogeia a pierdut procesul intentat în 2009 jurnalistului Cristian Dogaru, de la ziarul Acum, pe motiv că acesta i-ar fi vătămat dreptul la onoare și reputație¹⁹⁸. Titlurile articolelor vizate de plângerea primarului au fost: „Hogeia Imobiliare SA”, „Hogeia - un primar second hand”, „Hogeia pregătește o pomană cu teren public pentru omul de afaceri Ciubuc”, „Hogeia - o nouă specie de nesimțit”.

Varujan Vosganian vs Jurnalul Național

Pe 8 iulie, politicianul Varujan Vosganian (PNL) a pierdut procesul împotriva Jurnalului Național, în care solicita daune în valoare de 300.000 de euro, pentru un articol scris de Marius Tucă¹⁹⁹. Articolul cita o declarație din care reieșea că Vosganian ar fi colaborat cu Securitatea, deși CNSAS dezmințea această informație.

Mălin Bot vs Stelică Mălăieșteanu

Pe 11 noiembrie, Înalta Curte de Casație și Justiție i-a dat câștig de cauză jurnalistului Mălin Bot, de la Evenimentul

¹⁹⁰ „Ioan Onisei: Antena3 a câștigat doar un proces din nouă împotriva CNA”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia.ro, 10 martie 2011.

¹⁹¹ „Raportul FreeEx 2009. Libertatea presei în România”, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, mai 2010.

¹⁹² „CNA. Raport de activitate 2010”, CNA.ro, p. 83.

¹⁹³ „CNA. Raport de activitate 2010”, CNA.ro, p. 9.

¹⁹⁴ „A câștigat procesul”, Telem.ro, 30 martie 2010.

¹⁹⁵ „3 <<jurnaliști>> de la BZI și <<ziarul>> trebuie să-i plătească 20.000 RON lui Dănuț Prisecariu și să-i ceară scuze prin 3 ziare”, Iașicâștigă.ro, 16 iunie 2010.

¹⁹⁶ Procesul se află în fază de executare silită, a obligației de publicare a hotărârii judecătorești.

¹⁹⁷ „Am câștigat procesul cu Tatulici. Definitiv!”, Ioan T. Morar, Morar. Catavencu.ro, 5 iulie 2010.

¹⁹⁸ „Libertatea de exprimare nu e chiar pe gustul primarului Hogeia”, Suzan Mehmet, ObiectivTulcea.ro, 6 iulie 2010.

¹⁹⁹ „Vosganian a pierdut procesul împotriva Jurnalului Național, care l-a acuzat de colaborare cu Securitatea”, Mediafax.ro, 9 iulie 2010.

Zilei Timișoara, care fusese dat în judecată de omul de afaceri timișorean Stelică Mălăieșteanu, în 2006. Afaceristul ceruse despăgubiri în valoare de 500.000 de lei, invocând faptul că o serie de articole ale jurnalistului i-au lezat imaginea. Instanța a respins acțiunea. Cheltuielile de judecată ale reclamantului Mălăieșteanu s-au ridicat la aproximativ jumătate de 50.000 de lei²⁰⁰. „Mălăieșteanu a refuzat să achite cheltuielile de judecată dispuse de Curtea de Apel. Cheltuielile de executare au început să crească suma totală și s-a ajuns la peste **11.500 de lei cheltuieli de judecată, plus executare silită**. În 21 octombrie 2010 executorul Cristian Crăciun a scos la licitație o vilă a afaceristului, moment în care acesta a achitat cele 11.500 de lei, pentru a evita vânzarea casei”²⁰¹, a povestit jurnalistul Mălin Bot.

Jurnalistul George Lăcătuș a câștigat procesul intentat de ANI

În noiembrie, instanța i-a dat câștig de cauză jurnalistului George Lăcătuș, dat în judecată pentru denigrare de Agenția Națională de Integritate (ANI) pe motiv că ar fi făcut „afirmații nedocumentate și tendențioase” la adresa instituției, într-un articol. Textul, intitulat „Licitație dubioasă: ANI plătește 3 milioane de euro pentru arhivarea declarațiilor de avere”²⁰² și publicat în România Liberă în luna ianuarie, documenta faptul că ANI cumpărase servicii de arhivare electronică în valoare de 3 milioane de euro de la o firmă considerată inițial neeligibilă pentru a participa la licitație. Judecătoria Sectorului 3 a respins cererea formulată de ANI, apreciind-o ca fiind neîntemeiată. În motivația instanței se arată că „analizând cuprinsul articolului publicat de către pârât, instanța constată că acesta nu este unul virulent, ci chiar echilibrat, conținând informații îmbinate cu deducții personale ale autorului, fără a se depăși însă limite rezonabile. În plus, instanța constată că pârâtul își justifică termenii utilizați printr-un demers logic”²⁰³ și că „având în vedere că pârâtul a fost de bună-credință în redactarea și publicarea articolului respectiv, că a efectuat demersuri suficiente în vederea unei corecte informări, solicitând de două ori informații reclamantei, precum și faptul că toate deducțiile personale ale pârâtului au la bază o argumentație logică și elemente factuale, instanța apreciază că utilizarea de către acesta a unor cuvinte precum <<dubios>> și <<evaziv>> nu depășește limitele libertății de exprimare a presei, reglementate de articolul 10 CEDO”. În încheiere, „instanța apreciază că obligarea pârâtului, conform petitelor acțiunii, ar reprezenta o ingerință în libertatea sa de exprimare, ingerință care nu este necesară într-o societate democratică, nefiind corespunzătoare unei nevoi sociale imperioase, în sensul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Totodată, pentru toate considerentele de mai sus expuse, instanța reține că, prin publicarea articolului menționat, pârâtul nu a săvârșit

²⁰⁰ „Cum am câștigat un proces de 5 miliarde”, Mălin Bot, MălinBot.wordpress.com, 14 noiembrie 2010.

²⁰¹ Ibidem.

²⁰² „Licitație dubioasă: ANI plătește 3 milioane de euro pentru arhivarea declarațiilor de avere”, George Lăcătuș, RomâniaLiberă.ro, 12 ianuarie 2010.

²⁰³ Sentința civilă nr. 12469, emisă de Judecătoria Sectorului 3 București, 2 noiembrie 2010.

o faptă ilicită, astfel încât nu poate fi angajată răspunderea sa delictuală, cererea formulată de reclamantă urmând a fi respinsă ca neîntemeiată”²⁰⁴.

Elena Udrea vs Olguța Vasilescu

Pe 30 noiembrie, Elena Udrea, ministrul Dezvoltării, a pierdut procesul de calomnie intentat senatoarei PSD Olguța Vasilescu, în care cerea despăgubiri civile pentru prejudicii morale, în valoare de 100.000 de lei²⁰⁵. Olguța Vasilescu declarase că primarul Craiovei, Antonie Solomon, a fost dus la DNA din cauză că ar fi scos de pe piață firmele Elenei Udrea. După ce a pierdut procesul, ministrul Dezvoltării a scris pe blogul său că „unii judecători nu dau doi bani pe concepte ca onoare, demnitate și imagine”²⁰⁶.

Neînceperea urmăririi penale pentru jurnalistul Viorel Ilișoi

În luna decembrie, Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 1 i-a comunicat jurnalistului Viorel Ilișoi, de la Jurnalul Național, decizia de neîncepere a urmăririi penale. În 2008, Viorel Ilișoi scrisese un reportaj în ziarul Cotidianul (unde lucra atunci), despre hackerii din Drăgășani, articol care a fost preluat de presa străină. În acest context, redacția Courier International a ilustrat traducerea articolului lui Viorel Ilișoi cu imagini realizate de fotografii Petruț Călinescu, dar a schimbat legenda unei fotografii. „Legenda fotografiei [...] a fost dată de Courier International. Petruț Călinescu a vândut fotografia cu textul: <<Street scene in Drăgășani>> [scenă stradală în Drăgășani - nr], iar redacția CI l-a înlocuit cu altceva”²⁰⁷, a spus jurnalistul Viorel Ilișoi. Astfel, sub una dintre poze, jurnaliștii francezi au scris: „La voiture de luxe, signe distinctif du cyberescroc” (mașina de lux, semn distinctiv al unui escroc cibernetic). Întâmplarea a făcut ca mașina din ilustrație să-i aparțină avocatului Iulian Mihai Roșculete, care a depus plângere, pe motiv că i-a fost afectată imaginea. „L-am sunat pe domnul Roșculete să-i spun că nu eu sunt autorul pozei. În plângere era vorba strict de acea fotografie în care se vedea mașina lui și de explicația generică dată de francezi. Numele Roșculete nu apărea în textul meu. Dar domnul Iulian Mihai Roșculete a făcut plângere și împotriva mea și împotriva ziarului Cotidianul pentru fotografia apărută în Courier international”²⁰⁸, a povestit jurnalistul Viorel Ilișoi.

Iulia Sâmbotin vs Iosif Gligor & SBS Broadcasting Media

În noiembrie 2009, Secția Civilă a Tribunalului Alba i-a condamnat pe ziaristul Iosif Serafim Gligor și pe SBS Broadcasting Media (proprietarul Prima TV) la plata a 100.000 de lei (aprox. 25.000 de euro) și, respectiv, 300.000 de lei (aprox. 75.000 de euro) pentru atingerea adusă imaginii și

²⁰⁴ Ibidem.

²⁰⁵ „Elena Udrea a pierdut procesul cu Olguța Vasilescu”, Marinela Rață, Evz.ro, 30 noiembrie 2010.

²⁰⁶ „Lipsa de justiție”, Elena Udrea, ElenaUdrea.ro, 30 noiembrie 2010.

²⁰⁷ „Iar am scăpat de pușcărie!”, Viorel Ilișoi, blog.ActiveWatch.ro, 31 decembrie 2010.

²⁰⁸ Ibidem.

reputației a 3 persoane²⁰⁹. În 2007, Iosif Gligor trimisese către ziarurile Click și Informația de Alba articole despre o angajată a unei filiale a BCR Alba Iulia, care se fotografiase îmbrăcată sumar, în biroul în care lucra. Fotografii fuseseră publicate pe serverul intern al băncii de o prietenă a lui Sâmbotin, protagonista acestora. La server aveau acces toți angajații băncii. Ulterior fotografiile au circulat pe net, în special între cunoscuții acesteia. După o jumătate de an, fotografiile au ajuns și în atenția jurnalistului Iosif Gligor, care a redactat un articol cu titlul: „Iulia Sâmbotin a pozat goală”. În Informația de Alba, articolul a apărut cu titlul „Nora fostului director al BCR s-a pozat goală pe biroul din banca unde lucra”. În Click au apărut articole cu titlurile: „Funcționara bună de star porno” și „Sexi-consiliera, audiată de poliție”. PrimaTV (Iosif Gligor este corespondent al acestei televiziuni) a difuzat o știre pe acest subiect, care a fost sancționată de Consiliul Național al Audiovizualului cu 5.000 de lei pentru încălcarea dreptului la viață privată, pentru difuzarea de imagini pornografice și pentru încălcarea protecției copilului.

În decembrie 2010, Curtea de Apel Alba Iulia a casat decizia Tribunalului Alba în totalitate și a obligat reclamantii (Iulia Sâmbotin, Liviu Dan Sâmbotin, soțul acesteia și Liviu Sâmbotin, socru acesteia) la plata cheltuielilor de judecată ale pârâtului Iosif Gligor²¹⁰. Curtea a constatat că Iosif Gligor s-a comportat cu bună-credință și că articolele trimise către cele două publicații fuseseră informative și nu conțineră opinii și evaluări personale. Acestea fuseseră adăugate de editori. Curtea a adăugat că și astfel de opinii se află sub protecția articolului 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Curtea a mai constatat că fotografiile se aflau deja în spațiul public înainte de publicarea de către Iosif Gligor și PrimaTV, iar reclamanta nu făcuse nimic pentru a opri ștergerea lor de pe serverele băncii. Mai mult, ea nu a considerat că acestea îi pot leza în vreun fel familia. De asemenea, Curtea a constatat că demersul jurnalistului „a fost unul legitim, în condițiile în care, așa cum s-a reținut, a urmărit informarea opiniei publice”. Faptele relatate erau conforme cu adevărul, „iar în cauză nu s-a făcut dovada vreunei animozități personale între acesta și reclamantii ori a intenției de a leza în mod nejustificat reputația reclamantilor”²¹¹. Referitor la difuzarea de la știrilor PrimaTV, Curtea a mai spus că și acest pârât s-a comportat cu bună-credință și că „[r]eportajul în legătură cu reclamanta Sâmbotin reprezintă o știre de interes pentru public (...)”²¹².

Concluzii:

- Instanțele românești au început să respecte jurisprudența CEDO și să nu mai acorde cu atâtă ușurință pedepse pentru jurnaliștii și cetățenii acuzați că ar fi insultat, calomniat sau denigrat.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Faceți plângere la CEDO atunci când sunteți condamnați la plata unor daune disproporționate sau primiți pedepse exagerate pentru afectarea reputației unei persoane sau pentru încălcarea dreptului la viață privată.
- Informați-vă în legătură cu jurisprudența CEDO și folosiți-o drept argument în instanță, atunci când sunteți dați în judecată²¹³.
- Când sunteți implicați într-un proces, solicitați plata cheltuielilor de judecată.

Recomandări pentru autorități, politicieni și alți cetățeni:

- Respectați dreptul la libertatea de exprimare.
- Persoanele publice ar trebui să evite acționarea în instanță a jurnaliștilor, atunci când au la îndemână alte mijloace de a contracara informațiile defăimătoare la adresa lor (discursuri publice, conferințe de presă etc.).

²⁰⁹ Sentința civilă Nr. 1688/2009.

²¹⁰ Decizia civilă Nr. 196/A/2010.

²¹¹ Ibidem.

²¹² Ibidem.

²¹³ „Ghid juridic pentru ziariști”, ediția a III-a, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, ActiveWatch.ro, 2009.

6. CONFLICTE DE MUNCĂ

Anul 2010 a fost un an tensionat pentru ziariști, cu întârzieri salariale, restructurări, șicanări și presiuni patronale greu de tolerat. Au fost, însă, destui jurnaliști care s-au opus presiunilor și și-au apărat drepturile. (Mai jos, câteva cazuri care au ajuns în atenția noastră.)

În ianuarie 2011, Contractul Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media a fost prelungit, fără modificări, pentru încă 2 ani²¹⁴.

Cezar Ion, repus în funcția de director TVR

La doi ani de când a dat TVR în judecată pentru concediere abuzivă, jurnalistul Cezar Ion a câștigat procesul împotriva instituției, iar TVR a decis să rezolve litigiul pe cale amiabilă. „Între mine și televiziune s-a semnat un contract de tranzație prin care TVR s-a angajat să revoce a doua decizie de concediere de anul trecut și să-mi plătească drepturile salariale pe toată perioada în care am fost concediat, respectiv august 2008 - 1 iunie 2010”²¹⁵, a declarat jurnalistul, care și-a reluat funcția de director al Departamentului de Producție Editorială.

Alina Mirea vs Adevărul Holding

La începutul lunii iunie, jurnalista Alina Mirea a câștigat procesul în care contesta decizia Adevărul Holding de a o concedia. În septembrie 2009, jurnalista Alina Mirea, redactor-șef la Adevărul de Seară din Craiova, membră a Sindicatului Jurnaliștilor Profesioniști, a apelat la sprijinul organizației, după ce a fost concediată de holdingul patronat de Dinu Patriciu și condus de Răzvan Cornețeanu, în timp ce se afla în concediu medical și era internată în spital pentru o intervenție chirurgicală²¹⁶. Potrivit unui comunicat al FRJ MediaSind, „instanța a hotărât să repună părțile în situația anterioară concedierii și a obligat SC Adevărul Holding SRL la plata către contestatoare a despăgubirilor egale cu salariile indexate, majorate și reactualizate și cu celelalte drepturi de care ar fi beneficiat aceasta de la data concedierii și până la reintegrarea definitivă. Totodată, SC Adevărul Holding SRL a fost obligată și la plata cheltuielilor de judecată”²¹⁷. SC Adevărul Holding SRL a făcut recurs la Curtea de Apel Craiova²¹⁸, însă jurnalista a câștigat și acest proces.

Roxana Negoescu vs. Adevărul de Seară

Pe 14 iunie, jurnalista Roxana Negoescu, angajată la ediția de Târgoviște a publicației „Adevărul de Seară”, a aflat chiar din paginile ziarului că a fost concediată. Decizia a fost publicată într-un articol cu titlul „Reporter concediat

²¹⁴ Textul Contractului și actele adiționale pot fi găsite pe site-ul MediaSind.ro, la secțiunea „Drepturi Jurnaliști”.

²¹⁵ „Cezar Ion își reia funcția de director al Departamentului de Producție Editorială în TVR”, Mediafax.ro, 26 mai 2010.

²¹⁶ Raportul FreeEx 2009. Libertatea presei în România, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, mai 2010.

²¹⁷ „SC Adevărul Holding SRL începe să piardă procesele cu jurnaliștii”, MediaSind.ro, 11 octombrie 2010.

²¹⁸ „Alina Mirea vs Adevărul”, MediaSind.ro, 11 octombrie 2010.

pentru conflict de interese”, semnat de redactorul-șef Sabin Orcan. Motivul: ziarista scrisese despre neregulile repartizării locuințelor ANL, fiind la rândul său beneficiara unei astfel de locuințe, și îl citase în articol inclusiv pe soțul său. „Eu am prezentat subiectul, fără intenția de a-l scrie, dar editorul mi-a spus să mă ocup eu pentru că știu mai bine despre ce este vorba. I-am explicat că și eu sunt implicată, dar a insistat ca eu să-l scriu. Am documentat subiectul, timp în care primarul de la Aninoasa, Constantin Maricescu, m-a amenințat că știe multă lume și că o sa am probleme, apoi a încercat să o <<dăm la pace>>. În fine, l-am scris, apoi l-am predat editorului. A fost publicat fără probleme, după care acum am aflat și eu că am fost concediată. Nu am primit nici o decizie în acest sens, de aceea nu știu cum să reacționez. Cred însă că înainte de publicarea articolului despre mine ar fi trebuit să se facă o anchetă și să fiu întrebată despre aceasta situație. Nu am făcut nimic fără acceptul șefilor, apoi ar fi trebuit să oprească articolul de la publicare sau să roage pe altcineva să se ocupe de cazul ANL, dacă ar fi considerat că este vorba de un conflict de interese”²¹⁹, a spus jurnalista. Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind, la care jurnalista este afiliată, a trimis o notificare conducerii Adevărul, în vederea contestării în instanță a concedierii, întrucât „Șefii au reținut că ea ar fi încălcat codul deontologic pentru că a scris despre o poveste în care este implicată, chiar dacă ea nu avea nimic de câștigat, pentru că avea locuință. Nu, nu a fost sancționată cu reducerea lefei sau un avertisment, așa cum prevede legea, ci a fost dată afară”²²⁰.

Rodica Culcer, din nou șefă a știrilor TVR

La începutul lunii iulie, Rodica Culcer a revenit la șefia știrilor TVR, ca urmare a deciziei noului președinte-director general al SRTV, Alexandru Lăzescu²²¹. În 2007, vechiul Consiliu de Administrație al TVR restructurase postul jurnalistei, invocând „consumul exagerat de resurse corelat cu o scădere a audiențelor și a calității editoriale a programelor”²²². Rodica Culcer a susținut însă că decizia a fost o „pedeapsă politică”, deoarece s-a produs după ce jurnalista a decis publicarea unei știri care îl acuza de fapte de corupție pe ministrul Agriculturii din 2007, Decebal Traian Remeș. La acel moment, jurnalista a contestat în instanță restructurarea postului său, dar a pierdut procesul în două rânduri, atât în prima instanță cât și la recurs.

Tiberiu Lovin & Magdalena Tănăsescu vs România Liberă

Jurnalistul (devenit) freelancer Tiberiu Lovin a câștigat, în luna iulie, procesul intentat publicației România Liberă în anul 2009, pe motiv că a fost concediat abuziv. Jurnalistul fusese restructurat pentru că a refuzat trecerea plății de pe cartea de muncă pe drepturi de autor²²³. Decizia

²¹⁹ „Adevărul de Seară își concediază reporterii prin articole în ziar”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 15 iunie 2010.

²²⁰ „Roxana Negoescu vs Adevărul”, MediaSind.ro, 11 octombrie 2010.

²²¹ „Rodica Culcer: Am revenit de azi dimineață la conducerea Știrilor TVR”, C.M., HotNews.ro, 1 iulie 2010.

²²² „TVR: Rodica Culcer nu se va întoarce la Direcția Știri”, RomâniaLiberă.ro, 26 februarie 2009.

²²³ „România Liberă, dată în judecată de o parte dintre angajații disponibilizați”, 9am.ro, 27 aprilie 2009.

instanței a obligat publicația la „plata către contestator a unei despăgubiri egale cu salariile indexate, majorate și actualizate și cu celelalte drepturi de care ar fi beneficiat salariatul în temeiul contractului individual de muncă, de la data concedierii și până la data reintegrării efective”²²⁴.

În luna decembrie, și jurnalista Magdalena Tănăsescu, concediată tot pentru că a refuzat înlocuirea cărții de muncă cu contractul pe drepturi de autor, a câștigat procesul intentat ziarului România Liberă. Instanța a dispus ca angajatorul să o reintegreze și să-i plătească salariile pentru perioada în care a fost concediată abuziv²²⁵.

TVR vs Cosmina Păsărin (conflict contractual)

Pe 8 iulie, TVR a încheiat colaborarea cu vedeta TV Cosmina Păsărin, care prezenta emisiunea „Întâlnire DP2”, pe motiv că aceasta ar fi afișat un comportament „total neadecvat și nepotrivit din punct de vedere moral”²²⁶ într-un club de noapte, potrivit unui comunicat TVR. Totul a pornit de la un dans al vedetei, care seara era maestru de ceremonii într-un club. Conducerea televiziunii publice a considerat acest dans incompatibil cu statutul de colaborator al TVR. „Mă mir că nu m-au ars pe rug”²²⁷, a spus Cosmina, care a aflat decizia TVR din presă. Vedeta TV a precizat că TVR nu a prevăzut nici o interdicție de această natură în contractul de colaborare pe care l-a semnat.

Florentin Deac vs Cuvântul Liber

Tot în luna iulie, jurnalistul Florentin Deac, angajat de 13 ani la ziarul Cuvântul Liber, din Târgu Mureș, a fost concediat. Ziaristul a acționat în instanță decizia și a solicitat să i se acorde și unele drepturi de care nu beneficiase. „Am încredere că voi câștiga, întrucât faptele sunt clare: nu mi s-a plătit salariul corect, corespunzător calificării cu studii superioare, deci pot recupera diferențele pe 3 ani. Angajatorul nu mi-a plătit nici măcar cele 3 salarii cuvenite la plecare, nu mi-a acordat fidelitatea de 25%, deși am fost obligat să semnez un act draconic prin care mă oblig să nu angajez colegi la o firmă cu același obiect de activitate și nu am voie să compar prețurile ziarelor! Angajatorul nu mi-a plătit nici vechimea, fiindu-mi plătită doar 5 la sută, apoi făcându-se o șmecherie prin care aceasta a fost inclusă în salariu pentru a nu se mai plăti treptele următoare”, a povestit Florentin Deac.

„Să fie foarte clar. A fost concediat din rațiuni financiare. Toate părerile noastre sunt la dosar. Să lăsăm Justiția să-și facă treaba. Motivele sunt pur financiare. Nu vreau să discut mai mult”²²⁸, a declarat, pentru FreeEx, Lazăr Ladariu,

redactorul șef al publicației. În martie 2011, Instanța a obligat Cuvântul Liber să-i acorde jurnalistului Florentin Deac plata pentru studiile superioare pe 3 ani. Jurnalistul a făcut recurs, în încercarea de a obține și celelalte drepturi cerute. Procesul este în derulare.

Val de demisii la Telesport

În luna august, 90% dintre angajații Telesport și-au dat demisia, după 5 luni în care nu și-au primit salariile²²⁹. Telesport a intrat în faliment în aceeași lună²³⁰.

FRJ MediaSind cere respect pentru angajații Realitatea

La sfârșitul lunii august, FRJ MediaSind a cerut grupului Realitatea Media să sisteze abuzurile la adresa angajaților, care nu își mai primiseră salariile de luni de zile și fuseseră constrânși să renunțe la contractele individuale de muncă în favoarea contractelor pe drepturi de autor²³¹. În acest context, MediaSind a constatat că Realitatea Media a încălcat prevederile Contractului Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media.

Grevă la The Money Channel

Mai mulți angajați ai postului The Money Channel au intrat în grevă, pe 31 august, din cauză că nu-și mai primiseră salariile de trei luni. După aproximativ o oră de grevă, conducerea i-a convins pe angajați să renunțe la protest²³². Cum întârzierea plății salariilor a continuat, tensiunile au reizbucnit în lunile următoare.

Foști angajați vs Ziua & Cotidianul

În luna septembrie, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) București a dispus ca foștii angajați ai ziarului Ziua (închis în ianuarie 2010) să-și primească salariile restante, în valoare totală de 331.289 lei²³³.

ANOFM a dispus și ca 48 de foști angajați ai ziarului Cotidianul (publicație închisă în decembrie 2009) să primească salarii compensatorii și restante în valoare de 250.000 de lei²³⁴.

Concluzii:

- Cei mai mulți jurnaliști care atacă în instanță măsurile abuzive ale angajatorilor au câștig de cauză.
- În contextul crizei economice, mai mulți angajatori au făcut presiuni pentru înlocuirea cărții de muncă cu contractul de drepturi de autor.

²²⁴ „Tiberiu Lovin se alătură listei de jurnaliști care au învins România Liberă în instanță”, Ziaronline.wordpress.com, 20 iulie 2010.

²²⁵ „Încă un ziarist restructurat a câștigat procesul cu România Liberă”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 22 decembrie 2010.

²²⁶ „TVR a renunțat la Cosmina Păsărin din cauza <<comportamentului imoral>> al acesteia”, Realitatea.net, 8 iulie 2010.

²²⁷ „Cosmina Păsărin: Mă mir că nu m-au ars pe rug”, Ioana Nechifor, ZiarulRing.ro, 13 iulie 2010.

²²⁸ „Povestea jurnalistului Florentin Deac, concediat după 13 ani în slujba <<Cuvântului Liber>>”, FreeEx, 31 ianuarie 2011.

²²⁹ „Demisii în grup la Telesport”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 11 august 2010.

²³⁰ „Telesport intră în faliment”, R.M., HotNews.ro, 5 august 2010.

²³¹ „FRJ MediaSind solicită Realitatea Media să-și trateze angajații cu respect”, MediaSind.ro, 31 august 2010.

²³² „Grevă la The Money Channel”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 31 august 2010.

²³³ „Angajații de la defunctul ziar Ziua își vor primi salariile restante”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 6 octombrie 2010.

²³⁴ „Foștii angajați de la Cotidianul vor primi 2,5 miliarde de lei vechi”, Tiberiu Lovin, ReporterVirtual.ro, 8 septembrie 2010.

Recomandări pentru jurnaliști:

- Doar un contract de muncă vă garantează drepturile. Informați-vă cu privire la acestea și nu acceptați clauze care contravin Contractului Colectiv de Muncă (CCM), întrucât sunt ilegale²³⁵.
- CCM include și clauza de conștiință - una din armele împotriva comenzilor editoriale.
- Mare precauție la semnarea contractului de drepturi de autor, deoarece a fost folosit pentru șantajarea jurnaliștilor și pentru a eluda prevederile Codului Muncii și ale Contractului Colectiv de Muncă la Nivelul Ramurii Mass-Media.
- Când vă confrunțați cu un litigiu de muncă, apelați la un avocat specializat, ori la un sindicat al jurnaliștilor sau la un ONG media.

7. ETICĂ

După ce presa românească a trecut prin concedieri masive și scăderi ale bugetelor, unii jurnaliștii au încercat cu disperare să facă audiență. Pentru aceasta, au ales uneori cele mai simple căi, dar și lipsite de etică. Iată câteva exemple.

Morții umblă în prime-time

Mădălina Manole. Sinuciderea cântăreței Mădălina Manole a fost speculată cu entuziasm de televiziuni și presa scrisă. Doar înmormântarea, transmisă în direct de patru posturi (Pro TV, Antena 1, Antena 3 și Realitatea TV), a fost urmărită de aproape 2,5 milioane de români²³⁶. „Înghesuite în jurul gropii, televiziunile au transmis toate detaliile funeraliilor, după o zi în care dispariția Mădălinei Manole a fost reflectată exagerat mai ales de către canalele de știri”²³⁷, scria jurnalistul Petrișor Obae.

Televiziunile au prezentat în detaliu felul în care s-a sinucis cântăreța, au vânat familia îndurerată pentru declarații și au difuzat poze cu copilul rămas orfan. Pentru aceste abordări, CNA a sancționat Antena 1, TVR 1, Antena 3, Realitatea TV și Kanal D cu 8.300 de euro în total.

Mai mult, redactorul șef al agenției de presă Agerpres a inventat un interviu cu Mădălina Manole cu o zi înainte de sinucidere. Materialul scris de Marina Bădulescu era un colaj de citate de pe blogul Mădălinei Manole și declarații mai vechi. După sinucidere, a fost preluat de toată presa și redifuzat de Agerpres sub titlul: „Ultimul interviu”²³⁸. Autoarea falsului interviu a fost suspendată două luni, apoi a redevenit redactorul șef al Agenției Naționale de Presă²³⁹. La începutul anului 2011 a demisionat.

După două zile de mediatizare intensă, o femeie s-a sinucis cu aceeași substanță ingerată de Mădălina Manole. „Se uita la știri, iar, apoi, a venit la mine, s-a uitat în ochii mei și mi-a zis: «Dacă fata asta frumoasă a ales o moarte atât de simplă, ce ar fi să încerc și eu?!»”, relatează tabloidul CanCan că ar fi spus femeia, într-un articol numit: „De necrezut! S-a sinucis cu Furan după modelul Mădălinei Manole”²⁴⁰.

Adrian Păunescu, soții Ceaușescu. O expunere similară au avut moartea lui Adrian Păunescu și deshumarea soților Ceaușescu. În ultimul caz, rudele Ceaușeștilor le-au interzis jurnaliștilor să intre în cimitir, așa că Realitatea TV a survolat cimitirul cu un elicopter și a trimis un reporter de gherilă, care a reușit să treacă de filtrele de securitate și să relateze

²³⁶ „Mădălina Manole, înmormântată în direct cu 2,5 milioane de români”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 18 iulie 2010.

²³⁷ Ibidem.

²³⁸ „Agerpres a căzut în propria capcană! Falsul interviu cu Mădălina Manole a fost republicat de directorul general adjunct!”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 16 iulie 2010.

²³⁹ „REVOLTĂTOR: Autoarea falsului interviu cu Mădălina Manole va fi repusă în funcție!”, Petrișor Obae, PaginaDeMedia.ro, 17 septembrie 2010.

²⁴⁰ „De necrezut! S-a sinucis cu Furan după modelul Mădălinei Manole”, CanCan.ro, 16 iulie 2010.

²³⁵ Ghidul drepturilor salariatului pentru ziaristi - ediția a II-a, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, ActiveWatch.ro, 2009.

dintre cruci, la 10 m de sicriu²⁴¹.

Sinucidere în reluare, pistol în direct. Au fost și alte cazuri în care, chiar și fără vreo vedetă moartă, televiziunile s-au întrecut în macabru. Pe 4 iulie, Antena 3 a difuzat în buclă o filmare cu telefonul mobil în care un bărbat din Slatina s-a aruncat de la etajul șase și a murit²⁴². Pe același post, Mircea Badea, care a primit de la publicul Realitatea TV titlul de „cel mai bun jurnalist din România”²⁴³, a scos pistolul în direct și a spus: „Cred că în România, lucrurile vor fi ca în Brazilia, unde oamenii vor fi amenințați cu arma pe stradă ca să fie jefuiți. De aceea prefer să mă protejez de astfel de incidente neplăcute”²⁴⁴.

Sergiu Băhăian. Alt caz a atras atenția CNA pentru posturile Kanal D, Antena 1, Antena 3, Național TV, ProTV, TVR1 și Realitatea TV pentru că au descris detaliat felul în care Sergiu Băhăian și-ar fi ucis victimele. De exemplu, Kanal D a explicat că „trupurile a două victime au fost tranșate; o a treia persoană a fost găsită într-o hazna, medicii spunând că a fost îngropat de viu. (...) După ce erau drogate, victimele fie erau îngropate de vii, fie erau ucise cu un ciocan și apoi aruncate în apa canalului Dunăre-Marea Neagră”²⁴⁵.

Cristi Tabără, violat de presă

Pe 27 iulie, Evenimentul Zilei a lansat știrea „Cristian Tabără, cercetat pentru viol”, în care se povestea cum fiica unei foste iubite a jurnalistului a depus plângere pentru viol. În articol se menționa în treacăt o declarație a mamei: „Nu a fost vorba despre un viol propriu-zis”²⁴⁶.

În următoarele zile, subiectul a explodat în paginile tabloidelor. Libertatea a avut pe prima pagină un citat imens: „<<Da, mi-a alunecat degetul în vaginul fetei>>”, între poza lui Tabără și a fetei în costum de baie. Explicația era în supratitlu, scrisă cu un font mult mai mic - de fapt, mama fetei susținea că Tabără a recunoscut violul²⁴⁷. Click a publicat articolul „TABĂRĂ, probleme cu potența?”. Sub el, alt articol titra „20% din români suferă de impotență”²⁴⁸. În același timp, minora a apărut în ziare și la televiziuni în costum de baie, chiar dacă cu fața blurată.

Pe 15 februarie 2011 a venit verdictul procurorului: Cristian Tabără e nevinovat. Informația a fost expediată de presă cu câte o știre și abandonată a doua zi. În Evenimentul Zilei, articolul despre nevinovăție a avut 1922 de vizualizări, pe când articolul despre acuzație a avut 23.684 vizualizări²⁴⁹.

²⁴¹ „Deontologia are drept de survol”, Ionuț Codreanu, blog.ActiveWatch.ro, 21 iulie 2010.

²⁴² „Imagini șocante. Un bărbat a murit după ce s-a aruncat de la etajul șase (VIDEO)”, Antena3.ro, 4 iulie 2010.

²⁴³ „Băsescu cel mai bun politician, Mircea Badea cel mai bun jurnalist”, Libertatea.ro, 22 decembrie 2009.

²⁴⁴ „Mircea Badea, greu de ucis! Are mereu pistol la el, l-a arătat în emisiune”, CanCan.ro, 27 iulie 2010.

²⁴⁵ Decizia CNA nr.200, 26 ianuarie 2010.

²⁴⁶ Cristian Tabără, cercetat pentru viol, Raluca Dan, EvZ.ro, 27 iulie 2010

²⁴⁷ „Alexandra nu minte! Cristi, de ce nu recunoști ce i-ai făcut?», Libertatea, 29 iulie 2010.

²⁴⁸ „DERAPAJ GRAV: Libertatea îl vinde pe Cristian Tabără cu un presupus citat pe prima pagină, în care își recunoaște vina!”, Petrișor Obae, Pagina-deMedia.ro, 29 iulie 2010.

²⁴⁹ „Verdictul procurorilor: NUP pentru Cristian Tabără”, Raluca Dan, EvZ.

Jurnaliștii nu vor să fie confundați cu romii

În luna septembrie, deputatul PDL Silviu Prigoană a propus schimbarea denumirii persoanelor de etnie romă în „țigani”, motivând că străinii ar putea să-i confunde cu românii²⁵⁰. Cu ocazia aceasta, cotidianul Jurnalul Național și-a reluat campania „Țigan în loc de rom”²⁵¹, începută în 2009. Justificarea: „Recrudescența infracțiunilor comise de țigani în Italia și nu numai, precum și asocierea acestor fapte cu poporul român prezentat ca un popor de violatori, hoți are efecte negative nu numai asupra țării noastre ca imagine, ci și asupra românilor de bună-credință care merg în străinătate să câștige un ban cinstit”²⁵².

În acest context, s-a continuat etnicizarea infracțiunilor, ca de exemplu în știrile: „Aseară, într-un spital din Craiova: 30 de romi au agresat două asistente și un medic și l-au luat acasă pe un pacient, cu tot cu pat” sau „FOTO Bătaie cu răngi și săbii în Rahova”²⁵³ - care sublinia în șapou că „Doi bărbați de etnie rromă s-au bătut cu răngi, cuțite și pietre în cartierul Rahova, potrivit Poliției Capitalei”.

Comentariile rasiste nu sunt moderate. De exemplu, în știrea din Adevărul a fost aprobat comentariul „Ciori Împutzite! La muncă sau la zid cu ei! Sunt singurele opțiuni rămase. Eu prefer zidul, că la muncă oricum nu sunt buni de nimic. Putem încerca totuși să îi punem să sape câteva tuneluri prin Carpați ca să nu ne mai coste atâta autostrăzile!”²⁵⁴ și altele în același stil.

Cațavencu și xenofobia

CNA a amendat în iunie 2010 Realitatea TV pentru că a transmis un spot publicitar pentru Academia Cațavencu²⁵⁵. Pe ecran apăreau reprezentări istorice cu lupte și orașe medievale în flăcări, intercalate cu imagini din prezent - Marko Bela la Cotroceni și Kelemen Hunor la depunerea jurământului de ministru. Peste imagini era suprapus următorul mesaj:

„În secolul IX, ungurii au năvălit în Europa prin zona Munților Urali. Organizați în hoarde și folosind o tactică de luptă specifică popoarelor de stepă, acești cotropitori au știut să-i îngrozească pe contemporani și să obțină multe victorii asupra lor. Ultima victorie datează din teribilul an 2010 când ungurii au reușit să domine un popor leneș din Sud-Estul Europei care le-a predat fără luptă Ministerul Culturii. Cultura sub ocupație maghiară. Citește miercuri în „Academia Cațavencu”.

CNA a spus că „spotul induce, în mod tendențios, un mesaj negativ referitor la minoritatea maghiară și la reprezentanții acesteia, care ar fi «cotropitori», și care, așa cum spotul lasă să se înțeleagă, nu ar avea acces la funcții

ro, 15 februarie 2011

²⁵⁰ „Rom sau țigan?”, Victor Turșan, RomâniaLiberă.ro, 18 noiembrie 2010.

²⁵¹ „Țigan în loc de rom”, Jurnalul Național, Jurnalul.ro, 20 aprilie 2010.

²⁵² „Propunere Jurnalul Național: <<Țigan>> în loc de <<rom>>”, Gabriela Antoniu, 2 martie 2009.

²⁵³ „Bătaie cu răngi și săbii în Rahova”, Simona Soare, Adevărul.ro, 9 septembrie 2010.

²⁵⁴ Ibidem.

²⁵⁵ Decizia CNA nr. 620 din 24-06-2010

de conducere în statul român, decât în urma dominării unui «popor leneș», respectiv poporul român”.

Concluzii:

- Televiziunile au speculat decesul unor persoane celebre și au transformat moartea acestora într-un spectacol mediatic. Familiile lor au fost aproape hărțuite și atrase într-un joc de declarații morbide.
- Mass-media continuă să etnicizeze infracțiunile și acceptă comentarii extrem de violente și rasiste din partea unor cititori.
- Dificultățile financiare au creat un climat de instabilitate și compromis în presă.

Recomandări pentru jurnaliști și editori:

- Tratați echidistant și responsabil subiectele referitoare la minorități. Nu atribuiți unei minorități incidente singulare.
- Moderați comentariile rasiste și care instigă la ură pe Internet.
- Sancționați public derapajele etice.
- Respectați separația puterilor în stat - nu vă erijați în judecători și nu faceți presiuni asupra instanțelor să ia o anumită decizie.
- Informați publicul despre fapte relevante și verificabile.
- Dezbateți, adoptați și faceți public un cod etic al redacției.

8. LEGISLAȚIE

Codurile Penal și Civil

În august 2010, Procurorul General al României a promovat un recurs în interesul legii prin care a solicitat Înaltei Curți de Casație și Justiție să constate caracterul neunitar al jurisprudenței și să pronunțe o decizie obligatorie, privind articolele 205, 206, 207 din Codul penal (care vizează infracțiunile de insultă și calomnie), care să asigure aplicarea unitară a legii în această privință. Recursul ridică problema faptului că exista o interpretare neunitară la nivelul instanțelor a deciziei Curții Constituționale¹ din ianuarie 2007, care declarase neconstituțională dezincriminarea în 2006 de către Parlamentul României a infracțiunilor de insultă și calomnie. Astfel, unele instanțe au considerat că decizia Curții Constituționale avea drept consecință reincrimnarea acestor delict. Alte instanțe au considerat că decizia Curții Constituționale nu însemna că cele două delict redevin penale.

Recursul promovat de Procurorul General era în favoarea celei de-a doua opinii juridice². Recursul a fost admis în octombrie prin decizia nr. 8/2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite, care a stabilit că articolele 205, 206, 207 Cod penal nu sunt în vigoare³.

Acest recurs limpezește după aproape 4 ani o situație de incertitudine legislativă. În consecință, putem spune că decizia ICCJ confirmă faptul că orice sancțiune de drept penal (amendă penală sau amendă administrativă) pentru fapte de insultă și calomnie, dispusă de către organele judiciare ulterior datei de 12 august 2006 (data de intrare în vigoare a legii de abrogare a art. 205 - 207 Cod penal), a încălcat o condiție esențială prevăzută de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, deoarece interferența cu dreptul garantat de art. 10 din Convenția Europeană nu era prevăzută de lege⁴.

În ceea ce privește noile Coduri penal și civil, reamintim că, deși Guvernul a impus Parlamentului în 2009 să le adopte în procedură de urgență⁵, intrarea în vigoare a acestor acte normative a fost amânată pentru o lungă perioadă. Astfel, codurile ar urma să intre în vigoare în octombrie 2011, sau la 1 ianuarie 2012 (Guvernul a anunțat că, până în iunie 2011, va trimite Parlamentului legile de punere în aplicare a codurilor), deci la peste doi ani de la adoptarea lor grăbită și cu dezbateri publice sumare. Drept urmare, până la intrarea efectivă în vigoare a noilor coduri, rămân valabile prevederile vechilor Coduri civil și penal⁶.

¹ Nr. 62 din 18 ianuarie 2007 (Monitorul Oficial nr. 104 din 12 februarie 2007). Mai multe detalii despre decizia CC din 2007 în Raportul FreeEx - Libertatea presei în România 2007, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, ActiveWatch.ro, mai 2008.

² Recurs în Interesul Legii, Procurorul General al României, Laura Codruța Kovesi, 25 august 2010.

³ Decizia ICCJ nu a fost încă redactată și publicată în Monitorul Oficial, dar a fost făcută publică printr-un comunicat oficial cu privire la această soluție.

⁴ Vezi „Ghidul juridic pentru ziaristi - ediția III”, publicat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei; autori: Monica Macavei, Adriana Dăgăliță, Dan Mihai; ActiveWatch.ro, București, 2009, pag. 9-11.

⁵ Mai multe detalii despre negocierile pe marginea noilor Coduri Civil și Penal pot fi găsite în Raportul FreeEx - Libertatea presei în România 2009, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, ActiveWatch.ro, mai 2010.

⁶ Pentru o analiză detaliată a modului de aplicare al articolelor din Codul Penal care afectează libertatea de exprimare (insulta și calomnia - acum eliminate prin decizia ICCJ din octombrie 2010, propaganda în favoarea statului totalitar - art. 166, acțiuni împotriva ordinii constituționale

Deși noile coduri vor intra în vigoare după mai mult de 2 ani de la adoptare, în spațiul public nu există suficiente informații care să confirme existența unor programe substanțiale și eficiente de pregătire a magistraților (judecători, procurori) și a avocaților cu privire la acestea, astfel că există riscul unei aplicări neunitare, chiar extrem de diferite, a noilor prevederi.

În ceea ce privește presa, din noul Cod Penal au fost eliminate infracțiunile referitoare la defăimarea persoanei (insulta și calomnia), dar a fost introdusă o infracțiune referitoare la încălcarea vieții private. De asemenea, proiectul de cod mai conține câteva infracțiuni care afectează libertatea de exprimare: compromiterea intereselor justiției, comunicarea de informații false, propaganda pentru război, divulgarea secretului care periclitează siguranța națională (vezi în Anexa 1 care este conținutul acestor infracțiuni).

Noul Cod Civil conține prevederi detaliate și limitative referitoare la încălcarea dreptului la viață privată, a dreptului la imagine, reputație și demnitate și introduce o formă de interdicție temporară a publicării (art. 253, alin 1: „Persoana fizică ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost lezate ori amenințate poate cere oricând instanței: (...) b) încetarea încălcării și interzicerea pentru viitor, dacă aceasta durează încă.”). Pevederile noului cod pot fi citite în Anexa 2.

Legislația audiovizuală

Pe parcursul anului 2010, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) a lucrat la un proiect de modificare a **Codului de reglementare a conținutului audiovizual**. Varianta în vigoare a Codului fusese adoptată în 2006 și era necesară completarea și consolidarea acesteia. Codul trebuia să fie aliniat și la legea modificată după noua Directivă a Serviciilor Media Audiovizuale și la alte documente recente ale Uniunii Europene cu incidență asupra audiovizualului⁷. CNA a constituit un grup de lucru și a făcut mai multe consultări publice cu diferiții actori interesați.

Noul Cod a fost adoptat în februarie 2011⁸. Codul aduce îmbunătățiri reglementărilor din audiovizual. Principalele modificări au vizat: regimul publicității (condițiile pentru plasarea de produse, publicitatea virtuală, publicitatea pe ecran partajat, sponsorizare); întărirea regulilor de comunicare noncomercială; înăsprirea regulilor privind protecția copilului și înnoirea regulilor de clasificare a programelor; întărirea regulilor privind jocurile și concursurile; adaptarea regulilor privind protecția demnității umane, a dreptului la propria imagine și a regulilor privind dreptul la replică; întărirea regulilor privind asigurarea informării corecte și a pluralismului. O noutate în Cod o reprezintă liberalizarea publicității la furnizarea de servicii medicale publice, de stat și private (cabinete, clinici, spitale, farmacii etc.).

- art. 166/1, comunicarea de informații false - art. 168/1, divulgarea scretului care periclitează siguranța statului - art. 169, ofensa adusă unor însemne - art. 236, sfidarea organelor judiciare - art. 272/1, instigarea la discriminare - art. 317), vezi „Ghidul juridic pentru ziaristi - ediția III”, publicat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei; autori: Monica Macavei, Adriana Dăgăliță, Dan Mihai; ActiveWatch.ro, București, 2009.

⁷ Cnf. Raportului Anual pe 2010 al CNA, p.7.

⁸ Decizie nr. 220 din 24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual, publicată în Monitorul Oficial Nr. 174 din 11 martie 2011.

Câteva articole se impun a fi discutate mai detaliat. De exemplu, noua decizie dă o definiție mai restrictivă a interesului public. Astfel, „sunt considerate a fi de interes public justificat orice probleme, fapte sau evenimente care influențează societatea sau o comunitate, în special cu privire la: a) prevenirea sau probarea săvârșirii unei fapte cu incidență penală; b) protejarea sănătății sau siguranței publice; c) semnalarea unor afirmații înșelătoare sau a unor cazuri de incompetență care afectează publicul”⁹. Definiția va fi aplicată în special în raport cu respectarea de către radiodifuzorii a dreptului persoanelor la viața privată și de familie, domiciliu și corespondență. Astfel, este interzisă difuzarea de știri, debateri, anchete sau de reportaje audiovizuale care constituie imixtiuni în viața privată și de familie a persoanei, fără acordul acesteia¹⁰. Fac excepție situațiile în care sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) existența unui interes public justificat; b) existența unei legături semnificative și clare între viața privată și de familie a persoanei și interesul public justificat¹¹. De asemenea, este interzisă difuzarea convorbirilor ori a imaginilor înregistrate cu microfoane și camere de luat vederi ascunse, cu excepția situației în care înregistrările astfel obținute nu puteau fi realizate în condiții normale, iar conținutul lor prezintă un interes public justificat. Totuși, un articol se referă și la dreptul la imagine: „Dreptul la propria imagine nu trebuie să împiedice aflarea adevărului în probleme de interes public justificat”¹².

Definiția codului din 2006 era mult mai largă: „În sensul prezentului cod, sunt considerate a fi de interes public justificat orice probleme, fapte sau evenimente locale ori naționale, cu semnificație pentru viața comunității”. ActiveWatch, Centrul pentru Jurnalism Independent și APADOR-CH au pledat în fața CNA pentru menținerea vechii definiții, pe principiul că acoperea toate situațiile de interes public, așa cum se regăsesc ele în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului sau în alte jurisdicții europene.

O altă problemă o ridică un articol care interzice „difuzarea de imagini sau de înregistrări cu persoane aflate în stare de reținere, arest sau care execută o pedeapsă privativă de libertate, fără acordul acestora, având în vedere că orice persoană acuzată sau cercetată pentru săvârșirea unei infracțiuni este prezumată nevinovată atât timp cât nu a fost condamnată printr-o hotărâre judecătorească definitivă”¹³. Redactat cu intenția de a contribui la respectarea prezumției de nevinovăție, articolul nu conține nicio excepție referitoare la filmarea în spațiul public. Mai mult, împiedică filmarea în interiorul instanțelor, deși Consiliul Superior al Magistraturii o permite (doar pentru sala de judecată este necesar acordul judecătorului și al părților)¹⁴. Articolul nu conține nicio excepție de interes public și încalcă dreptul la informare. CNA a argumentat că practica aducerii persoanelor la instanță cu cătușe și difuzarea imaginilor acestor persoane încalcă dreptul lor la imagine și afectează prezumția de nevinovăție.

Codul mai statuează și că: „informarea cu privire la un fapt sau un eveniment [trebuie] să fie corectă, verificată și prezentată în mod imparțial și cu bună-credință”.

⁹ Art. 31.

¹⁰ Art. 33, alin. 3.

¹¹ Art. 33, alin. 4. Prevederea aceasta se regăsea și în vechiul Cod.

¹² Art. 32, alin. 3. Prevederea aceasta se regăsea și în vechiul Cod.

¹³ Art. 42.

¹⁴ „Ghid de bune practici pentru cooperarea între instanțe, parchetele de pe lângă acestea și mass-media”, adoptat de Consiliul Superior al Magistraturii prin Hotărârea nr. 277 din 13/04.2006.

Formularea a fost criticată pe baza faptului că jurnalistul nu poate fi deținătorul adevărului absolut¹⁵. El are, conform jurisprudenței CEDO, obligația de a informa cu bună-credință. O formulare alternativă propusă în dezbateri a fost: „informarea cu privire la un fapt sau un eveniment [trebuie] să fie prezentată în mod echilibrat, echidistant și cu bună-credință, după ce s-au depus eforturi rezonabile pentru verificarea informațiilor”¹⁶. Formularea care conține cuvântul „corect» a fost menținută în textul final, argumentându-se că și Codul Ofcom (autoritatea britanică din domeniul audiovizual) conține o formulare similară.

Un articol care ar fi garantat libertatea de exprimare a radiodifuzorilor și a jurnaliștilor, interzicând ingerințele editoriale, a fost eliminat din forma finală a Codului.

Textul mai este criticabil în câteva detalii, dar, în fond, important este cum îl va interpreta CNA în practică.

Imediat după adoptarea Codului și publicarea lui în Monitorul Oficial, în martie 2011, în Comisia de cultură, arte și mass-media a Camerei Deputaților fost inițiat un proiect de lege care integra majoritatea Codului în textul Legii audiovizualului¹⁷. Inițiativa era neavenită, având în vedere faptul că, odată intrate în lege, prevederile ar fi devenit mai puțin flexibile, iar CNA nu ar mai fi avut libertatea de a-și ajusta politicile de control în funcție de schimbările din peisajul audiovizual. Pe parcursul dezbaterilor de la Comisie, proiectul a fost modificat, astfel încât articolele amendate sau adăugate la lege au o formă mai rezonabilă. Câteva prevederi limitative au fost totuși introduse. De exemplu, în forma din proiectul actual, filmarea cu camera ascunsă se va putea face în condiții mai restrictive față de cele prevăzute în cod.

Proiectul urmează să fie dezbătut de plenul Camerei și apoi înaintat către Senat (camera decizională).

În noiembrie 2010, CNA a lansat o dezbatere privind necesitatea modificării principiului *must carry* în audiovizual.

Conform art. 82, alin. 1 din Legea Audiovizualului, distribuitorii de servicii de programe au obligația să includă în oferta lor programele Societății Române de Televiziune destinate publicului din România (6 televiziuni), și, în ordinea descrescătoare a indicelui anual de audiență, în limita a 25% din numărul de programe transmise, să includă radiodifuzori cu licența în România care nu sunt condiționați în niciun fel la retransmisie (nici tehnic, nici financiar)¹⁸. La aceștia se adaugă 2 posturi locale, 2 regionale și un post pentru minorități acolo unde este cazul, adică minoritatea este de peste 20%, plus TV5 (în cazul căruia România are un acord de promovare a distribuției acestuia, cu Franța). Radu Petric, președintele Asociației de Comunicații prin Cablu, a spus că „Prin modificarea legii, la cele 25% programe comerciale din legea veche se adaugă nouă programe locale, regionale și cele care fac parte din înțelegeri ale statului (TV5), fapt care face ca *must carry* să reprezinte acum 40% din grilele de programe»¹⁹.

CNA a deschis o dezbatere asupra viabilității acestui

¹⁵ Comentariile ActiveWatch, Centrul pentru Jurnalism Independent și APADOR-CH.

¹⁶ Comentariile ActiveWatch, Centrul pentru Jurnalism Independent și APADOR-CH.

¹⁷ Pl-x nr. 48/2011. Inițiatori: Raluca Turcan, Cezar Preda, Brîndușa Novac, Doinița-Mariana Chircu.

¹⁸ Art. 82 din Legea audiovizualului nr. 504/2002 cu modificările și completările ulterioare.

¹⁹ „LEGE-DREPT COMUNITAR-ÎNCĂLCARE / Legea audiovizualului încalcă principiul neutralității tehnologice”, Media Express, 26.01.2010.

articol. Mai multe probleme au fost ridicate în dezbaterile de la CNA. O primă sursă de nemulțumire a fost faptul că regula, așa cum este ea definită acum în lege, obligă cabliștii să difuzeze televiziuni cu un conținut educativ și cultural mai scăzut, centrate pe divertisment, așa cum ar fi FavoritTV, MyneleTV, PartyTV, TarafTV²⁰. S-a afirmat în dezbateri că principiul *must carry* are rolul să-i protejeze de regulile dure ale pieței pe cei care oferă un serviciu public, comunitar, eventual cultural, la care în condițiile strict capitaliste consumatorii nu ar avea acces. „Am ajuns în situația că unii cabliști nu mai voiau să retransmită canale de manele și noi a trebuit să-i sancționăm”, a declarat Răsvan Popescu, președintele CNA²¹.

S-a mai afirmat că includerea în pachetul obligatoriu creează un cerc vicios, care nu ajută intrarea pe piață a canalelor noi (cei care sunt incluși apar automat și în măsurători, deci și în planul de *media buying* al agențiilor de publicitate) și este contrar principiului cererii și ofertei.

O altă problemă ridicată a fost faptul că există companii de media care au unele posturi libere la difuzare, iar altele sunt contra cost. Cazul cel mai controversat este al Grupului Antena TV, patronat de familia Voiculescu, care negociază cu cabliștii difuzarea televiziunilor libere, condiționată de cumpărarea celor contra cost²². În replică, Antena Group a dat în judecată RCS&RDS, solicitând recuperarea unui prejudiciu estimat la circa 60 de milioane de euro, care ar fi cauzat de operatorul de comunicații „în ultimii trei ani, prin perceperea ilegală de la publicul abonat a tarifelor pentru retransmiterea canalelor *must carry*»²³. Alte grupuri de media, cum este cel structurat în jurul Pro TV, nu au fost raportate public ca impunând astfel de condiții. De exemplu, deși televiziunea fanion a Media Pro - Pro TV - este gratuită, restul televiziunilor din grup - Acasă, Pro Cinema, Sport.ro sau MTV România - sunt distribuite pe baza unui tarif per abonat.

S-a mai arătat că există canale ca Discovery sau National Geographic, multe televiziuni muzicale și aproape toate televiziunile pentru copii care nu au licență în România și nu pot fi incluse în pachetul *must carry*, ceea ce creează o discriminare de tratament comercial pe piața distribuției de televiziune din România.

La polul opus, a fost exprimată opinia că, dacă principiul *must carry* se modifică, există riscul ca, pe o piață în care cabliștii au uneori monopol la nivel local, aceștia să cedeze unor presiuni și să elimine din grilă, de exemplu, posturi indezirabile politic²⁴.

Cea mai liberală propunere în dezbaterile CNA din noiembrie 2010 a fost ca în *must carry* să fie incluse doar

²⁰ Vezi lista completă pe site-ul CNA: <http://www.cna.ro/Topul-sta-iilor-TV.html>.

²¹ „CNA vrea să elimine posturile de manele din grilele cabliștilor, dar nu și regula <<must carry>>”, Mediafax.ro, 24 noiembrie 2010.

²² RCS&RDS a făcut o reclamație la începutul lunii aprilie 2011 la Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) împotriva Antena TV Group, acuzând că i se condiționează retransmisia posturilor Antena 1 și Antena 3, care au statut „must carry” de difuzarea contra cost a posturilor Antena 2 și Euforia. În „Antena Group a dat în judecată RCS&RDS, cerând recuperarea unui prejudiciu estimat la 60 de milioane de euro”, Adrian Vasilache HotNews.ro, 21 aprilie 2011.

²³ Ibidem.

²⁴ „Opțiunea cetățeanului este foarte limitată. Există orașe întregi în care nu există decât un cablist. În momentul în care ne-am luat mâna de pe canalele de televiziune protejate de «must carry» există riscul de distorsiuni din partea acestui monopol al cabliștilor», a spus Răsvan Popescu, citat în „CNA vrea să elimine posturile de manele din grilele cabliștilor, dar nu și regula <<must carry>>”, Mediafax.ro, 24 noiembrie 2010.

televiziunile publice TVR1, TVR2, TVR Cultural, 2 posturi locale, 2 regionale, 1 post pentru minorități unde este cazul, și TV5²⁵. O altă propunere a fost ca la această listă să se aduge și câteva alte televiziuni publice europene, cum ar fi BBC, DeutscheWelle sau Arte.

Propunerile au fost prezentate de CNA, la sfârșitul lunii noiembrie, în fața Comisiei de cultură, arte și mass-media a Camerei Deputaților, în ideea că deputații ar trebui să includă aceste prevederi în inițiativa de modificare a legii audiovizualului inițiată de mai mulți deputați, printre care președinta Comisiei de cultură a Camerei, Raluca Turcanu (PDL).

Modificarea principiului *must-carry* a fost totuși criticată inclusiv de mai multe voci din interiorul CNA. De asemenea, Asociația Română de Comunicații Audiovizuale (ARCA), asociația principalilor radiodifuzori de pe piață, a cerut Parlamentului să nu dea curs cererii de modificare a legii, așa cum propusese majoritatea membrilor CNA. ARCA a afirmat că „amendamentele propuse ar genera un risc major de lezare a interesului public, prin aceea că decizia asupra accesului publicului la posturile românești private ar urma să fie lăsată la discreția distribuitorilor prin cablu și satelit”²⁶. ARCA a mai spus că regula *must carry* este „o regulă general practică în Europa și în lume și s-a materializat pentru prima dată în România în relația între distribuitorii prin cablu și televiziunile private prin acordul realizat de asociația televiziunilor și radiourilor (ARCA) și asociația distribuitorilor prin cablu (ACC), fiind ulterior, în 2002, integrată în legea audiovizualului. [...] Ca urmare a modificărilor propuse de CNA, regula *must carry* ar fi urmat să dispară, cu riscul ca televiziunile private să fie obligate să plătească pentru retransmisia în cablu a programelor lor, exact în momentul în care criza economică prelungită a redus drastic sursele lor de finanțare”²⁷.

În replică, Radu Petric, președintele Asociației de Comunicații prin Cablu a afirmat: „Cred că este cazul să adaptăm legislația la noile realități din piață. Dacă la începutul anilor '90 scopul era de a încuraja apariția de televiziuni autohtone, în prezent situația este diferită. O asemenea protecție nu-și mai are rostul. Orice program care are audiență și este cerut de public va rămâne în grilă, indiferent dacă noi suntem sau nu obligați să îl retransmitem. Opinia mea este că o restrângere a acestei obligativități va încuraja concurența și apariția de noi jucători pe piață”²⁸.

Principiul *must carry* pentru televiziunile comerciale este integrat în diferite forme în legislația din Austria, Belgia, Finlanda, Germania, Olanda, Spania, Marea Britanie. În Danemarca, Franța, Ungaria, Bosnia-Herțegovina, Macedonia, Muntenegru și Norvegia, *must carry* se referă exclusiv la posturile publice (Ungaria include și posturile non-profit). Italia nu are niciun fel de reglementări *must carry*²⁹.

În cele din urmă, Comisia de mass-media a Camerei a renunțat cu totul la includerea unei modificări a regulii *must carry* în proiectul de modificare a legii audiovizualului aflat pe ordinea de zi a comisiilor de specialitate din Parlament la finalul anului 2010 și în primăvara anului 2011. Totuși, dezbaterile pot fi reluate în Senat și lege poate fi modificată.

²⁵ „Asociația companiilor radio-TV cere Parlamentului să nu elimine obligația <<must carry>>”, Mediafax, 24 noiembrie 2010.

²⁶ Ibidem.

²⁷ „Asociația companiilor radio-TV cere Parlamentului să nu elimine obligația <<must carry>>”, Mediafax.ro, 24 noiembrie 2010.

²⁸ „CNA vrea să îi facă pe <<băieții de la cablu>> moguli”, Raluca ION, Diana MARCU, Ionuț MORAR, Gândul, 24 noiembrie 2011.

²⁹ Document CNA.

Principiul *must carry* este definit în articolul 31 din Directiva privind serviciul universal³⁰ care prevede că:

„(1) Statele membre pot impune obligații rezonabile de difuzare (*must carry*), pentru transmiterea unor anumite canale sau servicii de radio și televiziune, întreprinderilor aflate în jurisdicția lor, care administrează rețele de comunicații electronice pentru difuzarea publică a emisiunilor de radio sau televiziune, în cazul în care un număr mare de utilizatori finali ai acestor rețele le folosesc ca mijloace principale de recepție a emisiunilor de radio sau televiziune. Obligațiile în cauză se impun numai în cazul în care sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor clar stabilite de interes general și sunt proporționale și transparente. Aceste obligații sunt supuse unei revizuii periodice.

(2) Nici alineatul (1) al prezentului articol, nici articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2002/19/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora] (Directiva privind accesul) [(JO L 108, p. 7, Ediție specială 13/vol. 35, p. 169)] nu aduc atingere capacității statelor membre de a stabili o remunerare adecvată, dacă este cazul, privind măsurile luate în conformitate cu prezentul articol, asigurându-se în același timp că, în condiții similare, nu există nicio discriminare în tratarea întreprinderilor care furnizează rețele de comunicații electronice. În cazul în care se prevede o remunerare, statele membre se asigură că aceasta se aplică în mod proporțional și transparent”.

O decizie recentă a Curții Europene de Justiție³¹ împotriva Belgiei arată că: „desemnarea anumitor canale de televiziune care fac obiectul unei obligații de difuzare (...) constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor. (...) Potrivit jurisprudenței Curții, o astfel de restricție privind una dintre libertățile fundamentale garantate prin Tratatul FUE [Tratatul Fundamental al Uniunii Europene] poate fi justificată atunci când răspunde unor motive imperative de interes general, în măsura în care este de natură a garanta îndeplinirea obiectivului urmărit și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții [...]). Din aceeași perspectivă, articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal permite statelor membre să impună obligații rezonabile de difuzare atunci când aceste obligații <<sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor clar stabilite de interes general>> și impune ca acestea să fie <<proporționale și transparente>>. (...) [P]otriviți unei jurisprudențe constante a Curții și astfel cum recunoaște Comisia în prezenta cauză, o politică culturală poate constitui un motiv imperativ de interes general care justifică adoptarea unei restricții privind libera prestare a serviciilor”.

Aceeași decizie recentă a Curții Europene de Justiție reamintește că natura criteriilor în temeiul cărora este acordat statutul de beneficiar al obligației de difuzare trebuie să nu fie discriminatorie. „Îndeosebi, acordarea acestui statut nu trebuie să fie subordonată, nici în drept, nici în fapt, unei cerințe privitoare la stabilirea pe teritoriul național (Hotărârea United Pan-Europe Communications Belgium și alții [...])”.

Rezultă, așadar, că, în prezent, regula *must carry* din

³⁰ Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213).

³¹ Hotărârea Curții din 3 martie 2011 (C-134/10).

legislația românească ar putea încălca aceste principii europene, având în vedere faptul că, de exemplu, include doar radiodifuzorii aflați sub jurisdicția României și pe cei din tratatele internaționale la nivel diplomatic.

Dezbaterea asupra *must carry* va fi afectată și de trecerea la digitalizare. Cabliștii vor argumenta că dacă operatorii de multiplexe taxează televiziunile pentru a le include în pachetul de transmisie terestră, atunci și cablul ar trebui să poată face același lucru. Altminteri situația ar risca să fie, din nou, în conflict cu principiul non-discriminării din legislația europeană.

În concluzie, în cazul României, ar trebui să se decidă în ce măsură regula actuală răspunde unor imperative de interes general. Actualele criterii din lege, pentru includerea în *must carry*, sunt cel al audienței și cel al gratuității. Aceste criterii trebuie analizate și trebuie văzut în ce măsură sunt conforme cu obiectivele legii audiovizualului. Articolul 3 din lege statuează: „Prin difuzarea și retransmisia serviciilor de programe se realizează și se asigură pluralismul politic și social, diversitatea culturală, lingvistică și religioasă, informarea, educarea și divertismentul publicului, cu respectarea libertăților și a drepturilor fundamentale ale omului”.

Prin urmare, trebuie analizat dacă actualul principiu al *must carry* este: 1. conform cu interesele publicului; 2. conform cu interesele televiziunilor; 3. conform cu obiectivele autorității de reglementare CNA; 4. conform cu obiectivele Guvernului; 5. conform cu interesele cabliștilor; 6. conform cu legislația și jurisprudența europeană.

Comisia Europeană a deschis două proceduri de infringement împotriva României în 2009, acuzând lipsa de independență a **autorității de reglementare în comunicații** și faptul că Ministerul Comunicațiilor are sarcini de reglementare și, în același timp, este acționar la Romtelecom și Radiocom.

Pentru a opri procedura de infringement, Guvernul a adoptat la începutul lunii martie 2009 o Ordonanță de Urgență (nr. 22/2009) de înființare a unei noi autorități de reglementare telecom, ANCOM. Ordonanța a fost rapid adoptată de Camera Deputaților, dar, timp de aproape un an, a rămas blocată la Senat³². În cele din urmă, ordonanța a fost aprobată prin Legea 113/2010.

Conform noii legi, ANCOM este condusă de un președinte și doi vice-președinți, numiți de către Președintele României, la propunerea Guvernului (art. 11, alin. 1). Președintele ANCOM este ordonator principal de credite (art. 12, alin. 2). Activitatea ANCOM este analizată de Parlament, prin dezbaterile raportului anual și a unor rapoarte specifice, depuse la Comisia pentru tehnologia informației și comunicațiilor a Camerei Deputaților și la Comisia economică, de industrie și servicii a Senatului (art 15, alin. 1).

Din perspectiva **digitalizării**, independența ANCOM are importanță pentru piața audiovizuală, având în vedere faptul că această autoritate are rolul de a acorda licențele tehnice de emisie digitală terestră, organizează licitațiile pentru achiziționarea multiplexelor digitale și are rol de informare a populației pentru pregătirea trecerii la televiziunea digitală³³.

³² „Întâlnire Gabriel Sandu-Neelie Kroes: Cum încearcă autoritățile române să scape de două proceduri de infringement împotriva României pentru probleme telecom”, Adrian Vasilache HotNews.ro, 25 martie 2010.

³³ Mai multe informații despre istoricul ANCOM în raportul „Mapping Digital Media - Romania”, autori: Manuela Preoteasa, Iulian Comănescu,

În 2010, data pentru trecerea la televiziunea digitală a fost amânată de Guvern pentru 2015, față de 2012, așa cum se angajase inițial față de Comisia Europeană. Cătălin Marinescu, președintele ANCOM declarase că până la sfârșitul trimestrului trei din 2010 se vor stabili câștigătorii pentru operarea tuturor celor șase multiplexe³⁴. Strategia națională de tranziție la televiziunea digitală, aprobată de Guvern în octombrie 2009³⁵, prevedea ca primele două multiplexe digitale (prin care 14 posturi TV în format digital vor putea fi recepționate gratuit) să fie acordate până la sfârșitul anului 2009. În iunie 2010, Guvernul a adoptat o Hotărâre care modifica Strategia de trecere la televiziunea digitală³⁶. În baza acestei hotărâri, ANCOM a început organizarea a două licitații pentru acordarea primelor două multiplexe. În timp ce licitația se afla în plină desfășurare (șapte companii participau, respectiv RCS&RDS, Romtelecom, TDF S.A.S., Media Sat, Societatea Națională de Radiocomunicații, Österreichische Rundfunksender GmbH & Co KG și General Satellite Sofia), Guvernul a adoptat pe neașteptate o nouă Hotărâre de modificare a Strategiei³⁷, care amâna procesul de încetare a transmisiilor TV în sistem analogic terestru de la 1 ianuarie 2012 până la 1 ianuarie 2015³⁸.

Cătălin Marinescu, președintele ANCOM, a criticat această decizie luată fără consultare. El a afirmat că, prin aceasta amânare, „România pierde startul către dezvoltarea unor noi servicii de comunicații mobile de bandă largă și a investițiilor în acest domeniu”³⁹. Motivul oficial invocat de Guvern în nota de fundamentare a fost acela că amânarea implementării până în 2015 „lasă posibilitatea operatorilor economici de a se pregăti pentru noile tehnologii și, în același timp, cetățenii nu sunt obligați la cheltuieli suplimentare constând în achiziționarea de noi echipamente tehnologice în această perioadă economică dificilă”⁴⁰. Guvernul a mai afirmat că România este obligată să înceteze emisia TV analogică terestră abia în 2015.

Motivele reale ale acestei amânări nu au fost făcute publice de Guvern. Cel mai probabil, însă, amânarea digitalizării terestre a fost dictată exclusiv de imposibilitatea acordării unui multiplex către Societatea Națională de Radiocomunicații (Radiocom), din cauza stării de faliment a companiei de stat. Condițiile de participare la licitație includeau printre altele și condiția ca ofertanții să nu aibă

Ioana Avădani, Adrian Vasilache, publicat de Open Society Institute în decembrie 2010.

³⁴ „Cătălin Marinescu, seful ANCOM: Portabilitatea, scaderea tarifelor de interconectare și drepturile de informare, principalele beneficii pentru consumatori în 2010”, Adrian Vasilache, HotNews.ro, 24 decembrie 2009.

³⁵ Hotărârea nr. 1213 din 07/10/2009, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 721 din 26/10/2009 pentru aprobarea Strategiei privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național, modificată prin H.G. nr. 464/2010 publicată în Monitorul Oficial nr. 357 din 31/05/2010. Strategia a fost ulterior modificată prin Hotărârea nr. 833 din 11/08/2010, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 609 din 27/08/2010 (Intrare în vigoare: 27/08/2010) pentru modificarea Strategiei privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1.213/2009.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ „Acordarea primelor două multiplexe de televiziune digitală terestră din România a fost anulată. Președintele ANCOM: România pierde startul unor noi servicii de comunicații mobile de bandă largă”, Adrian Vasilache, HotNews.ro, 31 august 2010.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ „Decizia de amânare până la 1 ianuarie 2015 a trecerii la televiziunea digitală terestră în România a fost publicată în Monitorul Oficial”, Adrian Vasilache, HotNews.ro, 30 august 2010.

datorii, iar Radiocom nu îndeplinea acest criteriu⁴¹.

Guvernul a încercat să atribuie direct către Radiocom o licență de televiziune digitală terestră, sub motivația că „pe piața locală, nu mai există în prezent operator care să aibă o acoperire mai mare decât acest operator. Infrastructura actuală a Radiocom permite o acoperire a populației cu programele publice TVR 1 și TVR 2 de peste 95% și cu transformări minime poate asigura acoperirea cerută pentru tranziția la televiziunea digitală terestră în termenul asumat față de Comisia Europeană”⁴². După cum arătam mai sus, în fapt Radiocom are dificultăți financiare în a participa la o licitație pentru operarea unui multiplex. Radiocom este societatea la care Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale este unic acționar. Radiocom își propunea în 2009 să opereze 3 dintre cele 6 multiplexe digitale și afirma că pentru a acoperi 95% din populația României va trebui să facă investiții de 60 de milioane de euro⁴³. În alte țări din Uniunea Europeană, statul a pus gratuit la dispoziția televiziunii publice un multiplex. În România, programele Societății Române de Televiziune sunt retransmise prin Radiocom. Proiectul de atribuire directă a unui multiplex către Radiocom a primit avizul negativ al CNA și al ANCOM și a fost amânat pentru moment. În schimb, în martie 2011 CNA a votat în favoarea unui proiect de ordonanță de urgență care atribuie un multiplex către Societatea Română de Televiziune⁴⁴.

Potrivit noii strategii din 2010, primul termen pentru emisia digitală terestră a posturilor publice de televiziune și a celor private care vor intra pe primele două multiplexe este 30 iunie 2014. Atunci, astfel de programe ar trebui să acopere minim 60% din populație și 50% din teritoriu⁴⁵. Termenul-limită pentru digitalizarea terestră în ce privește televiziunea publică a fost fixat la 31 decembrie 2015, când 95% din teritoriu ar trebui să poată recepționa semnalele digitale terestre⁴⁶.

Digitalizarea ar trebui să aibă efecte pozitive asupra pieței. Va exista o diversificare a surselor de informare, cu mai multe canale recepționate gratuit la nivel național. Spectrul de frecvențe eliberat va permite dezvoltarea de noi afaceri, cum ar fi Internetul wireless și alte aplicații comerciale inovatoare.

Piața de cablu nu va fi, probabil, grav afectată de introducerea transmisiei digitale terestre, care va însemna că principalele canale de televiziune vor putea fi recepționate gratuit pe tot teritoriul țării (recepția gratuită se va putea face doar cu televizoare noi și/sau decodor digital de antenă terestră). Pentru televiziuni, trecerea la sistemul digital presupune costuri suplimentare și de aici nevoia de a găsi cele mai bune formule de business (de exemplu, formarea unor

⁴¹ „DIGITALIZARE-AMÂNARE/ Termenul pentru încetarea emisiei analogice terestre de televiziune a fost amânat pentru 1 ianuarie 2015”, MEDIA EXPRES, 30 august 2010; „DATORIE-IERTARE / Radiocom a fost iertată de plată unor obligații fiscale de aproape 8,5 milioane de euro”, MEDIA EXPRES, 4 martie 2011 - www.mediaexpres.ro.

⁴² „Depunerea ofertelor pentru licențele de televiziune digitală terestră în România, prelungită până pe 17 septembrie”, Adrian Vasilache HotNews.ro, 5 august 2010.

⁴³ 5% dintre români nu vor putea intra în aria de acoperire digitală din cauza costurilor prea mari. „Semnal TV digital terestru gratuit pentru minim 90% dintre români, în lipsa celui analogic, imposibil până la 1 ianuarie 2012”, Adrian Vasilache, HotNews.ro, 12 noiembrie 2009.

⁴⁴ „CNA: Televiziunea Română va primi una din cele șase licențe de televiziune digitală - proiect”, 10 martie 2011, www.tvdigitala.ro.

⁴⁵ „DIGITALIZARE-AMÂNARE/ Termenul pentru încetarea emisiei analogice terestre de televiziune a fost amânat pentru 1 ianuarie 2015”, MEDIA EXPRES, 30 august 2010 - www.mediaexpres.ro.

⁴⁶ Ibidem.

alianțe pentru ocuparea în condiții financiare avantajoase a unor multiplexe).

Rămâne o problemă lipsa informării populației în legătură cu acest proces. Potrivit unui nou proiect de Hotărâre de Guvern, discutat la începutul anului 2011, de la 1 ianuarie 2012, va fi lansată o campanie de informare și mediatizare a procesului de tranziție la televiziunea digitală⁴⁷. Aproape 17% din gospodăriile din România recepționează programele TV în format analogic, se precizează în nota de fundamentare a proiectului de act normativ⁴⁸.

Amânarea procesului de trecere la televiziunea digitală are un impact și asupra dezvoltării serviciilor de Internet broadband wireless (care vor putea folosi o parte din spectrul de frecvență eliberat - dividendul digital)⁴⁹.

Două inițiative legislative cu impact asupra audiovizualului au surprins radiodifuzorii și organizațiile de media la sfârșitul anului 2010.

Una dintre acestea propunea amendamente la legea audiovizualului conform căroră radiodifuzorii ar fi trebuit să rezerve operelor muzicale românești cel puțin 40% din timpul de difuzare, cu excepția timpului consacrat informațiilor, manifestărilor sportive, jocurilor, publicității, precum și serviciilor de teletext și teleshopping⁵⁰. Propunerea legislativă, care modifica Legea audiovizualului, a fost inițiată de parlamentarii Raluca Turcan (PDL), Brândușa Novac (PDL), Victor Socaciu (PSD), Mădălin Voicu (PSD) și Cristian Țopescu (PNL). Proiectul a primit aviz favorabil din partea Comisiei de Cultură, arte și mass-media din Camera Deputaților și la începutul lunii noiembrie a fost adoptat tacit în această cameră a Parlamentului. La mijlocul lunii februarie 2011, Comisia de cultură din Senat a formulat un aviz negativ⁵¹.

CNA a explicat că propunerea legislativă este în contradicție cu directiva europeană privind serviciile audiovizuale, care prevede pentru țările membre ale UE o proporție de opere europene, nu de opere muzicale și nu de opere naționale⁵².

Victor Socaciu și Mădălin Voicu, doi dintre inițiatorii legii, se aflau în conflict de interese. Mădălin Voicu este membru CREDIDAM. Victor Socaciu face parte din două comisii de conducere, atât ale UCMR-ADA cât și CREDIDAM. Cele două organisme reprezintă interesele compozitorilor și textierilor și ale artiștilor interpreți și colectează și repartizează banii cuveniți acestora, proveniți din difuzarea înregistrărilor comerciale pe teritoriul României de către posturile de radio, TV, cablu etc.

O altă inițiativă legislativă de amendare a legii audiovizualului i-a aparținut deputatului liberal Mirel Taloș. Conform acestui proiect, televiziunile generaliste ar fi obligate să difuzeze săptămânal cel puțin **120 de minute de emisiuni culturale sau educative**, iar posturile de știri ar trebui să transmită în fiecare săptămână 30 de minute de astfel de programe.

⁴⁷ „Vreme: Guvernul ar putea aproba până la 15 aprilie proiectul de HG privind trecerea la TV digitală”, 31 martie 2011 - www.tvdigitala.ro.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ „Acordarea primelor două multiplexe de televiziune digitală terestră din România a fost anulată. Președintele ANCOM: România pierde startul unor noi servicii de comunicații mobile de banda largă”, Adrian Vasilache, HotNews.ro, 31 august 2010.

⁵⁰ PL-x nr. 490/2010.

⁵¹ La Senat proiectul este înregistrat cu nr. L748/2010.

⁵² Ioan Onisei citat în „Propunerea de a obliga radiodifuzorii să difuzeze 40% muzică românească, respinsă în Parlament”, Mediafax.ro, 8 februarie 2011.

- Conform proiectului, emisiunile culturale și educative includ: muzică (concerte sau recitaluri de muzică clasică, emisiuni de istoria muzicii, spectacole de operă, etc.); arte plastice și arte decorative; literatură; dramaturgie; artă cinematografică; balet; arhitectură; cultura populară românească (emisiuni despre tradiții, muzică populară românească, pusă într-un context critic sau istoric, emisiuni de prezentare a civilizației satului românesc etc.); cultura populară europeană (emisiuni de prezentare a civilizației europene, emisiuni despre tradiții etc.); istorie; știință.

Proiectul a avut susținerea CNA (doar un vot împotriva și o abținere)⁵³.

În februarie 2011 proiectul a fost adoptat tacit de Camera Deputaților, fiind înaintat către Senat⁵⁴, unde în aprilie 2011 se afla în lucru la comisiile permanente.

Legea de funcționare a serviciilor publice de radio și televiziune

Nici în 2010 Legea privind funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune⁵⁵ nu a fost modificată.

Într-o intervenție publică în aprilie 2010, premierul Emil Boc anunțase intenția PDL de a promova depolitizarea televiziunii și radioului public: „Să nu uităm despre lucrurile promise în opoziție, cum ar fi depolitizarea radioului și televiziunii. Nu ne-am desemnat reprezentanți în consiliile de administrație, nici noi, nici președintele României, când eram în opoziție, acuzând mecanismul de politicizare a radioului și televiziunii. Acum, când suntem la putere, nu ne putem dezice de ceea ce am spus și am discutat ieri cu partenerii de coaliție și le-am solicitat să ne respectăm angajamentul dat, să modernizăm legea care acum este la Senat și să găsim un mecanism care să scoată de sub cupola politică aceste servicii publice de radio și televiziune, prin mecanisme care să garanteze acest lucru”⁵⁶. Victor Ponta a afirmat la rândul său că va susține orice lege corectă care va duce la depolitizarea reală a radioului și televiziunii publice⁵⁷.

La începutul lui 2009, în noua legislatură a Parlamentului, Raluca Turcan redemarase procesul modificării legii, început în 2005⁵⁸, readucând în dezbateri publice proiectul respins de Senat în 2008. În urma dezbaterii din 2009, proiectul a suferit îmbunătățiri, multe din amendamentele propuse de organizațiile neguvernamentale și alți experți care au participat la discuții fiind introduse în noul proiect de lege. Proiectul nu era perfect, dar era cel mai bun din cele redactate până atunci în ceea ce privește protecția oferită celor două instituții față de interferențele mediului politic. O altă calitate a acestui proiect a fost aceea că a beneficiat din plin de procesul dezbaterii publice, așa cum puține alte inițiative legislative au avut ocazia.

⁵³ „Televiziunile generaliste și de știri, obligate să difuzeze emisiuni culturale și educative - proiect”, Mediafax, 23 noiembrie 2010.

⁵⁴ La Senat este înregistrat cu nr. L194/2011.

⁵⁵ Legea nr. 41 din 17 iunie 1994.

⁵⁶ „Boc: Am cerut partenerilor de guvernare să depolitizăm televiziunea și radioul publice”, Mediafax.ro, 9 aprilie 2010.

⁵⁷ „Ponta: Vom susține depolitizarea TVR și SRR, chiar dacă Boc se va răzgândi peste o lună”, Mediafax.ro, 9 aprilie 2010.

⁵⁸ Pentru un istoric al legii, vezi Raportul FreeEx - „Libertatea presei din România 2009”, ActiveWatch, ActiveWatch.ro, în mai 2010.

Principalele modificări aduse de proiectul Turcan, în varianta din 2009, erau:

- Eliminarea posibilității demiterii Consiliului de Administrație (CA), dacă Parlamentul respinge raportul anual de activitate;
- Separarea funcției de Președinte-Director General în Președinte și Director General (separarea funcției executive de cea de decizie strategică);
- Audit independent obligatoriu, plus posibilitatea înființării unei comisii de evaluare editorială care să evalueze anual respectarea misiunii publice;
- Definirea unor criterii de competență și incompatibilitate pentru membrii CA (nedefinite însă clar de proiectul de lege, ceea ce era o lipsă a textului);
- Definirea rolului și misiunii de serviciu public și accentuarea responsabilității publice a celor două instituții în detrimentul intereselor comerciale;
- Echilibrarea componenței politice din CA cu includerea unor reprezentanți ai societății civile;
- Prolungirea mandatului membrilor CA la 5 ani, pentru ca acesta să nu se mai suprapună circuitului electoral.
- Principala problemă a rămas însă nesuștinerea politică pentru această inițiativă legislativă, din cauza lipsei voinței de la nivelul întregii clase politice de a elibera SRTV și SRR de sub influența politicului. Inițiativa Ralucai Turcan a fost percepută de o parte a mediului politic ca un instrument de îndepărtare a conducerilor în funcție ale SRTV și SRR și înlocuirea lor cu unele favorabile anumitor partide, ceea ce, înaintea alegerilor pentru Președinția României, nu era o opțiune agreată de PSD, care risca să piardă șefia TVR⁵⁹. Drept urmare, în iunie 2009, Legea a fost încă o dată respinsă de Camera Deputaților. Au votat împotriva: PSD, PNL și UDMR.

În 2010, Raluca Turcan a continuat în Parlament circuitul proiectului de lege ce fusese respins de Camera Deputaților în toamna lui 2009.

Însă în urma negocierilor politice, forma discutată la Senat a fost radical modificată. Astfel, într-o primă formă a legii, Consiliile de Administrație ale celor două instituții ar fi trebuit să fie formate din: a) organizații neguvernamentale reprezentând societatea civilă - pentru 11 locuri de titulari și 11 supleanți; b) minoritatea maghiară reprezentată în Parlament - pentru 1 loc de titular și 1 supleant ; c) minoritățile naționale reprezentate în Parlament - pentru 1 loc titular și 1 supleant (art. 20).

Organizațiile de media au arătat că se impun mai multe modificări pe textul propus. Referitor la Consiliile de Administrație, un grup de organizații de media și drepturile omului⁶⁰ a cerut ca numirile să se facă astfel: a) asociații, fundații sau federații din: - social, sănătate, educație și cercetare, protecția mediului, civic, flantropic, cultură și culte, media, educație fizică și sport, câte 2 locuri pentru fiecare domeniu, respectiv 1 loc pentru titular și 1 loc pentru

supleant, în total fiind 9 titulari și 9 supleanți; minorități, câte 4 locuri, respectiv 2 locuri pentru titulari și 2 locuri pentru supleanți; b) angajații din SRTV și SRR - pentru 2 membri și 2 supleanți, conform proceselor verbale rezultate din procesul de alegeri interne din cele două instituții.

Asociațiile, fundațiile sau federațiile care nominalizau ar fi trebuit, la rândul lor, să îndeplinească mai multe criterii de eligibilitate. În plus, conform propunerii acestor organizații, candidații ar fi trebuit să îndeplinească următoarele criterii:

1. experiență profesională de cel puțin 5 ani;
2. cunoașterea legislației din domeniul audiovizual;
3. expertiză în domeniul comunicații/ media, management precum și în domeniul entității juridice care i-au propus;
4. să nu dețină funcții în structurile de conducere ale unui partid sau ale unei organizații politice.

În Comisia de mass-media din Senat propunerile au fost ignorate. Mai mult, dezbaterile au avut loc cu ușile închise⁶¹. La ședința din 26 mai, sindicatelor, organizațiilor neguvernamentale de drepturile omului și, respectiv, profesionale li s-a permis să-și argumenteze amendamentele la proiectul de lege, după care președintele Comisiei, senatorul Sergiu Nicolaescu, i-a invitat să părăsească sala, laolaltă cu toate persoanele care nu erau parlamentari, inclusiv ziariștii. Niciunul dintre membrii comisiei - au fost în sală reprezentanți ai tuturor partidelor parlamentare - nu a intervenit în favoarea transparenței⁶².

În ședința Comisiei s-au adus modificări esențiale proiectului de lege. Astfel, conform proiectului adoptat de Comisie și înaintat plenului, CA-urile celor două instituții ar fi trebuit să fie formate din reprezentanți ai uniunilor de creație și unele organizații de media (au fost nominalizate Clubul Român de Presă, Centrul pentru Jurnalism Independent și Asociația Jurnaliștilor din România, un reprezentant al Academiei Române) și un singur reprezentant al salariaților. Deși existase un consens asupra eliminării din Consiliile de Administrație a reprezentanților zonei politice, proiectul avizat de Comisie includea un reprezentant al Președinției și un reprezentant al UDMR-ului.

Organizațiile de media și drepturile omului au criticat faptul că, în noua formulă, Consiliul de Administrație (CA) nu era structurat astfel încât toate domeniile importante ale societății civile să fie reprezentate⁶³. Introducerea în CA doar a unor reprezentanți ai societății civile era considerată discriminatorie⁶⁴. Centrul pentru Jurnalism Independent și Asociația Jurnaliștilor din România (organizații vizate de lege) au transmis un comunicat în care afirmau că nominalizarea unor entități de drept privat în CA constituia o vulnerabilitate a legii. „Dacă aceste entități își vor schimba denumirea, se vor diviza, se vor uni cu altele ori pur și simplu se vor dizolva, legea ar trebui revizuită. Astfel, ciclul legislativ ar urma evoluția vieții instituționale a fiecăreia dintre cele opt organizații nominalizate”, se arăta în comunicat⁶⁵.

⁵⁹ „PSD, PNL și UDMR au respins reforma legii de funcționare a televiziunii și radioului public. Raluca Turcan: Prin votul pe care l-ați dat ați semnat sentința ca Televiziunea Publică să devină PSD SRL”, Luminița Pârnu, HotNews.ro, 23 iunie 2009.

⁶⁰ Propunerile de amendamente depuse pe 20 mai la Comisia de mass media a Senatului de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent, Asociația Jurnaliștilor din România, Fundația Soros România, Asociația Epsilon III, Asociația Jurnalistelor din România, Sindicatul Jurnaliștilor Galați, Liga Jurnaliștilor Sibiu, Asociația Profesioniștilor de Presă din Cluj, Asociația Jurnaliștilor Maghiari, Convenția Organizațiilor de Media.

⁶¹ „Gravă lipsă de transparență în Comisia Mass Media a Senatului”, comunicat de presă al ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent și Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind, 26 mai, 2010 - www.activewatch.ro.

⁶² Ibidem.

⁶³ „Societatea civilă nu acceptă depolitizarea de față a serviciilor publice de radio și televiziune”, comunicat de presă semnat de 14 organizații și confederații sindicale, 4 organizații profesionale și ale societății civile și o organizație patronală, ActiveWatch.ro, 1 iunie 2010.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ „CJ și AJR obiectează la numirile TVR și SRR”, comunicat de presă, 1

O altă critică a fost aceea că, în timp ce UDMR primea în mod automat un loc, celelalte minorități cu reprezentare parlamentară primeau un singur loc în fiecare Consiliu de Administrație, încalcându-se astfel Carta Minorităților⁶⁶.

De asemenea a fost criticat faptul că unele dintre organizațiile nominalizate prin lege pentru a desemna membri în Consiliile de administrație se aflau în conflict de interese. Astfel, uniunile de creație (care sunt direct interesate de promovarea producțiilor membrilor lor pe posturile publice și de recuperarea creanțelor pe care le au de încasat de la cele două societăți) erau chemate să numească 5 din cei 13 membri ai Consiliilor. De asemenea, Clubul Român de Presă are în componență societăți de presă cu activitate concurentă SRR și SRTV⁶⁷.

Proiectul mai era criticat și în alte puncte. În iunie 2010, plenul Senatului a respins proiectul și a numit noile CA-uri în baza vechii legi. Și acest proces a fost criticat de un grup de organizații ale societății civile, pentru că în noile CA-uri au fost numite persoane cu strânse legături politice sau aflate în situații de incompatibilitate (pentru detalii vezi capitolul Presiuni politice al prezentului raport).

Tot în 2010, deputatul Silviu Prigoană a mai avut o propunere legislativă „remarcabilă”: **trecerea TVR internațional în subordinea Ministerului Afacerilor Externe**. Această schimbare era inclusă într-un proiect legislativ din septembrie, care amenda legea de funcționare a televiziunii și radioului public⁶⁸.

Textul de lege spunea: „În termen de 30 de zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial, postul public de televiziune TVR Internațional trece în administrarea Ministerului Afacerilor Externe din România, împreună cu personalul angajat care îl deservește, fiind finanțat din bugetul propriu al acestui minister. Deciziile asupra emisiunilor și programelor ce se vor transmite de către TVR Internațional vor aparține Ministerului Afacerilor Externe, cu respectarea prevederilor prezentei legi. În îndeplinirea misiunii sale, Ministerul Afacerilor Externe poate solicita cu titlu gratuit producții proprii ale Societății Române de Televiziune și poate prelua în direct emisiunile informative. Odată cu transferul său către Ministerul Afacerilor Externe, postul de televiziune TVR Internațional își păstrează licența obținută și funcționează în scopul promovării României în lume și pentru informarea românilor din afara țării”.

Proiectul a fost adoptat tacit de Cameră și în octombrie 2010 a intrat pe agenda Senatului. Proiectul a iscat un val de critici publice. Principalul argument împotriva legii a fost neconstituționalitatea sa: articolul 31, alin. 5 din Constituția României statuează: „Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome”. În noiembrie, Silviu Prigoană a declarat că a greșit și că va retrage amendamentul⁶⁹. În decembrie Comisia de mass-media din Senat a formulat un raport negativ.

lunie 2010 - www.cji.ro.

⁶⁶ „Societatea civilă nu acceptă depolitizarea de față a serviciilor publice de radio și televiziune”, comunicat de presă semnat de 14 organizații și confederații sindicale, 4 organizații profesionale și ale societății civile și o organizație patronală, 1 iunie 2010 - www.activewatch.ro.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Înscris pe 6 septembrie pe agenda Camerei Deputaților, cu nr. Pl-x nr. 442/2010.

⁶⁹ „Silviu Prigoană la Senat: Am greșit”, Carmen Maria Andronache, PaginaDeMedia, 30 noiembrie 2010.

Legea presei

Pe parcursul anului, două inițiative cel puțin criticabile de legi ale presei au fost propuse în Parlamentul României.

În septembrie, senatorul liberal Ioan Ghișe a introdus un proiect de **Lege a profesiei de jurnalist**⁷⁰. Proiectul de lege propunea ca jurnaliștii să își poată desfășura activitatea doar dacă ar fi fost posesorii unor cărți de jurnalist. Conform proiectului, ar fi putut fi jurnalist doar persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: are capacitatea de exercitare a drepturilor civile; este aptă din punct de vedere psihic pentru exercitarea profesiei, fapt ce este constatat prin examen psihologic efectuat o dată la trei ani; nu a fost condamnată penal definitiv pentru: furt, viol, tâlhărie, crimă, escrocărie, trădare de țară și alte fapte incompatibile cu morala socială (art. 18, alin. 1). Exercițarea profesiei de jurnalist era considerată incompatibilă cu: ocupații care lezează demnitatea și independența profesiei de jurnalist sau bunele moravuri; exercitarea nemijlocită de fapte materiale de comerț.

Conform proiectului, activitatea jurnalistică s-ar fi putut desfășura doar în cadrul unor cabinete jurnalistică individuale sau asociate (mai mulți jurnaliști). Legea propunea și înființarea unui Colegiu Național al Jurnaliștilor cu atribuții preponderent de organizare, dar și cu atribuția de ridicare a dreptului de a profesa, pentru incompatibilitățile expuse mai sus. O instituție numită Ombudsman ar fi urmat să aplice amenzi administrative pentru o serie de încălcări ale legii, cum ar fi publicarea de materiale jurnalistică care nu provin de la posesorul unei cărți de jurnalist, ajungându-se până la interdicția temporară de apariție a unei publicații sau a unei emisiuni radio sau tv. Cel puțin jumătate din proiectul de lege conținea prevederi care se încadrau într-un cod etic, nu într-o lege, ceea ce exceda în mod evident scopul procesului de legiferare.

Proiectul a fost redactat fără consultarea niciuneia dintre organizațiile semnificative ale breslei.

Proiectul a fost dur criticat de mai mulți jurnaliști, politicieni și organizații de media și drepturile omului. Un grup larg de organizații a arătat că: „[...] presa constituie o formă organizată de exercitare a dreptului fundamental la libertatea de exprimare. Dreptul la libertatea de exprimare aparține oricui și nu poate fi limitat pentru rațiuni discutabile cum ar fi existența unei condamnări penale, faptul că cineva este om de afaceri sau pentru lezarea bunelor moravuri. Accesul la profesie nu poate fi îngădit decât printr-un proces intern de auto-selecție al profesiei și al industriei mass-media. Limitarea accesului la profesie, excluderea din profesie și formele de cenzură și de multiplă pedeapsă constituie îngădiri excesive ale dreptului la libertatea de exprimare, care nu sunt necesare într-o societate democratică și pe care România nu le va putea susține în fața Curții Europene a Drepturilor Omului. [...] Acest proiect de lege nu răspunde niciunei presiuni sociale. Cadrul legal în care presa își desfășoară activitatea (în principal Codul civil, Codul penal, Legea audiovizualului, Legea liberului acces la informațiile de interes public) este suficient și aliniat normelor europene. În plus, jurnaliștii și companiile de presă nu au cerut o reformă a cadrului economic în care își desfășoară activitatea, în sensul celei propuse de lege (înființarea cabinetelor individuale și colective). [...] Punctele

⁷⁰ Proiectul a fost retras de inițiator și reintrodus la începutul anului 2011 (L162/2011).

menționate mai sus contravin atât de puternic principiilor constituționale și normelor și modelelor europene, încât fac proiectul de lege inacceptabil. Însăși ideea unei legi care să reglementeze activitatea presei, în afara cadrului legal deja menționat, este desuetă și neavenită”⁷¹.

Proiectul a primit în martie 2011 un aviz negativ din partea Comisiei de drepturile omului din Senat, însă din partea Comisiei juridice a primit un aviz favorabil. Dar ideea unei legi a presei nu a fost complet respinsă de senatori. Senatorul UDMR Gyorgy Frunda, președintele Comisiei pentru drepturile omului, a concluzionat în ședință: „Ar trebui să redactăm împreună un *draft* de proiect legislativ și să ne propunem un orizont pentru luna mai, când vom avea o primă dezbateră de principiu cu asociațiile profesionale. Probabil pe 17 mai. Vom trimite o scrisoare asociațiilor profesionale în care le vom solicita să vină cu propuneri pentru o nouă lege care să reglementeze domeniul presei. Astfel, în iunie am putea să venim în Parlament cu proiect legislativ gândit împreună cu asociațiile profesionale și cu Clubul Român de Presă”⁷².

Raportul Comisiei de Cultură, Arte și Mass-Media, din aprilie 2011, a fost unul negativ. De remarcat totuși votul îngrijorător de strâns, având în vedere conținutul acestei propuneri legislative. Astfel, 4 dintre senatorii prezenți la ședința comisiei au votat împotriva proiectului de lege, 2 l-au susținut și 2 s-au abținut.

Tot în septembrie 2010, deputatul PD-L Silviu Prigoană a inițiat o modificare la legea audiovizualului conform căreia Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) ar fi trebuit să acorde **licențe și pentru presa scrisă și pentru cea on-line**⁷³. Publicațiile nu ar fi putut să apară fără această licență. CNA ar fi putut suspenda licența publicației pentru o perioadă de 1, 3 sau 6 luni, dacă aceasta nu putea face proba verității, la o sesizare a unei persoane lezate de afirmații defăimătoare. Pentru alte încălcări, publicației i-ar fi putut fi retrasă licența. Practic, proiectul de lege al deputatului Silviu Prigoană ar fi putut permite suprimarea unor publicații, cu alte cuvinte ar fi reinstuit cenzura în forma ei cea mai brutală⁷⁴.

Din nou proiectul de lege a stârnit un val de proteste publice, în principal din partea jurnaliștilor și a organizațiilor de media și drepturile de omului, dar și din partea unor autorități ale statului, cum ar fi chiar Consiliul Național al Audiovizualului. Răsvan Popescu, președintele acestei instituții, a declarat: „România este țară membră a Uniunii Europene, iar în Uniunea Europeană nu există autorități publice care să licențieze sau să sancționeze presa scrisă. Orice eventuale încălcări ale legilor în presa scrisă sunt sancționate numai de justiție”⁷⁵.

ActiveWatch a criticat la rândul său proiectul de lege.

⁷¹ „Punct de vedere asupra proiectului de Lege a profesiei de jurnalist”, semnat de ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, Centrul pentru Jurnalism Independent, Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație, Convenția Organizațiilor de Media, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind, Uniunea Jurnaliștilor Maghiari din România, Uniunea Ziariștilor Profesioniști, AltPHel, Societatea Jurnaliștilor Galați, Asociația Femeilor Jurnaliste din România - Ariadna, Asociația PublicMedia, Asociația Jurnaliștilor din România, Asociația Internațională a Presei Sportive, Asociația Română a Profesioniștilor Mass-Media, ActiveWatch.ro, 21 martie 2011.

⁷² “<<Legea jurnalistului>> propusă de Ghișe, respinsă de comisia în Senat”, de Marinela Rață, Evenimentul Zilei, 22 martie 2011.

⁷³ PL-x nr. 406/2010.

⁷⁴ „Prigoană aruncă România din Evul media în Evul mediu”, comunicat al ActiveWatch, ActiveWatch.ro, 10 septembrie 2010.

⁷⁵ „CNA: În Uniunea Europeană, încălcările legilor în presa scrisă sunt sancționate de justiție”, Mediafax, 10 septembrie 2010.

Organizația a afirmat că modificările propuse de legea Prigoană încalcă de mai multe ori Constituția. „În primul rând Art. 30, alin 3 și 4 din Constituție statuează: <<Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații. Nici o publicație nu poate fi suprimată>>. Dreptul la libertatea presei a fost considerat la începutul apariției acestui concept ca fiind dreptul de a înființa publicații fără obligativitatea obținerii unei licențe. Acest drept de a înființa publicații fără licență a fost câștigat prima oară în Anglia în 1695. În anul 2010, doar țări cu guverne totalitare au astfel de licențe pentru apariția presei scrise. În al doilea rând, proiectul încalcă articolele 11 și 20 din Constituție, în care se stipulează faptul că acorduri internaționale la care România este semnatară prevalează față de legile interne. Or, România este semnatară a Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) adoptând astfel și jurisprudența Curții Europene, care este încălcată de proiect prin promovarea probei verității într-o formă neconformă cu practica CEDO”⁷⁶.

Inițiativa nu s-a bucurat nici de suportul partidului din care Silviu Prigoană face parte⁷⁷. În octombrie 2010, Comisia pentru cultură, arte și mass-media a Camerei Deputaților a formulat un raport negativ și, în aceeași lună, acest proiect de lege a fost respins de plenul Camerei⁷⁸. La sfârșitul anului 2010, proiectul a primit aviz negativ și de la Comisia pentru drepturile omului, culte și minorități și Comisia pentru cultură, artă și mijloace de informare în masă a Senatului⁷⁹.

Legislația care reglementează Internetul

În august 2010, Lia Olguța Vasilescu, senator al Partidului Social Democrat, și-a anunțat intenția de a introduce în Parlament o lege prin care **secțiunile de comentarii ale ziarelor și forumurile să fie moderate**. „Trebuie să curățăm forumurile, site-urile serioase, agențiile de știri de toți nevropații și perversii care înjură și folosesc cuvinte obscene la adresa tuturor. Chiar și pe site-ul unei agenții serioase de știri, cum este Mediafaxul, poți întâlni astfel de utilizatori care aruncă mizerii suburbane în toți utilizatorii de bunăcredință”, a explicat Lia Olguța Vasilescu⁸⁰. „Vom adopta un pachet legislativ mai vast. Pe Internet este necesar să existe o anumită reglementare. Problema nu e experiența mea. Experiența mea e una a tuturor femeilor din politică. Am primit amenințări la adresa copilului meu și nu sunt singura. Țin foarte mult la protejarea copiilor. Am fost foarte surprinsă să aflu că pe site-ul celei mai importante agenții de știri sunt obscenități. Chiar a venit nepoata mea recent la mine și m-a întrebat ce înseamnă nu știu ce obscenitate pe care o citise în subsolul unei știri despre mine. Trebuie să ne gândim în primul rând la protejarea copiilor. Ideea unei legi a pornit și de la discuții cu mai mulți jurnaliști, care mi-au cerut un asemenea proiect”⁸¹”, a mai declarat Olguța Vasilescu. În viziunea senatoarei, autoritatea de reglementare ar fi trebuit să fie Consiliul Național al Audiovizualului.

⁷⁶ „Prigoană aruncă România din Evul media în Evul mediu”, comunicat al ActiveWatch, ActiveWatch.ro, 10 septembrie 2010.

⁷⁷ „PDL spune că respectă libertatea presei și nu susține inițiativa lui Prigoană”, NewsIn, 10 septembrie 2010.

⁷⁸ „Proiectul de lege privind controlul CNA asupra presei scrise și online, respins de Comisia de Cultura din Camera Deputaților”, Alina Neagu, HotNews.ro, 5 octombrie 2010.

⁷⁹ La Senat proiectul este înregistrat cu nr. L685/2010.

⁸⁰ BREAKING NEWS - CNA ar putea reglementa postările pe net”, Inpolitics.ro, 10 august 2010.

⁸¹ „Olguța Vasilescu - război cu postacii. Înjurăturile pe internet vor fi interzise prin lege”, Dan Duca, Realitatea.net, 10 august 2010.

Inițiativa a fost întâmpinată de un val de critici. Organizația Reporteri fără Frontiere și ActiveWatch, organizația sa partenera în România, și-au exprimat îngrijorarea față de această inițiativă. „Considerăm că o astfel de măsură pune în pericol libertatea de exprimare, iar un eventual proiect legislativ pe această temă este o soluție care afectează libertatea autoreglementării site-urilor și forumurilor”⁸². „Curtea Europeană a Drepturilor Omului, un reper incontestabil pentru libertatea de exprimare, a dat câștig de cauză în numeroase situații jurnaliștilor care au folosit un limbaj șocant, exagerat sau injurios. De multe ori, libertatea de exprimare a avut întâietate în raport cu argumentele celor care s-au declarat lezați”, au mai spus cele două organizații.

Autoreglementarea a fost soluția propusă de majoritatea celor care s-au exprimat public. „Putem să decidem că anumite cuvinte nu pot fi folosite, dar nu putem interzice tot conținutul comentariului, putem să ștergem un anumit cuvânt care este considerat foarte ofensator de proprietarul forumului, dar aceasta este o chestiune de autoreglementare, exclusiv, nu pot să decidă niște politicieni acest lucru. [...] Astăzi interzicem un cuvânt injurios și mâine începem să lărgim lista cu toate cuvintele indezirabile unor politicieni, pentru că ei fac legea, nu jurnaliștii sau cei care postează comentarii”, a declarat Liana Ganea, director de program la ActiveWatch⁸³.

În cele din urmă Lia Olguța Vasilescu a abandonat ideea proiectului de lege și și-a îndreptat atenția către identificarea unor metode de autoreglementare.

Legea Agenției Naționale de Integritate⁸⁴

Pe 2 februarie 2010, senatorul PDL Iulian Urban a propus Comisiei Juridice din Senat un amendament la un proiect de modificare a Legii Agenției Naționale de Integritate (ANI) potrivit căruia jurnaliștii urmau să fie obligați prin lege să-și depună declarațiile de interese.

Astfel, reporterii, redactorii, editorialiștii, realizatorii TV, moderatorii de emisiuni sau chiar cameramanii și fotoreporterii ar fi putut să fie obligați prin lege să își declare interesele pe care le au în cadrul unor companii, firme sau instituții⁸⁵.

Iulian Urban a explicat: „Acest amendament spune un lucru foarte simplu: jurnaliștii, având capacitatea unor formatori de opinie mult mai puternică decât a unui politician, să depună declarații de interese, pentru a se asigura o transparență cât mai mare a activității jurnalistice din România. [...] E extrem de important ca acei câțiva jurnaliști care la acest moment au probleme să nu arunce în umbră munca celor care se chinuie cu adevărat, care stau de dimineața până seara să găsească o știre și să o comenteze. Altfel ne vom complăce cu jurnaliști care au tot felul de interese, ba în consilii de administrație, ba [sunt - n.r.] acționari la firme și dețin funcții de influență în anumite

companii. Să facă investigația, dar orice cititor să știe că în același timp au o funcție de influență la compania care acuză, sau la grupul de interese care acuză celălalt grup de interese”⁸⁶.

Inițiativa a fost condamnată de organizațiile de media: „principiul că jurnaliștii ar trebui să depună declarații de interese a fost constant susținut de organizațiile de media, însă ca parte a procesului de autoreglementare a presei și nu impus prin forța legii. Am salutat decizia Clubului Român de Presă din 2007 de a introduce în Codul Deontologic obligația jurnaliștilor membri CRP să depună declarații de interese. Codul Deontologic Unic promovat de un grup larg de organizații de media în 2009 conține același principiu etic al necesității declarării conflictelor de interese. [...] O astfel de măsură este abuzivă prin faptul că reglementează o activitate privată, ale cărei venituri provin din surse private. Prin legea de funcționare a ANI legiuitorul și-a propus asigurarea <<exercitării funcțiilor și demnităților publice în condiții de imparțialitate, integritate, transparență>> (Lg.144/2007). Activitatea jurnalistică nu este nici o funcție, nici o demnitate publică (...)”⁸⁷.

Amendamentul senatorului Urban a fost respins cu majoritate de voturi de către Comisia Juridică din Senat în data de 9 februarie 2010.

În 2010 a mai avut loc un alt eveniment legat de Legea de funcționare a ANI, cu impact asupra modului în care își desfășoară ziariștii activitatea. Printr-o decizie din aprilie⁸⁸, referitoare la o serie de excepții de neconstituționalitate ale Legii ANI, Curtea Constituțională a constatat, printre altele, că „*obligația prevăzută de lege de a se publica declarațiile de avere și de interese pe paginile de internet ale entităților unde persoanele care, în conformitate cu prevederile legale, au obligația de a le depune, precum și transmiterea acestora către Agenție în vederea publicării pe pagina de internet a acestora nesocotesc dreptul la respectul și ocrotirea vieții private, consacrat prin art.26 din Legea fundamentală, precum și prin art.8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, prin expunerea nejustificată în mod obiectiv și rațional, pe pagina de internet, a datelor referitoare la averea și interesele persoanelor ce au, potrivit legii, obligația de a depune declarații de avere și de interese*”.

Consecința imediată a fost apariția unei propuneri de modificare a legii de funcționare a ANI, inițiată în Parlament, ce modifica, printre altele, datele publice din declarațiile de avere și interese puse la dispoziția publicului de demnitarilor reglementați prin lege. Astfel, se creau două tipuri de declarații: o declarație publică și una confidențială (depusă numai la ANI).

Deveneau, de exemplu, date cu caracter confidențial informații precum: adresele bunurilor imobile (terenuri, clădiri); anul dobândirii și modul de dobândire a metalelor prețioase, bijuteriilor, etc.; instituția care administrează conturile și depozitele bancare sau informații privind

⁸² „Legea Internetului: Scrisoare deschisă către inițiatorii proiectului de lege”, comunicat al organizației Reporteri fără Frontiere și al ActiveWatch, ActiveWatch.ro, 18 august 2010.

⁸³ „Parlamentarii vor să le interzică forumiștilor să înjure pe net. Pericol de cenzură?”, Ziare.com, 10 august 2010.

⁸⁴ Legea nr.144/2007.

⁸⁵ „Proiect parlamentar: ziariștii să-și declare interesele. Citește aici reacția lui CTP”, Raul Florea, Gândul, 2 februarie 2010.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ „Poziție față de propunerea senatorului Urban - declarații de interese pentru jurnaliști”, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, Asociația pentru Protejarea și Promovarea Libertății de Exprimare, Centrul Român pentru Jurnalism de Investigație, Centrul pentru Jurnalism Independent, ActiveWatch.ro, 2 februarie 2010.

⁸⁸ DECIZIA nr.415 din 14 aprilie 2010, CCR.ro (secțiunea *Activitate jurisdicțională - Controlul de constituționalitate - Decizii de admitere*).

plasamentele, investițiile directe și împrumuturile din declarația de avere și date precum asociatul și acționariatul⁸⁹.

Aceste modificări au fost dur criticate de jurnaliști, organizații de media, de bună guvernare și chiar de către unii politicieni.

Astfel, Monica Macovei, fost Ministru al Justiției, a sintetizat problemele puse de această modificare pentru activitatea jurnalistică și pentru dreptul publicului la informare corectă: „În baza acestui proiect lipsesc, din formularele publice, de pildă, bunuri imobile. Terenuri și case. Lipsesc anul dobândirii, suprafața și modul de dobândire. Anul dobândirii unui imobil, unui teren sau unei clădiri nu are nici o legătură cu viața privată, ci numai cu banii câștigați în această funcție publică. Și evident că trebuie să vedem anul dobândirii ca să știm dacă e dobândită în timpul mandatului. Iarăși: modul de dobândire - cumpărare sau donație. Iarăși nu are nici o legătură cu viața privată, ci cu felul în care eu, om care lucrez în serviciul public, am dobândit acest bun. Sau suprafața: una e să dobândesc sau să cumpăr un teren de cinci hectare și alta e să cumpăr un teren de 100, 1000 sau 5000 de hectare”⁹⁰.

În ciuda acestor critici, și a altora, forma legii care a ieșit din Parlament a conținut multe prevederi care afectau buna funcționare a ANI. Conform câtorva organizații neguvernamentale, senatorul Frunda György, președintele Comisiei Juridice din Senat, a jucat un rol important în ciuntirea legii: „senatorul Frunda a fost cel care a propus cele mai retrograde amendamente și care a castrat de fapt Agenția, eliminând orice posibilitate practică de control al averii demnitarilor. De asemenea, modul în care senatorul Frunda a condus ședința Comisiei Juridice a fost unul extrem de arogant și agresiv față de orice persoană care nu agreea punctul său de vedere și nu a asigurat o prezentare echilibrată a situației care să le permită senatorilor prezenți să ia o decizie în deplină cunoștință de cauză. În condițiile actuale de criză economică, considerăm că poziția senatorului Frunda și a tuturor celor care au votat alături de el în Comisie și în plenul Senatului este jignitoare pentru restul populației de la care se cer sacrificii, fără însă ca politicianii să își asume un minimum de transparență și responsabilitate”⁹¹.

Pentru problema secretizării unor informații din declarațiile de avere și de interese, dar și pentru alte aspecte cu impact asupra investigării corupției, mai mulți jurnaliști și reprezentanți ai unor organizații de media și drepturile omului au făcut un apel către președintele Traian Băsescu, căruia i-au solicitat să nu promulge modificările la legea ANI și legile conexe⁹².

⁸⁹ „Ce a fost și ce a rămas din ANI”, Paul Chioveanu, AfaceriPublice.ro, 6 iulie 2010.

⁹⁰ „Monica Macovei: Noua lege ANI protejează politicianii de ochiul public”, de Marinela Rață, Evenimentul Zilei, 13 mai 2010.

⁹¹ „Fruna György, vegyél egy szünetet! György Frunda, lasă-ne!”, Societatea Academică din România, Freedom House România, Institutul pentru Politici Publice, Centrul Român de Politici Europene, Active Watch - Agenția de Monitorizare a Presei, Grupul pentru Dialog Social, Centrul pentru Journalism Independent, Societatea Timișoara, Academia de Advocacy, ActiveWatch.ro, 1 iulie 2010.

⁹² „Scrisoare către președintele Băsescu: NU promulgați legea ANI!”, ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei (AMP), Centrul pentru Journalism Independent (CJI), Asociația Pro Democrația (APD), Centrul Român pentru Journalism de Investigație (CRJI), Convenția Organizațiilor de Media (COM, alianță a 40 de organizații de media), Freedom House România și Grupul pentru Dialog Social (GDS); ActiveWatch.ro, 13 mai 2010.

Președintele a întors legea în Parlament, iar amendamentele care vizau limitarea transparenței și a controlul public asupra mandatului/funcției publice au fost eliminate⁹³.

Contractului Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media. Standarde ocupaționale

La începutul anului 2010, Patronatul Presei Române și Patronatul Romedia au anunțat într-un comunicat de presă comun că doresc renegocierea Contractului Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media (CCM)⁹⁴. Cele două patronate au afirmat că CCM este „imposibil de aplicat” și determină închiderea de companii, scăderea numărului de angajați cu cărți de muncă și creșterea ratei șomajului în industria mass-media⁹⁵.

„Hărțuirea la care sunt supuse trusturile de presă prin controalele repetate ale Inspectoratului Teritorial de Muncă, în București și în țară, și interpretarea abuzivă a clauzelor Contractului Colectiv de Muncă la Nivel de Ramură Mass-media și prin comunicatele de presă ale Mediasind cu privire la aplicabilitatea acestui contract, induc o anumită stare de teamă în industria mass-media și generează o percepție greșită cu privire la trusturile de presă, afectând imaginea și stabilitatea acestora”, se spune în comunicatul celor două organizații patronale ale mass-media.

În replică, Federația Sindicatelor MediaSind a spus: „soluția propusă de către cele două patronate din presă privind renegocierea Contractului Colectiv de Muncă în regim de urgență nu poate fi viabilă și corectă pentru angajații din mass-media. Criza economică din presă nu se poate ameliora prin diminuarea sau suspendarea drepturilor câștigate pentru întreaga breaslă în cei șase ani de existență a CCM Unic la Nivel de Ramură Mass-Media. În ceea ce privește așa-zisa hărțuire a instituțiilor de media de către Inspekția Muncii, FRJ MediaSind consideră că instituțiile de control ale Ministerului Muncii și-au făcut datoria în momentul în care organizațiile sindicale au constatat că unii angajatori nu respectă legislația muncii”⁹⁶.

În ianuarie 2011, Contractul Colectiv de Muncă Unic la Nivel de Ramură Mass-Media a fost prelungit, fără modificări, pentru încă 2 ani⁹⁷.

În 2009 și 2010, Consiliul Național de Formare Profesională a Adulților (CNFPA)⁹⁸, împreună cu Comitetul Sectorial Mass-Media (format din Federația Română a Jurnaliștilor - MediaSind și Patronatul Presei Libere din România - ROMEDIA)⁹⁹ au promovat și adoptat mai multe standarde

⁹³ Legea nr. 176 din 1 septembrie 2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative, Monitorul Oficial Nr. 621, 2 septembrie 2010.

⁹⁴ „Patronatul Presei Române și Patronatul Romedia vor renegocierea Contractului Colectiv de Muncă pentru mass-media”, Mediafax, 17 februarie 2010.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ „Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind nu poate să fie părtașă la sacrificarea drepturilor jurnaliștilor” comunicat publicat în articolul “Reacția MediaSind față de bocetele patronilor de presă”, ReporterVirtual.ro, 18 februarie 2010.

⁹⁷ Textul Contractului și al actelor adiționale pot fi găsite la www.mediasind.ro/drepturi-jurnaliști.

⁹⁸ www.cnfpa.ro.

⁹⁹ <http://www.cnfpa.ro/index.php?lang=ro&l=comitete&s=13>.

ocupaționale în domeniul mass media¹⁰⁰. Standardele sunt importante, deoarece fără existența acestora centrele de formare și evaluare profesională nu pot elibera certificate de atestare profesională. Aceste documente sunt necesare pentru a fi angajat cu contract individual de muncă în meseria respectivă.

Drepturile de autor

În 2010 Guvernul a identificat o modalitate de creștere a fiscalității, care s-a dorit a fi o sursă de atragere a unor contribuții la bugetul de stat: taxarea suplimentară a veniturilor din drepturi de autor, prin obligarea beneficiarilor unor astfel de drepturi la plata de contribuții la Casa de Pensii, șomaj, Casa de Asigurări de Sănătate. Guvernul a afirmat că drepturile de autor sunt folosite în presă pentru evaziune fiscală, adică înlocuiesc contractele de muncă.

Practica folosirii contractelor de drepturi de autor în locul contractelor de muncă este o practică denunțată de mult timp de sindicatele din mass-media. Totuși, aplicarea nediscriminatorie a acestei politici fiscale ignoră faptul că majoritatea beneficiarilor contractelor de drepturi de autor nu au relații de muncă cu angajatorii lor. Acești beneficiari includ scriitori, muzicieni, regizori, actori și alte categorii, inclusiv jurnaliști.

În ciuda protestelor patronatelor din mass-media, ale sindicatelor, ale jurnaliștilor și ale celorlalte categorii vizate, noua legislație a fost adoptată în perioada iunie-august 2010¹⁰¹. Totuși, o serie de categorii au fost exceptate: artiști, arhitecți, scriitori.

Contribuțiile de asigurări sociale vor fi calculate în mod diferit, în funcție de tipul de venituri obținute. Astfel, în cazul angajaților care primesc salariul în mod constant, în baza unui contract individual de muncă, dar realizează și venituri ocazionale din drepturi de autor, nu se vor plăti contribuții de asigurări sociale. În cazul celor care încasează lunar salariul, în baza unui contract individual de muncă, dar primesc cu regularitate și repetitiv și venituri din drepturi de autor, aceștia vor plăti CAS-uri pentru veniturile suplimentare, calculate la o sumă echivalentă cu cinci salarii medii brute.

Pe de altă parte, în cazul persoanelor care realizează exclusiv venituri ocazionale din drepturi de autor, contribuțiile vor fi calculate la o sumă anuală echivalentă cu cinci salarii medii brute, adică 91 de milioane lei, pentru care se va face regularizarea. Același sistem de plată se aplică și pentru cei care realizează venituri în mod repetitiv exclusiv din drepturi de autor.

Plata contribuțiilor la asigurările sociale, șomaj și

¹⁰⁰ Conform MediaSind aceste standarde sunt: regizor tehnic de emisie, regizor tehnic de înregistrări, editor multimedia, prezentator televiziune; operator producție TV, mașinist decor TV, tehnoredactor, tipograf print digital și offset, operator sunet, electrician iluminare filmare, corector editură presă, reporter presă scrisă, reporter presă TV, reporter presă radio, redactor agenție de presă, redactor presă scrisă, redactor presă radio, redactor presă TV. O listă a standardelor ocupaționale poate fi găsită la: <http://so.cnfpa.ro/so/listaSO.pdf>.

¹⁰¹ Ordonanța de Urgență nr.58/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal și alte măsuri financiar-fiscale publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 431 din 28 iunie 2010; Hotărârea Guvernului României nr. 791/2010 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a Legii 571/2003 privind Codul fiscal, aprobate prin HG 44/2004, precum și pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. III din OUG 58/2010 pentru modificarea și completarea Legii 571/2003 privind Codul fiscal și alte măsuri financiar-fiscale, publicate în Monitorul Oficial nr. 542 din 3 august 2010.

sănătate, pentru cuantumul de 5 salarii medii reprezintă 16,5% din venitul brut (mai puțin deducerea de 20%, conform cod fiscal)¹⁰².

La aceste contribuții se adaugă impozitul pe venit, în cuantum de 10% din venitul brut.

În prima lună de la introducerea, sistemul a creat debandadă, cozi la administrațiile fiscale și confuzie în rândul funcționarilor și al plătitorilor de taxe în legătură cu modul de aplicare a legii. În cele din urmă, Ministerul Finanțelor a reușit să lămurească faptul că plata acestor contribuții se poate face prin intermediul angajatorului.

De asemenea, comparând facilitățile din Codul Fiscal al anilor precedenți cu cele prevăzute în 2010, constatăm că în anii precedenți deducerea legală a fost de 40% din venitul brut, iar în 2010 a devenit de doar 20%.

De asemenea, trebuie menționat că există două situații de impozitare:

- pentru activitățile dependente (tehnica de lucru aparține firmei plătitoare, cheltuielile de deplasare le suportă firma plătitoare, angajatul se află într-o relație de subordonare), taxele și impozitele sunt identice ca pentru angajații cu contract de muncă;
- pentru activitățile independente¹⁰³.

Cristi Godinac, președintele celui mai important sindicat al jurnaliștilor, Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind, a explicat efectul pervers pe care îl poate avea această legislație, care mărește fiscalitatea în mass-media. El a arătat că, dacă la începutul lui 2010 80 la sută din totalul angajaților din mass-media erau plătiți pe baza unui contract individual de muncă (CIM) și drepturi de autor (DA), iar restul de 20 la sută numai cu DA, după introducerea noului sistem raportul riscă să se inverseze¹⁰⁴. El a mai explicat că, drept urmare, sindicatele care apără drepturile jurnaliștilor își vor pierde cea mai importantă pârghie prin care puteau acționa, adică contractul individual de muncă¹⁰⁵.

La rândul lor, patronatele din mass-media au considerat

¹⁰² ART. 50 Cod Fiscal - Stabilirea venitului net anual din drepturile de proprietate intelectuală:

„(1) Venitul net din drepturile de proprietate intelectuală se stabilește prin scăderea din venitul brut a următoarelor cheltuieli: a) o cheltuială deductibilă egală cu 20% din venitul brut; b) contribuțiile sociale obligatorii plătite.

¹⁰³ Art. 7 Cod Fiscal - Definiții ale termenilor comuni:

„(1) În înțelesul prezentului cod, cu excepția titlului VI, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

1. **activitate** - orice activitate desfășurată de către o persoană în scopul obținerii de venit;

2. **activitate dependentă** - orice activitate desfășurată de o persoană fizică într-o relație de angajare;

2.1. Orice activitate poate fi reconsiderată ca activitate dependentă dacă îndeplinește cel puțin unul dintre următoarele criterii:

a) beneficiarul de venit se află într-o relație de subordonare față de plătitorul de venit, respectiv organele de conducere ale plătitorului de venit, și respectă condițiile de muncă impuse de acesta, cum ar fi: atribuțiile ce îi revin și modul de îndeplinire a acestora, locul desfășurării activității, programul de lucru;

b) în prestarea activității, beneficiarul de venit folosește exclusiv baza materială a plătitorului de venit, respectiv spații cu înzestrare corespunzătoare, echipament special de lucru sau de protecție, unelte de muncă sau altele asemenea și contribuie cu prestația fizică sau cu capacitatea intelectuală, nu și cu capitalul propriu;

c) plătitorul de venit suportă în interesul desfășurării activității cheltuielile de deplasare ale beneficiarului de venit, cum ar fi indemnizația de delegare-detașare în țară și în străinătate, precum și alte cheltuieli de această natură;

d) plătitorul de venit suportă indemnizația de concediu de odihnă și indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, în contul beneficiarului de venit”.

¹⁰⁴ „Godinac: Taxarea drepturilor de autor ne ia puterea de negociere”, StareaPresei.ro, 13 ianuarie 2010.

¹⁰⁵ Ibidem.

că „această măsură, care are efecte minime asupra bugetului de stat, este la limita suportabilului pentru industria mass-media. Taxarea suplimentară a veniturilor jurnaliștilor va avea ca efecte creșterile de costuri, reducerile salariale și concedierile în companiile din industria mass-media, un domeniu care se află în cea mai dificilă situație din ultimii douăzeci de ani și care a trecut deja prin valul de restructurări care a afectat tot sectorul privat. Clubul Român de Presă și Patronatul Presei Române cred că Guvernul încearcă deliberat să falimenteze industria mass-media, prin aplicarea unor măsuri păguboase, fără fundamentare economică, pentru a-și regla conturi și răfuieli cu unele entități media”¹⁰⁶.

Tot începând din 2010, mai mulți jurnaliști au fost somați de ANAF la plata TVA pentru veniturile din drepturi de autor mai mari de 35 000 de euro. Conform Codului Fiscal, scutirea pentru persoanele fizice la plata TVA se face pentru sumele mai mici de 35 000 de euro. Odată depășit acest plafon, persoana fizică trebuie să se înregistreze ca plătitor de TVA și să plătească TVA-ul pentru veniturile care depășesc această sumă.

Mulți jurnaliști nu cunosc această legislație. Astfel, deși își depusesese, cu bună-credință, toate declarațiile anuale pentru impozitul pe venit, de abia la începutul anului 2011 Ion Cristoiu a fost somat de ANAF să plătească TVA-ul pentru venitul care depășea 35 000 de euro, la care se adăugau penalizări¹⁰⁷.

Legislație achiziții publice

În 2009, fără consultare publică, Guvernul a modificat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii¹⁰⁸. Astfel, achiziția de produse, servicii sau lucrări se poate face direct de către o autoritate a statului atunci când valoarea achiziției nu depășește echivalentul în lei a 15 000 de euro pentru fiecare achiziție (art. 19). Plafonul în varianta agreeată în urma unei largi consultări publice începută în 2004 și definitivată în 2006 era de 5 000 de euro.

De asemenea, obligativitatea pentru publicarea unui anunț de participare și a unui anunț de atribuire pentru contractele de publicitate media nu mai trebuie făcută decât pentru valori anuale cumulate mai mari decât echivalentul în lei a 20 000 de euro (art. 58). Plafonul anterior pentru atribuirea contractelor de publicitate media fără anunț de participare era de 2 000 de euro.

Din punctul de vedere al presei, modificarea înseamnă că orice contract de publicitate sub 15 000 de euro poate fi atribuit direct, iar obligativitatea de a publica un anunț de participare și de atribuire în sistemul dedicat (www.

publicitatepublica.ro) nu apare decât dacă contractul este peste 20 000 de euro. Cum publicitatea de stat a fost mereu folosită de către autoritățile statului ca un instrument de influență și control asupra presei, această modificare, făcută fără consultare publică, este neavenită¹⁰⁹.

La începutul anului 2010, Guvernul a adoptat un memorandum care le interzicea autorităților centrale să achiziționeze servicii de publicitate media în primele șase luni ale anului 2010. Excepție de la această interdicție făceau programele europene, ale căror bugete prevăd în mod obligatoriu linii de „publicitate”.

În anul 2010, o nouă ordonanță de urgență¹¹⁰ a contribuit la modificarea regulilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de publicitate media. Astfel, s-a redus pragul publicării anunțurilor de participare și atribuire de la 20 000 euro la 15 000 euro. Această modificare nu a făcut decât să îndrepte într-o oarecare măsură o eroare de reglementare. Încă din 2009 orice autoritate contractantă era nevoită să publice aceste anunțuri în Sistemul Electronic de Achiziții Publice, disponibil la www.e-licitatie.ro, pentru contractele cu valori estimate de peste 20 000 euro. Din 2010, însă, publicarea anunțurilor pentru proceduri cu valori estimate de peste 15 000 euro a devenit obligatorie și prin www.publicitatepublica.ro.

Tot prin modificările din anul 2010, a fost restrânsă definiția contractului de publicitate media. Astfel, acest contract acoperă acum doar „difuzarea de reclamă sau alte forme de promovare prin intermediul mijloacelor de informare în masă scrise, audiovizuale sau electronice”. În 2009, contractul de publicitate media era definit drept „contract de servicii având ca obiect crearea, producerea și/sau difuzarea de reclamă sau alte forme de promovare prin intermediul mijloacelor de informare în masă scrise, audiovizuale sau electronice”.

În afara OUG nr. 76, care a adus modificările menționate mai sus, tot în 2010 am consemnat și abrogarea Ordinului președintelui ANRM nr. 183/2006 privind aplicarea dispozițiilor referitoare la contractul de publicitate media. Acesta conținea prevederi detaliate privind criteriile de selecție și calificare ale operatorilor economici pe care trebuiau să le utilizeze autoritățile contractante, respectiv modele de invitații și anunțuri.

Modificările din anul 2010 la reglementările privind achizițiile de publicitate media au efecte asupra modului de pregătire a documentațiilor de atribuire de către autoritățile și instituțiile publice. Astfel, criteriul de atribuire „prețul cel mai scăzut” este preponderent utilizat. Reducerea sferei de cuprindere a contractului de publicitate media ar putea limita practica „cumpărării de știri”. Pe de altă parte, însă, există un risc al diminuării sumelor destinate difuzării în detrimentul celor de creație și producție (de exemplu, contracte cu 99% din valoare pentru creație și 1% sau chiar bonus difuzarea). În acest fel, resursele financiare publice vor putea fi parțial redirecționate prin contracte care sunt exceptate de la prevederile actualului articol 58 din OUG nr. 34/2006, cu modificările și completările ulterioare, care obligă la publicarea unui anunț de participare și a unui anunț de atribuire pentru contractele de peste 15 000 de euro.

¹⁰⁶ Comunicat al CRP și PPR, 1 iulie 2010, www.clubulromandepresa.ro. Entitățile la care se referă comunicatul CRP și PPR sunt Realitatea Media și Grupul Intact, aflate la acea dată în controale intensive din partea Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

¹⁰⁷ „Cum am fost evazionist fiscal fără s-o știu”, Ion Cristoiu, ReporterVirtual.ro, 25 martie, 2011.

¹⁰⁸ Ordonanța a fost aprobată prin Legea nr. 337 din 17/07/2006 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 625 din 20/07/2006 și modificată prin: Legea nr. 128/2007; O.U.G. nr. 94/2007 publicată în MOF nr. 676 din 04/10/2007; Decizia Curții Constituționale nr. 569/2008 publicată în MOF nr. 537 din 16/07/2008; O.U.G. nr. 143/2008 publicată în MOF nr. 805 din 02/12/2008; O.U.G. nr. 228/2008 publicată în MOF nr. 3 din 05/01/2009; O.U.G. nr. 19/2009 publicată în MOF nr. 156 din 12/03/2009; O.U.G. nr. 72/2009 publicată în MOF nr. 426 din 23/06/2009.

¹⁰⁹ Vezi o analiză detaliată asupra publicității din bani publici în raportul „Relații economice între mass-media și autoritățile publice” publicat de Centrul pentru Jurnalism Independent, București, 2010 - www.cji.ro.

¹¹⁰ O.U.G. nr. 76/2010 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 453 din 02/07/2010.

Un raport privind impactul modificărilor legislative din domeniul achizițiilor publice de publicitate media va fi dat publicității de Centrul pentru Jurnalism Independent în luna mai 2011.

Concluzii:

- Autoritățile și politicienii din tot spectrul politic încearcă în continuare să controleze și să limiteze prin legi nedemocratice libertatea de exprimare și accesul la informațiile de interes public.
- Depolitizarea televiziunii și radioului publice continuă să fie doar o intenție declarativă a politicienilor, indiferent de culoarea lor politică.
- Inițiative legislative importante sunt promovate fără o consultare publică prealabilă. Chiar și atunci când există consultare publică, autoritățile ajung deseori să ignore concluziile acesteia și să ia decizii în dezacord cu solicitările partenerilor de dialog.
- Legislația continuă să fie interpretată și aplicată neunitar.
- Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că articolele 205, 206 și 207 Cod Penal, privind insulta și calomnia, nu mai sunt în vigoare.

Recomandări pentru jurnaliști și editori:

- Citiți legislația care vă afectează activitatea profesională (codurile penal și civil, legea accesului la informațiile de interes public, legislația audiovizuală, contractul colectiv de muncă la nivelul ramurii mass-media, legea drepturilor de autor etc.)
- Este necesar ca jurnaliștii să se implice în monitorizarea legislației și în dezbateri cu publicul și autoritățile.
- Trebuie să existe reacții consolidate ale comunității media și ale organizațiilor pentru drepturile omului împotriva inițiativelor legislative nedemocratice.
- Susțineți inițiativele de autoreglementare, nu inițiativele de reglementare printr-o lege a presei. Aceasta nu este necesară. Cadrul legislativ existent acoperă aproape toate domeniile care trebuie reglementate. O lege a presei riscă să deschidă calea abuzurilor și a restricțiilor nepermise în ceea ce privește libertatea de exprimare.
- Publicați-vă declarațiile de avere și de interese din proprie inițiativă, ca parte a mecanismului de autoreglementare.

Recomandări pentru autorități și politicieni:

- Păstrați publice declarațiile de avere și de interese ale demnitarilor.
- Transparentizați prin lege și practică modul în care sunt cheltuiți banii publici.
- Realizați programe de instruire a magistraților cu privire la noile Coduri penal și civil, pentru a evita aplicarea arbitrară și neunitară a acestora.
- Respectați concluziile dezbaterilor publice.
- Aplicați legislația unitar și în acord cu jurisprudența CEDO și cu tratatele internaționale la care România este semnatară.

ANEXA 1. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD PENAL¹ CARE POT AFECTA LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Violarea vieții private

Art. 226. - (1) Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependență ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani.

Compromiterea intereselor justiției

Art. 277. - (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimiteră în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură

penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

Violarea secretului corespondenței

Art. 302. - (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Divulgarea informațiilor secrete de stat

Art. 303. - (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

¹ Codul Penal din 17/07/2009, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 510 din 24/07/2009. Data de intrare în vigoare urmează să fie stabilită printr-o lege specială.

Comunicarea de informații false

Art. 404. - Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Propaganda pentru război

Art. 405. - (1) Propaganda pentru război de agresiune, precum și răspândirea de știri tendențioase sau inventate, în scopul provocării unui război de agresiune, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în scopul provocării unui război de agresiune împotriva României sau a unui conflict armat intern.

ANEXA 2. SELECȚIE A UNOR ARTICOLE DIN NOUL COD CIVIL² CARE VIZEAZĂ LIBERTATEA DE EXPRIMARE

CAPITOLUL II**Respectul ființei umane și al drepturilor ei inerente****SECȚIUNEA a 3-a****Respectul vieții private și al demnității persoanei
umane****Dreptul la libera exprimare**

Art. 70. - (1) Orice persoană are dreptul la libera exprimare.
(2) Exercițarea acestui drept nu poate fi restrânsă decât în cazurile și limitele prevăzute la art. 75.

Dreptul la viața privată

Art. 71. - (1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private.

(2) Nimeni nu poate fi supus vreunor imixtiuni în viața intimă, personală sau de familie, nici în domiciliul, reședința sau corespondența sa, fără consimțământul său ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

(3) Este, de asemenea, interzisă utilizarea, în orice mod, a corespondenței, manuscriselor sau a altor documente personale, precum și a informațiilor din viața privată a unei persoane, fără acordul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

Dreptul la demnitate

Art. 72. - (1) Orice persoană are dreptul la respectarea demnității sale.

(2) Este interzisă orice atingere adusă onoarei și reputației unei persoane, fără consimțământul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

Dreptul la propria imagine

Art. 73. - (1) Orice persoană are dreptul la propria imagine.

(2) În exercitarea dreptului la propria imagine, ea poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod, a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri. Dispozițiile art. 75 rămân aplicabile.

Atingeri aduse vieții private

Art. 74. - Sub rezerva aplicării dispozițiilor art. 75, pot fi considerate ca atingeri aduse vieții private:

- a) intrarea sau rămânerea fără drept în locuință sau luarea din aceasta a oricărui obiect fără acordul celui care o ocupă în mod legal;
- b) interceptarea fără drept a unei convorbiri private, săvârșită prin orice mijloace tehnice, sau utilizarea, în cunoștință de cauză, a unei asemenea interceptări;
- c) captarea ori utilizarea imaginii sau a vocii unei persoane aflate într-un spațiu privat, fără acordul acesteia;
- d) difuzarea de imagini care prezintă interioare ale unui spațiu privat, fără acordul celui care îl ocupă în mod legal;
- e) ținerea vieții private sub observație, prin orice mijloace, în afară de cazurile prevăzute expres de lege;
- f) difuzarea de știri, dezbateri, anchete sau de reportaje scrise ori audiovizuale privind viața intimă, personală sau de familie, fără acordul persoanei în cauză;
- g) difuzarea de materiale conținând imagini privind o persoană aflată la tratament în unitățile de asistență medicală, precum și a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate, problemele de diagnostic, prognostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cu alte diverse fapte, inclusiv rezultatul autopsiei, fără acordul persoanei în cauză, iar în cazul în care aceasta este decedată, fără acordul familiei sau al persoanelor îndreptățite;
- h) utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii, vocii sau asemănării cu o altă persoană;
- i) difuzarea sau utilizarea corespondenței, manuscriselor ori a altor documente personale, inclusiv a datelor privind domiciliul, reședința, precum și numerele de telefon ale unei persoane sau ale membrilor familiei sale, fără acordul persoanei căreia acestea îi aparțin sau care, după caz, are dreptul de a dispune de ele.

Limitele

Art. 75. - (1) Nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în această secțiune atingerile care sunt permise de lege sau de convențiile și pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte.

(2) Exercițarea drepturilor și libertăților constituționale

² Codul Civil din 17/07/2009, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 511 din 24/07/2009, Intrare în vigoare: 24/07/2010

cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune.

Prezumția de consimțământ

Art. 76. - Când însuși cel la care se referă o informație sau un material le pune la dispoziția unei persoane fizice ori persoane juridice despre care are cunoștință că își desfășoară activitatea în domeniul informării publicului, consimțământul pentru utilizarea acestora este prezumat, nefiind necesar un acord scris.

Prelucrarea datelor personale

Art. 77. - Orice prelucrare a datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, se poate face numai în cazurile și condițiile prevăzute de legea specială.

SECȚIUNEA a 4-a

Respectul datorat persoanei și după decesul său

Respectul datorat persoanei decedate

Art. 78. - Persoanei decedate i se datorează respect cu privire la memoria sa, precum și cu privire la corpul său.

Interzicerea atingerii memoriei persoanei decedate

Art. 79. - Memoria persoanei decedate este protejată în aceleași condiții ca și imaginea și reputația persoanei aflate în viață.

TITLUL V³

Apărarea drepturilor nepatrimoniale

Ocrotirea personalității umane

Art. 252. - Orice persoană fizică are dreptul la ocrotirea valorilor strâns legate de ființa umană, cum sunt viața, sănătatea, integritatea fizică, demnitatea, intimitatea vieții private, creația științifică, artistică, literară sau tehnică, precum și a oricăror alte drepturi nepatrimoniale.

Mijloacele de apărare

Art. 253. - (1) Persoana fizică ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost lezate ori amenințate poate cere oricând instanței:

- interzicerea săvârșirii faptei ilicite, dacă aceasta este iminentă;
- încetarea încălcării și interzicerea pentru viitor, dacă aceasta durează încă;
- constatarea caracterului ilicit al faptei săvârșite, dacă tulburarea pe care a produs-o subzistă.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), în cazul lezării prin exercitarea dreptului la libera exprimare, instanța poate dispune numai măsurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c).

(3) Totodată, cel care a suferit o încălcare a unor asemenea drepturi poate cere instanței să îl oblige pe autorul faptei

³ În CAPITOLUL VI din Cod - Încetarea persoanei juridice

să îndeplinească orice măsuri socotite necesare de către instanță spre a ajunge la restabilirea dreptului atins, cum sunt:

a) obligarea autorului, pe cheltuiala sa, la publicarea hotărârii de condamnare;

b) orice alte măsuri necesare pentru încetarea faptei ilicite sau pentru repararea prejudiciului cauzat.

(4) De asemenea, persoana prejudiciată poate cere despăgubiri sau, după caz, o reparație patrimonială pentru prejudiciul, chiar nepatrimonial, ce i-a fost cauzat, dacă vătămarea este imputabilă autorului faptei prejudiciabile. În aceste cazuri, dreptul la acțiune este supus prescripției extinctive.

(...)

Măsurile provizorii

Art. 255. - (1) Dacă persoana care se consideră lezată face dovada credibilă că drepturile sale nepatrimoniale fac obiectul unei acțiuni ilicite, actuale sau iminente și că această acțiune riscă să îi cauzeze un prejudiciu greu de reparat, poate să ceară instanței judecătorești luarea unor măsuri provizorii.

(2) Instanța judecătorească poate să dispună în special:

- interzicerea încălcării sau încetarea ei provizorie;
- luarea măsurilor necesare pentru a asigura conservarea probelor.

(3) În cazul prejudiciilor aduse prin mijloacele presei scrise sau audiovizuale, instanța judecătorească nu poate să dispună încetarea, cu titlu provizoriu, a acțiunii prejudiciabile decât dacă prejudiciile cauzate reclamantului sunt grave, dacă acțiunea nu este în mod evident justificată, potrivit art. 75, și dacă măsura luată de instanță nu apare ca fiind disproporționată în raport cu prejudiciile cauzate. Dispozițiile art. 253 alin. (2) rămân aplicabile.

(4) Instanța soluționează cererea potrivit dispozițiilor privitoare la ordonanța președințială, care se aplică în mod corespunzător. În cazul în care cererea este formulată înainte de introducerea acțiunii de fond, prin hotărârea prin care s-a dispus măsura provizorie se va fixa și termenul în care acțiunea în fond trebuie să fie introdusă, sub sancțiunea încetării de drept a acelei măsuri. Dispozițiile alin. (6) sunt aplicabile.

(5) Dacă măsurile luate sunt de natură să producă un prejudiciu părții adverse, instanța îl poate obliga pe reclamant să dea o cauțiune în cuantumul fixat de aceasta, sub sancțiunea încetării de drept a măsurii dispuse.

(6) Măsurile luate potrivit prezentului articol anterior introducerii acțiunii în justiție pentru apărarea dreptului nepatrimonial încălcat încetează de drept, dacă reclamantul nu a sesizat instanța în termenul fixat de aceasta, dar nu mai târziu de 30 de zile de la luarea acestora.

(7) Reclamantul este ținut să repare, la cererea părții interesate, prejudiciul cauzat prin măsurile provizorii luate, dacă acțiunea de fond este respinsă ca neîntemeiată. Cu toate acestea, dacă reclamantul nu a fost în culpă ori a avut o culpă ușoară, instanța, în raport cu circumstanțele concrete, poate fie să refuze obligarea sa la despăgubirile cerute de partea adversă, fie să dispună reducerea acestora.

(8) Dacă partea adversă nu solicită daune-interese, instanța

va dispune eliberarea cauțiunii, la cererea reclamantului, prin hotărâre dată cu citarea părților. Cererea se judecă potrivit dispozițiilor privitoare la ordonanța președințială, care se aplică în mod corespunzător. În cazul în care pârâtul se opune la eliberarea cauțiunii, instanța va fixa un termen în vederea introducerii acțiunii de fond, care nu poate fi mai lung de 30 de zile de la data pronunțării hotărârii, sub sancțiunea încetării de drept a măsurii de indisponibilizare a sumei depuse cu titlu de cauțiune.

Decesul titularului dreptului nepatrimonial

Art. 256. - (1) Acțiunea pentru restabilirea dreptului nepatrimonial încălcat poate fi continuată sau pornită, după moartea persoanei vătămate, de către soțul supraviețuitor, de oricare dintre rudele în linie dreaptă ale persoanei decedate, precum și de oricare dintre rudele sale colaterale până la gradul al patrulea inclusiv.

(2) Acțiunea pentru restabilirea integrității memoriei unei persoane decedate poate fi pornită de cei prevăzuți la alin. (1).

Apărarea drepturilor nepatrimoniale ale persoanei juridice

Art. 257. - Dispozițiile prezentului titlu se aplică prin asemănare și drepturilor nepatrimoniale ale persoanelor juridice.

CAPITOLUL VI Obligațiile

Legea aplicabilă obligațiilor contractuale

Art. 2.640. - (1) Legea aplicabilă obligațiilor contractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului comunitar.

(2) În materiile care nu intră sub incidența reglementărilor comunitare sunt aplicabile dispozițiile prezentului Cod civil privind legea aplicabilă actului juridic, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

Legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale

Art. 2.641. - (1) Legea aplicabilă obligațiilor extracontractuale se determină potrivit reglementărilor dreptului comunitar.

(2) În materiile care nu intră sub incidența reglementărilor comunitare se aplică legea care cârmuiește fondul raportului juridic preexistent între părți, dacă nu se prevede altfel prin convenții internaționale sau prin dispoziții speciale.

Răspunderea pentru atingeri aduse personalității

Art. 2.642. - (1) Pretențiile de reparații întemeiate pe o atingere adusă vieții private sau personalității, inclusiv prin mass-media sau orice alt mijloc public de informare, sunt cârmuite, la alegerea persoanei lezate, de:

- a) legea statului reședinței sale obișnuite;
 - b) legea statului în care s-a produs rezultatul păgubitor;
 - c) legea statului în care autorul daunei își are reședința obișnuită ori sediul social.
- (2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se cere și condiția ca autorul daunei să fi trebuit în mod rezonabil să se aștepte ca efectele atingerii aduse personalității să se producă în unul dintre acele două state.
- (3) Dreptul la replică împotriva daunelor aduse personalității este supus legii statului în care a apărut publicația sau de unde s-a difuzat emisiunea.

CAPITOLUL VI Obligațiile

Legea aplicabilă obligațiilor contractuale

(...)

Răspunderea pentru atingeri aduse personalității

Art. 2.642. - (1) Pretențiile de reparații întemeiate pe o atingere adusă vieții private sau personalității, inclusiv prin mass-media sau orice alt mijloc public de informare, sunt cârmuite, la alegerea persoanei lezate, de:

- a) legea statului reședinței sale obișnuite;
 - b) legea statului în care s-a produs rezultatul păgubitor;
 - c) legea statului în care autorul daunei își are reședința obișnuită ori sediul social.
- (2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) se cere și condiția ca autorul daunei să fi trebuit în mod rezonabil să se aștepte ca efectele atingerii aduse personalității să se producă în unul dintre acele două state.
- (3) Dreptul la replică împotriva daunelor aduse personalității este supus legii statului în care a apărut publicația sau de unde s-a difuzat emisiunea.

ANEXA 3.

Documentul a fost adoptat în reuniunea COM din 23-24 octombrie 2009⁴

COD DEONTOLOGIC UNIC

1. JURNALISTUL ȘI MASS-MEDIA

1.1 Jurnalistul este persoana care se ocupă de colectarea, fotografierea, înregistrarea, redactarea, editarea sau publicarea de informații referitoare la evenimente locale, naționale, internaționale de interes public, cu scopul diseminării publice, câștigându-și traiul în proporție semnificativă din această activitate.

1.2. Jurnalistul își va exercita profesia în scopul servirii interesului public, conform propriei sale conștiințe și în acord cu principiile prevăzute de normele profesionale și prezentul Cod Deontologic.

1.3. În accepțiunea acestui cod, mass-media reprezintă totalitatea mijloacelor de informare în masă indiferent de platforma tehnologică, înființate și administrate în acest scop.

2. INTEGRITATE

2.1. Jurnalistul este dator să semnaleze neglijența, injustiția și abuzul de orice fel.

2.2 Jurnalistul are dreptul de a fi informat, la angajare, asupra politicii editoriale a instituției mass media.

2.3. Jurnalistul are dreptul de a se opune cenzurii de orice fel.

2.4. Jurnalistul are dreptul la clauza de conștiință. El are libertatea de a refuza orice demers jurnalistic împotriva principiilor eticii jurnalistice sau a propriilor convingeri. Această libertate derivă din obligația jurnalistului de a informa publicul cu bună-credință.

2.5. Implicarea jurnalistului în orice negocieri privind vânzarea de spațiu publicitar sau atragerea de sponsorizări este interzisă.

3. CONFLICTE DE INTERESE

3.1. Jurnalistul va evita să se afle într-o situație de conflict de interese. Instituțiile mass media vor asigura jurnalistului un mediu de lucru în care se practică o separare totală a activităților jurnalistice de cele economice.

3.2. Pentru a evita conflictele de interese, se recomandă ca

⁴ www.organizatiimedia.ro

jurnalistul să nu fie membru al vreunui partid politic.

3.3. Jurnalistului îi este interzis să fie informator sau ofițer acoperit al unui serviciu secret.

3.4. Jurnalistul trebuie să depună anual o declarație de interese la conducerea instituțiilor mass-media la care este angajat sau cu care colaborează. Se recomandă ca mass-media să facă publice online respectivele declarații. Jurnalistul poate decide unilateral să își facă publică declarația de interese pe site-ul unei organizații profesionale.

4. CADOURI, SPONSORIZĂRI ȘI ALTE BENEFICII

4.1. Folosirea statutului de jurnalist și a informațiilor obținute în exercitarea meseriei pentru a obține beneficii personale sau în favoarea unor terțe părți este inacceptabilă și constituie o gravă încălcare a normelor deontologice.

4.2. Jurnalistul nu va accepta cadouri în bani, în natură sau orice alte avantaje care îi sunt oferite pentru influențarea actului jurnalistic. Se permite acceptarea de materiale promoționale sau a altor obiecte cu valoare simbolică. Dacă un jurnalist participă la deplasări în interes de serviciu la care a fost invitat, va face publică modalitatea de finanțare a deplasării.

4.3. În exercitarea profesiei și în relațiile pe care le întreține cu autoritățile publice sau cu diverse persoane juridice de drept privat (societăți comerciale, fundații, asociații, partide, etc), jurnalismului îi sunt interzise înțelegeri care ar putea afecta imparțialitatea sau independența sa.

5. CORECTITUDINE

5.1. Jurnalistul care distorsionează intenționat informația, care face acuzații nefondate, plagiază, folosește fără drept fotografii sau înregistrări audio-video sau defăimează săvârșește abateri profesionale de maximă gravitate.

5.2. Jurnalistul va atribui citatele cu acuratețe. Citatele trebuie să fie exacte, iar în cazul citării parțiale, jurnalismul are obligația de a nu denatura mesajul persoanei citate.

5.3. În spiritul corectei informări a publicului, în cazul autorilor de produse jurnalistice care nu dețin statutul de jurnaliști profesioniști, se impune precizarea statutului acestora.

5.4. Este obligatorie separarea clară a produselor jurnalistice de cele realizate în scop publicitar. Materialele în scop publicitar vor fi marcate distinct și vor fi prezentate astfel încât să nu poată fi confundate cu cele jurnalistice.

6. VERIFICAREA INFORMAȚIILOR

6.1. Jurnalistul va face demersuri rezonabile pentru a verifica informațiile înainte de a le publica. Informațiile false sau cele despre care jurnalistul are motive temeinice să creadă că sunt false nu vor fi publicate.

7. RECTIFICAREA ERORILOR

7.1. Jurnalistul are datoria de a corecta cu promptitudine orice eroare semnificativă apărută în materialele publicate.

7.2. Dreptul la replică se acordă atunci când cererea este apreciată ca fiind îndreptățită și rezonabilă. Dreptul la replică se publică în condiții similare cu materialul jurnalistic vizat, în cel mai scurt timp posibil. Dreptul la replică poate fi solicitat în termen de 30 de zile calendaristice de la apariția produsului jurnalistic.

8. SEPARAREA FAPTELOR DE OPINII

8.1. În relatarea faptelor și a opiniilor, jurnalistul va acționa cu bună-credință.

8.2. Jurnalistul nu are dreptul să prezinte opinii drept fapte. Jurnalistul va face demersuri rezonabile pentru a separa faptele de opinii.

8.3. Jurnalistul trebuie să exprime opinii pe o bază factuală.

9. VIAȚA PRIVATĂ

9.1. Jurnalistul este dator să respecte dreptul la viața privată și demnitatea persoanelor (inclusiv aspectele care țin de familie, domiciliu și corespondență).

9.2. Amestecul în viața privată este permis numai atunci când interesul public prevalează în fața protecției imaginii persoanei. În astfel de cazuri, îi este permis jurnalistului să prezinte public fapte și informații care privesc viața privată.

10. PROTECȚIA VICTIMELOR

10.1. Identitatea victimelor accidentelor, calamităților, infracțiunilor, cu precădere cele ale agresiunilor sexuale, nu trebuie să fie dezvăluită, cu excepția situației în care există acordul acestora sau al familiei (când persoana nu este în măsură să-și dea acordul) sau când prevalează interesul public. De același regim de protecție a identității beneficiază și persoanele defavorizate (bolnavi, persoane cu dizabilități, refugiați, etc.).

11. PROTECȚIA MINORILOR

11.1. Jurnalistul va proteja identitatea minorilor implicați în evenimente cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, dispute familiale, sinucideri, etc), inclusiv ca martori. În acest sens, înregistrările video și fotografiile vor fi modificate pentru protejarea identității minorilor.

11.2. Fac excepție situațiile în care interesul public cere ca minorii să fie identificați. De asemenea, fac excepție cazurile în care jurnalistul acționează, cu acordul părinților sau tutorilor, în interesul superior al minorului.

12. DETALIEREA ELEMENTELOR MORBIDE

12.1. Jurnalistul va evita descrierea detaliată de tehnici și metode infracționale, tehnici suicidale, vicii și nu va utiliza imagini violente și alte elemente morbide. De asemenea,

jurnalistul va evita să provoace, să promoveze și să dezvolte subiecte de presă pe marginea unor evenimente morbide. Infracțiunile, crimele, terorismul, precum și alte activități crude și inumane nu trebuie încurajate sau prezentate într-un mod pozitiv.

13. DISCRIMINAREA

13.1. Jurnalistul este dator să nu discrimineze și să nu instige la ură și violență. Se vor menționa rasa, naționalitatea sau apartenența la o anumită comunitate (religioasă, etnică, lingvistică, sexuală, etc) numai în cazurile în care informația este relevantă în cadrul subiectului tratat.

14. PREZUMȚIA DE NEVINOVĂȚIE

14.1. Jurnalistul este dator să respecte prezumția de nevinovăție, astfel încât nici un individ nu va fi prezentat drept făptuitor până când o instanță juridică nu se va fi pronunțat, printr-o decizie definitivă și irevocabilă.

14.2. Nu se vor aduce acuzații fără să se ofere posibilitatea celui învinuit să își exprime punctul de vedere. În cazul unor păreri divergente, jurnalistul va da publicității punctele de vedere ale tuturor părților implicate.

15. PROTECȚIA SURSELOR

15.1. Jurnalistul are obligația de a păstra confidențialitatea surselor în cazul în care acestea solicită acest lucru, dar și în cazul în care dezvăluirea identității surselor le poate pune în pericol viața, integritatea fizică și psihică sau locul de muncă.

15.2. Protecția secretului profesional și a confidențialității surselor este în egală măsură un drept și o obligație al jurnalistului.

16. TEHNICI SPECIALE DE COLECTARE A INFORMAȚIILOR

16.1. Ca regulă generală, jurnalistul va obține informații în mod deschis și transparent. Folosirea tehnicilor speciale de investigație jurnalistică este justificată atunci când există un interes public și când informațiile nu pot fi obținute prin alte mijloace.

16.2. Utilizarea tehnicilor speciale de investigație trebuie să fie menționată explicit în momentul publicării informațiilor.

P u b l i c a t î n 2 0 1 1

© **Agencia de Monitorizare a Presei**
Membră a Rețelei Reporteri fără Frontiere

Calea Plevnei nr. 98, bl. 10C, sector 1, București; CP 2 OP 67

 021 313 40 47 021 637 37 67

 office@activewatch.ro www.activewatch.ro